

Ängshöken på Öland - fram till 2018

Länsstyrelsen
Kalmar län

Rapporttitel	Ängshöken på Öland – fram till 2018
	Meddelande 2019:02
	ISSN 0348-8748
Utgiven av:	Länsstyrelsen Kalmar län
Ansvarig avd./enhet:	Naturskyddsenheten
Författare:	Gösta Friberg (huvudförfattare) Susanne Forslund (Predation, Åtgärdsprogram för ängshök, samt Ekonomisk ersättning)
Länsstyrelsen:	Susanne Forslund
Omslagsbild:	Illustration: Peter Nilsson
Karttillstånd:	Länsstyrelsen Kalmar län © Lantmäteriet
Tryckt hos:	E-PRINT AB
Upplaga:	200

Förord

Denna rapport sammanfattar kunskapsläget gällande den starkt hotade ängshöken på Öland.

Åtgärdsprogrammet för ängshök avslutades 2015, men förlängdes av Naturvårdsverket till 2021. Denna rapport visar med all tydlighet att fortsatta informations-, skydd-, skötsel- och restaureringsåtgärder krävs för att vända artens negativa trend.

Författarna svarar själv för de resultat, bedömningar och diskussioner som presenteras i rapporten.

Susanne Forslund

Koordinator för åtgärdsprogram för hotade arter

*Åtgärdsprogram
för hotade arter*

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
1 Sammanfattning	7
2 Summary	9
3 Inledning	10
3.1 Artbeskrivning	10
3.2 Global utbredning	11
3.3 Nationell utbredning	12
4 Artens historia på Öland	13
4.1 Populationsutveckling	13
4.2 Biotopval	14
4.3 Reproduktion	15
5 Inventeringar	16
5.1 Metodik	16
5.2 Resultat	17
5.3 Felkällor	19
6 Hot	20
6.1 Landskaps- och biotopförändringar	20
6.2 Ökad preferens för åker	21
6.3 Predation	23
6.4 Predatorkontroll	24
6.5 Flyttning och vinterkvarter	25
6.6 Brist på bytesdjur	25
6.7 Störning	26
6.8 Publika ängshöksrapporter	27
7 Åtgärder	29
7.1 Åtgärdsprogram för ängshök	29
7.2 Miljöersättningar	29
7.3 Information	29
7.4 Biotopvård	30
7.5 Kanalisering av besökare	31
8 Skydd av åkermarkshäckare, 2013–2018	32
9 Slutsatser och åtgärdsförslag för naturvården	36
9.1 Restaureringsmarker	36
9.2 Åtgärdsförslag för åkermarkshäckare	37
9.3 Information	39
9.4 Volontärer	40
9.5 Tillgänglighet	41
10 Diskussion	42
10.1 Nuläget	42
10.2 Framtid	43
11 Referenser	44

Bilaga 1. Åtgärdsprogram för ängshök, 2011–2015	46
Bilaga 2. Uppdaterad åtgärdstabell, 2016–2021	47
Bilaga 3. Informationsmaterial	48
Bilaga 4. Seminar: Montagu's Harrier in Europe	55
Bilaga 5. Montagu's harrier Reports	59
Bilaga 6. Brottstycken ur en ängshöksfamiljs liv	61

Ängshökens hanne med sitt karakteristiskt gula öga. (foto: Mprasannak cc by sa)

1 Sammanfattning

Sverige ligger i utkanten av ängshökens utbredningsområde. Det finns historiska fynd av ben, som visar att arten funnits på Öland för 1000-tals år sedan. I sen tid finns dokumentation redan 1839 och sedan 1940-talet häckar den regelbundet på ön. Antalet häckande par ökade långsamt och nådde toppnivåer på ca 45 par under 1980–90-talet. Därefter har antalet minskat och ligger under de senaste åren kring 30 häckande par.

Sammanfattningsvis kan sägas att totalantalet ängshökspår på Öland någon gång runt millenniumskiftet upplevde en tydlig nedgång. Dessförinnan – mellan 1982 och 1995 – hade agmyrarna i någon mån börjat överges som häckningsplats. Mellan 1996 och 2004 övergavs tokmarkerna i ungefär samma utsträckning (med en viss återhämtning 2010). Från 2014 har de ursprungliga markerna i stort sett övergivits. Ängshöken är för tillfället att betrakta som en åkermarkshäckare även i Sverige. Denna trend ses i stora delar av artens utbredningsområde i Europa. På Öland sker åkermarkshäckningen främst i vall, vilket innebär stora risker för misslyckad häckning på grund av tidig vallskörd och stor risk för predation.

Ett åtgärdsprogram (ÅGP) för ängshök finns sedan 2011 och fungerar som råd och riktlinjer för länsstyrelsernas arbete. Det har av Naturvårdsverket fastställts gälla t.o.m. 2021. Åtgärdsförslagen genomförs i den mån det finns resurser.

Målet för naturvårdsarbetet är en självreproducerande ängshökspopulation i Sverige och därmed på Öland, vilket är artens huvudsakliga utbredningsområde i landet. För att uppnå detta krävs att varje par i genomsnitt producerar 2,0 ungar per säsong. För att nå målet krävs fortsatt restaurering av naturliga häckningsbiotoper, liksom skyddsinsatser för åkermarkshäckare, under den tid det tar för ängshöken att hitta tillbaka till ”naturliga” habitat.

Ungfågel på vingar, strax innan flytt till Afrika. (foto: Lenny Johansson)

Ängshökens hona är kamouflagefärgad, till skillnad från hannen. (foto: Radovan Václav cc by nc)

2 Summary

Sweden is located in the North-western margin of the distribution of Montagu's harrier. Prehistorical findings of bones indicate that the species was present on the Baltic island of Öland already thousands of years ago, but the recent population established as late as in the 1940's. From this decade and onwards the number of breeding pairs slowly increased primarily on Öland but also in a few other regions in Sweden. Peak levels of about 45 pairs were observed in the 1980 – 90's on the island. From this time the number of breeding pairs has continuously decreased and during the last five years, not more than 30 pairs have been recorded.

The sharpest decline occurred around 2000. During the late 20th century the harriers began to abandon *Cladium mariscus* marshes and the *Dasiphora fruticosa* scrubs. In 2014 these natural habitats had almost totally lost their attraction, and breeding sites were instead chosen in agricultural crops. The Montagu's harrier is today a farmland breeder in Sweden – like in most other European countries. Unfortunately, the Öland birds seem to strongly prefer leys, alfalfa fields, on which an early harvesting regime makes the probability of success close to zero, unless measures are taken to leave an area around the nest unharvested. Although, this conservation action seems to come with a cost of increased predation risk, the net success of breeding pairs in nests of small habitat islands on harvested field was still larger than the success of unmonitored pairs in farmland.

An action plan (ÅGP) for Montagu's harrier is available since 2011 and serves as advice and guidelines for the work of the County Administrative Boards. It has been established by the Swedish Environmental Protection Agency to apply to 2021. The available resources decide if and which actions can be implemented.

This conservation work-plan aims at creating a self-replicating population of Montagu's harrier in Sweden. In this work Öland is a crucial area for conservation action, because more than 75% of the Swedish pairs breed on this island. Each pair in a self-replicating population, must produce approximately two fledglings per season. To reach the goal, substantial areas of natural habitat must be restored and prepared for a re-colonization. This work requires resources and time. Meanwhile, the farmland breeders must be protected in order to avoid an unnecessary rapid and dangerous reduction in population size and viability.

En vacker, ung ängshökshona håller utkik. (foto: Cks3976 cc by sa)

3 Inledning

3.1 Artbeskrivning

Ängshöken (*Circus pygargus*) kallades tidigare för mindre kärrhök och – om vi går ännu en bit längre bakåt – för smalvingad hök. Detta ursprungliga namn är väl relaterat till artens säregna sätt att flyga. Det tarvar inte någon längre tids övning för att kunna identifiera en ängshök på långt håll och utan kikare. De långa, smala vingarna kräver ett extra klipp i varje vingslag för att tränga undan luft och skapa lyftkraft. Samtidigt har ängshöken – jämfört med alla andra rovfåglar – den lägst uppmätta kroppsmassan per kvm vingyta; 300g/0,1463 kvm. (Bruderer & Boldt 2001). Detta erbjuder bästa tänkbara förutsättningar i alla

Ängshökspår (akvarell: Peter Nilsson)

situationer – från att stiga i termik till att glida eller flyga aktivt. För att inte tala om manöverdugligheten vid jakt. Ängshökens elegans över det öländska kulturlandskapet lockar årligen många beundrare till ön – den som en gång sett en ängshök dansa vill få uppleva den igen – och igen.

Honorna är något större och en aning mindre smidiga än hanarna och är i vuxen ålder (3k = individens tredje kalenderår) i huvudsak ljusbruna med dragning åt grått och med tydligt synliga svarta band längs armpennorna – som även syns relativt tydligt på vingarnas ovansida. 2k honor, som stundom återvänder för att försöka häcka, är allmänt lite mindre gråa i tonen och uppvisar underifrån tydligt mörka armpennor. Så unga honor lyckas praktiskt taget aldrig med sin häckning (Rodebrand 2015). Honornas flykt är något mindre studsande än hanarnas, men normalt märkbart lättare än släktingarnas – blå kärrhök och stäpphök.

En adult hane är i det närmaste duvgrå, men med de övre vingtäckarna i nyanser av mörkgrå till gråbrun. Till skillnad från stäpphökens, är ängshökens samtliga handpennor helt svarta ("svarta vingspetsar") – inte bara de centrala. Stäpphöken saknar dessutom ängshökens svarta band på armpennornas ovan- och undersida. Dessa utesluter dessutom blå kärrhök vars hela ving-bakkant i stället är svart. 2k hanar är relativt sällsynta i häckningsområdena men avslöjas för det mesta av att ett varierat antal ungfågelbruna täck- och flygfjädrar har hunnit bytas ut mot den adultes grå. 2k hanar väcker aldrig något djupare intresse från honornas sida. 3k hanar kan emellanåt få till det, men avslöjas för det mesta av den sparsmakade honans argusögon genom att en och annan ungfågelfjäder finns kvar i dräkten. Om inte förr, så drar sig honan ur när ynglingens begränsade jaktförmåga avslöjas.

Årsungarna är iögonfallande rödbruna och nästan ostreckade på bröstet. Blå kärrhökens ungar är tydligt streckade och bara svagt rödtonade, medan stäpphökens är helt ostreckat tegelröda. Unga stäpphökar stoltserar dessutom med en tydlig, ljus nackkrage och en därtill stilfullt passande mörkare "nackboa".

Namnet ängshök ställer till det för nybörjare och icke ornitologer. Många förleds att tro att man har med en hök att göra – inte en kärrhök. Namnet saknar i någon mån relevans även med avseende på artens biotopval. Däremot är det ett passande vackert namn på vår i särklass mest karismatiska rovfågel.

3.2 Global utbredning

Ängshöken förekommer i ett mycket brett utbredningsområde från Portugal i väster till Bajkalsjön och Jenisej i öster (Rodebrand 1988). I Europa kan troligen de flesta länder på kontinenten stoltsera med ett och annat par ängshök men i väster är det främst Frankrike och Spanien som hyser en mer betydande population (ca 8 000 par). I öster dominerar Ukraina, Vitryssland, de baltiska staterna och Polen (ca 6 000 par). Ängshöken är av allt att döma inte globalt utrotningshotad på kort sikt, men två förhållanden talar för fortsatta skyddsinsatser. Dels är kunskapen ytterst begränsad om populationsutvecklingen i Ryssland (ca 25 000 par) och dels har samtliga populationer väster därom påverkats mycket negativt av intensifierat jordbruk runt mitten av 1900-talet. 50-procentiga nedgångar har konstaterats, exempelvis från Frankrike (Butet m.fl. 2001).

Andra länder med kritiskt små och minskande populationer är Sverige, Danmark, Holland och Tyskland, medan antalet i Finland närmar sig noll (Rodebrand 1988). England har de senaste åren haft endast fyra häckande par. (Thomas 2018)

Ibland försöker t.om. den smäckra, långvingade ängshökhanen se skräckinjagande ut. (foto: CC_BY SA NC_Ian White)

3.3 Nationell utbredning

Utanför Öland expanderade ängshöken mellan 1975 och 1995. Mellan 1989 och 1995 fanns ca 20 par ängshök i övriga Sverige, men efter 1995 har häckningarna utanför Öland blivit färre (Rodebrand 2011).

Alla berörda län utom Uppsala har genomfört en inventering och kartläggning.

På Gotland är ängshöken en sentida invandrare och har här alltid varit en sällsynt häckfågel. Efter 1948 har arten häckat sporadiskt i agmyrar, men under senare år även i åkermark. Vid inventeringen 2012 på den gotländska huvudön besöktes 2012 sju troliga lokaler – utan några fynd av häckande par. På Fårö var kartläggningen 2012 ingående och tre kullar med sammanlagt fyra flygga ungar hittades (1+1+2 ungar) (Forslund 2015).

I Östergötlands län häckar arten årligen på minst två lokaler. Här har häckning av enstaka par skett i vass, annars i åkermark. I Uppsala och Skåne län häckar årligen något par ängshök. Ingen stabil population finns i Västra Götalands län, men tillfälliga häckningar förekommer. Även i Västmanlands län är ängshöken mycket sporadisk i sitt uppträdande. I Stockholms län har det inte skett några häckningsförsök på många år (Forslund 2015).

På Öland skedde noggranna inventeringar 2010, 2012 och 2015. Trenden var under denna tid kontinuerligt vikande och 2015 konstaterades 28 stabila par och minst åtta andra vuxna individer. Nitton av häckningarna misslyckades, men nio lyckades få ut tjugo flygga ungar. Av de 28 paren hittades bara två i tokmark (båda framgångsrika) och ett i agmyr (misslyckades). Arton par hade valt vall (lusern), fem föredrog impediment och två raps. Sex av dessa hade hunnit med ett tidigare misslyckat försök i åker.

Karta 1: Schematisk bild över ängshökens utbredning som häckfågel i Sverige hämtad ur åtgärdsprogrammet för ängshök (Rodebrand 2011). Rött anger ängshökens traditionella utbredningsområde. Grönt anger mer eller mindre tillfälliga häckningar. (Art databanken SLU 2008)

Här syns den svarta teckningen på ängshökshannen tydligt. Dels vingspetsarna och dels strecket på vingarnas översida. (foto: Radovan Václav cc by sa)

4 Artens historia på Öland

4.1 Populationsutveckling

År 1839 dokumenterades Sveriges första ängshök, men det tog nästan hundra år innan den första häckningen kunde konstateras. Etableringen på Öland gick långsammare än i övriga norra Europa (Rodebrand 2015), vilket troligen berodde på att lämpliga häckningsmiljöer saknades i det hårt nyttjade öländska landskapet i början av 1900-talet. Ökningstakten tog så småningom fart, troligen beroende på att agmyrarna i allt mindre omfattning nyttjades till foder och till följd av att token på nytt tilläts breda ut sig på alvaren.

Efter att ett första par officiellt kunde mantalsskrivas på Öland 1942 sammanfaller ökningen av antalet registrerade par också med ökningen av antalet ornitologer. År 1946 påbörjades verksamheten vid Ottenby fågelstation och åren därpå ökade antalet registrerade par (ca 5–10). Från tidigt 60-tal skedde en svag men kontinuerlig ökning av antalet tillresta hobby-skådare – parallellt med en märkbar ökning av registrerade par (10–20). De förbättrade häckningsförutsättningarna bör dock ha varit huvudskälet till fågelns gynnsamma utveckling under 1960–70-talet.

Från 70-talet och framåt tog Staffan Rodebrand sig an artens välbefinnande och Ölands Ornitologiska Förening initierade ”projekt Ängshök”. Från och med nu är siffrorna såväl pålitliga som kraftigt ökande. Från 1970 och fram till 1982 registrerades oavbrutet fler och fler par – från ca tjugo till toppnoteringen 1982 – 46 par. Därefter saknas siffror för perioden 1983–1996, men 1997 noterades fortfarande 45 häckningar. Övriga Sverige härbärgerade nu i snitt tjugo par – främst på Gotland, i Östergötland, Skåne och Uppland. Dokumentationen upphörde därefter på nytt fram till 2005 då 31 par häckade på Öland. Därefter höll sig beståndet på denna nivå och vid den av Länsstyrelsen initierade inventeringen 2010, hade antalet ökat till 37 par (Rodebrand 2010). Därefter har en oroande minskning skett. Vid motsvarande inventeringar 2012 och 2015 – med i huvudsak oförändrade metoder – hade antalet sjunkit till 31 respektive 28 par. (Rodebrand 2015).

Under 2016 genomfördes ingen standardiserad inventering. I stället sammanställdes samtliga tillgängliga rapporter, varvid det kunde konstateras att vid ett datum (31 maj) fanns 32 unika aktiva par. Alla dessa hade inte påbörjat häckning men befann sig i en stabil parrelation. (Friberg 2016). Sedan dess har antalet häckande par varit under 30. (Friberg 2016).

Avslutningsvis i denna lilla historiebereskrivning bör sägas att ängshök fanns på ön redan under Folkvandnings- (år 400–550) och Vendeltid (år 550–800). Fossila fynd från Eketorps borg II och III har gjorts, troligen i borgens offermosse – ett känt häckningsområde för sentida arvtagare. Det medeltida fyndet anses härröra från perioden 1170–1240. (Boessneck m.fl. 1979). Att ängshöken funnits på Öland under perioder då markerna inte nyttjats maximalt, och högre vegetation som tok kunnat etablera sig, är mycket troligt.

Det råder knappast någon tvekan om att vi har ett stort ansvar att skydda denna art som med yttersta sannolikhet underhållit och fascinerat våra tidiga förfäder när de fick tid över att från bröstvärnet blicka ut över mossen i öster.

4.2 Biotopval

4.2.1 Boplats

Generellt över hela artens utbredningsområde gäller att tät, orörd vegetation av en viss jämn höjd – gärna i eller i anslutning till något fuktigare områden – länge karakteriserat ängshökens primära häckningshabitat (Corbacho m.fl. 1997). Där sådana marker fortfarande existerar är ängshökens närvaro än idag ett faktum. Ett problem är att denna typ av biotoper minskat, och minskar i mycket snabb takt. (Se vidare nedan under Hot). Tillgången till gnagare, markhäckande tättingar och ett rikt insektsliv, är faktorer som påverkar såväl valet av häckningsområde som förmågan att producera tillräckligt med ungar för en långsiktigt stabil population.

4.2.2 Födosökning

Det saknas väldokumenterade undersökningar rörande våra svenska ängshökars vanor. Vad beträffar södra Ölands häckande åkerpar 2013–2017 antyder spontana observationer att en agrar ängshökshane direkt efter ”take-off” från häckningsfältet – i nio fall av tio – tar sikte på alvaret (Friberg pers. obs.). Inflygningskorridoren med byte till hona/ungar baseras på betydligt färre observationer, men det är mycket ovanligt att jakt på annan mark än på alvar kunnat fastställas. Enstaka hanar har dock utmärkt sig. Två sentida, mycket framgångsrika familjeförsörjare hade uppenbart sina födosöksområden i anslutning till blöta sjömarker. Övriga förefaller i huvudsak föredra alvarmark eller till alvaret angränsande impediment.

Lyckosamma hanar kan stundtals hitta föda redan längs åkrarna på väg ut mot jaktområdet. Hanar som kommer hem tomhänta drar alltid några varv i boets närområde, men lyckas mycket sällan hitta något. Efter vila tas på nytt sikte mot alvar respektive sjömark. (Friberg pers. obs.)

På mellersta östra Öland, där alvar saknas, görs nästan all utflygning i riktning mot sjömarkerna från vilka också inleveranserna sker. (Friberg pers. obs.)

4.2.3 Nya biotopval

Häckningar i bytesrika sjömarker har alltid varit ovanliga. Troligtvis har rätt kriterier sedan länge saknats i dessa marker. En oundviklig fråga uppstår därmed: Förkastas för närvarande alvaret som häckningsplats av liknande skäl – trots att huvuddelen av jakten förläggs dit?

Ja, det förefaller rimligt att anta att det i första hand är brist på rätt häckningsbiotop som tvingar ängshöken att allt oftare häcka i aktiv åkermark i stället för i alvarets tokmarker. Att det skulle röra sig om en relativ förändring i tillgången på bytesdjur motsägs av fåglarnas oförändrade val av jaktmarker. Ytterligare ett skäl till byte av häckningsbiotop kan vara förändringar i livsvillkoren för ängshökens fiender (fler och/eller nya). Se vidare under avsnittet om predatorer nedan.

Det ökade ointresset för agmyrar, kan troligen förklaras av för hög och tät ag, förbuskning och ogynnsamma vattenfluktuationer. Ängshökens försvinnande från öns norra tredjedel kan alternativt vara en följd av en generell tillbakagång. En självgenererande process kan ha utlösts, d v s de allt färre hemvändande individerna av denna mycket sociala art, kan redan vid inflygningen över södra Öland notera att det uppstått gott om lediga häckningsplatser i och i närheten av redan befintliga kolonier och semikolonier.

4.3 Reproduktion

För en stabil ängshökspopulation krävs en genomsnittlig häckningsframgång på minst 2,0 ungar per aktivt par och säsong. (Rodebrand 2011)

Reproduktionsframgången, mätt i flygga ungar per kull mättes under åren 1975–1981 i samband med ringmärkning (Rodebrand 1996). Så länge ängshöken höll sig till icke-odlade biotoper, blev födelsetalet 2,0 ungar per aktivt (häckande) par. Ser man endast till de par som lyckades få ut ungar blev resultatet i snitt 3,2 ungar per lyckad häckning. Sett till biotop fick agmyrens fåglar ut 3,1 ungar per lyckad häckning (2,0 per aktivt par), tokmarkens fåglar 3,3 ungar per lyckad häckning (2,1 per aktivt par) och kulturmarkens fåglar 2,9 ungar per lyckad häckning (1,4 per aktivt par).

Tittar man närmare på kulturmarkens resultat, framgår det att impediment och stråsäd har gett 63% lyckade häckningar, medan endast 13 % av de vallhäckande paren lyckas få ut en flygg unge. Alltså verkar vallhäckarna vara de mest utsatta. Utan skyddsinsatser torde närmare 100% misslyckas varav en del skulle försöka göra en omläggning. Dessa skulle då, i brist på ”naturliga” boplatser, i första hand vara hänvisade till spannmål, vanligtvis korn. Omläggning i korn kräver skyddsinsatser strax före samt vid själva tröskningstillfället – ju senare omläggning, ju mera kritiskt. Omläggningar sker också i närliggande, ännu oslagna vallar, vilket i princip är dömt att misslyckas redan på mycket tidigt stadium. I bästa fall hinner inte ens det första ägget läggas innan förstaskörden tas. Det fanns 2014–2016 inga belägg för om ängshökar som misslyckats i åkermark valt tokbuskage eller agmyrar som andrahandskvarter. 2017 liksom 2018 tycks ett par ha flyttat till angränsande tokområde efter att deras bo i vall tidigt prederats.

Det råder således ingen tvekan om att våra ängshökar borde erbjudas möjlighet att återkolonisera de ursprungliga häckningsbiotoperna. Samtidigt kan konstateras att av de fem par som häckade i tok på alvarmark respektive agmyr under 2016, fick fyra med största sannolikhet ut var sin unge, d v s 80% lyckad häckning med 1,0 ungar per par (0,8 per aktivt par). Oroande nog är ej heller denna ungfågelproduktion tillräcklig för en långsiktigt stabil population. Just detta låga antal flygga ungar kan dock vara en följd av en naturlig variation i tillgången på bytesdjur, vilket resultatet för 2017 antyder. Detta år gav lyckad häckning i tok och ag 2,2 ungar per par (1,9 ungar per aktivt par). År 2018 kom tre ungar på vingar från tok på alvarmark (1,5 ungar per hona) och fyra från agmyr (2,0 ungar per hona).

4.3.1 Rapportering av ängshök

En genomgång av 1k-fåglar (årsungar) i Artportalen för 2016 gav vid handen att tre årsungar sträckte ut från Hoburgen på Gotland. Åtminstone två av dessa hade nog sitt ursprung från den enda gotländska häckning som registrerats i Artportalen. Under samma period (15 aug–1 okt 2016) rapporterades endast två lämna Ölands södra udde. För Ölands del vet vi att den lokala potentialen var 13 stycken. Från Falsterbo och Kåseberga kan i bästa fall åtta individer ha setts ge sig av 2016. (Friberg 2016).

Sträcksiffrorna medförde uppmaningar till noggrannare rapportering (tidpunkt och riktning) vid framför allt Ölands södra udde och Falsterbo. Ett problem kan vara att kärnhökar överlag gärna startar sin sjöresa på låg höjd redan före gryning. (Termik förefaller betraktas som ett överskattat och onödigt hjälpmedel för dessa luftens akrobater.)

Under 2017 och 2018 har rapporteringen av ängshök på Öland ökat, liksom noggrannheten vad avser att försöka rapportera utsträckande fåglar – adulta såväl som 1k-fåglar.

5 Inventeringar

5.1 Metodik

Inventeringsmetodiken utvecklades tidigt av Staffan Rodebrand (Rodebrand 1996). Den är väl beprövad och har genomgått smärre justeringar i takt med förändrade mönster i ängshökens biotopval. Tekniska informationssystem har utvecklats under årens lopp, antalet ornitologer har ökat och informationsflödet har försnabbats. Detta har i någon mån bidragit till ännu säkrare resultat. Kort uttryckt genomförs det praktiska insamlingsarbetet på ett oförändrat sätt, men fler informationskällor nyttjas och nya kärnområden för ängshöken har idag lagts till de ursprungliga.

Grundprincipen är att två besök görs vid gamla och nya kärnområden samt vid flertalet goda utkikspunkter på övriga Öland. Vid första tillfället, under maj och några dagar in i juni, medan ängshökarna är som mest aktiva i sin etableringsfas, besöks de förutbestämda utkikspunkterna. Varje punkt bör bevakas tills matleverans sker, dock max fyra timmar. Har ruvningen påbörjats kan det förflyta lång tid mellan matleveranserna till den ruvande honan. En viss risk för feldiagnos föreligger eftersom det under olyckliga omständigheter kan dröja betydligt längre än fyra timmar innan något livstecken visas. Vid ett tillfälle, när en exakt boplats i vall skulle fastställas, dröjde det elva timmar innan mat serverades. Honan hade då troligen fått en rejäl portion mat levererad mycket tidigt i gryningen. (Friberg 2014)

Andra besöket sker i juli. Då besöks de platser där trolig häckning sker. Finns ett aktivt bo med ungar, sker leveranserna betydligt oftare och 3 timmars bevakning anses vara tillräcklig för att fastställa om häckningen fortskrider eller har avbrutits.

Med tanke på vår begränsade kunskap om och i vilken utsträckning par som misslyckats på kulturmark, söker sig ut på alvar eller agmyrar, kan eventuellt en tredje inventeringsomgång behövas. Denna utförs lämpligen några dygn in i augusti. Metoden kan vara densamma som i den första omgången, men kortas ner till maximalt två timmar per utkikspunkt.

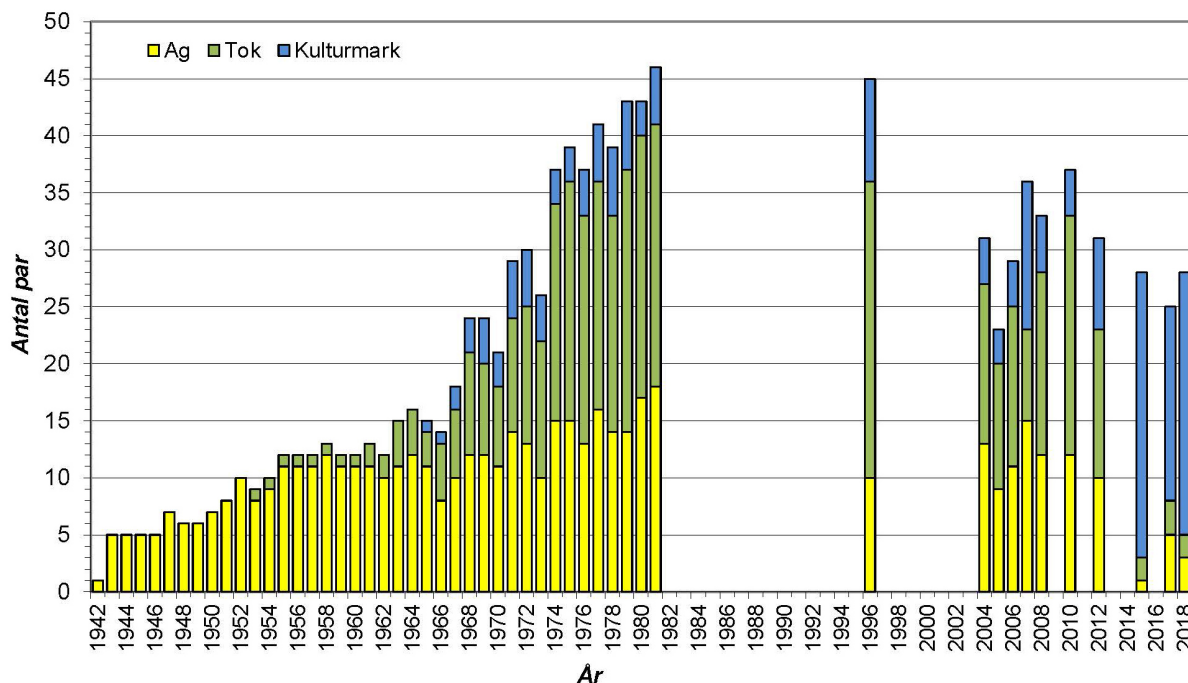
Det är mycket värdefullt om inventeraren har möjlighet att fotodokumentera individerna. Om individer kan identifieras minskar risken för att populationen överskattas. Omläggningar kan annars bli svåra att hantera korrekt.

Ängshökshannen återvänder från födosöksrundan, denna gång med en skalbagge i klorna. (foto: Cks3976 cc by sa)

5.2 Resultat

Resultaten från en lång rad år med, i det närmaste, oförändrad inventeringsmetod, presenteras i figur 1.

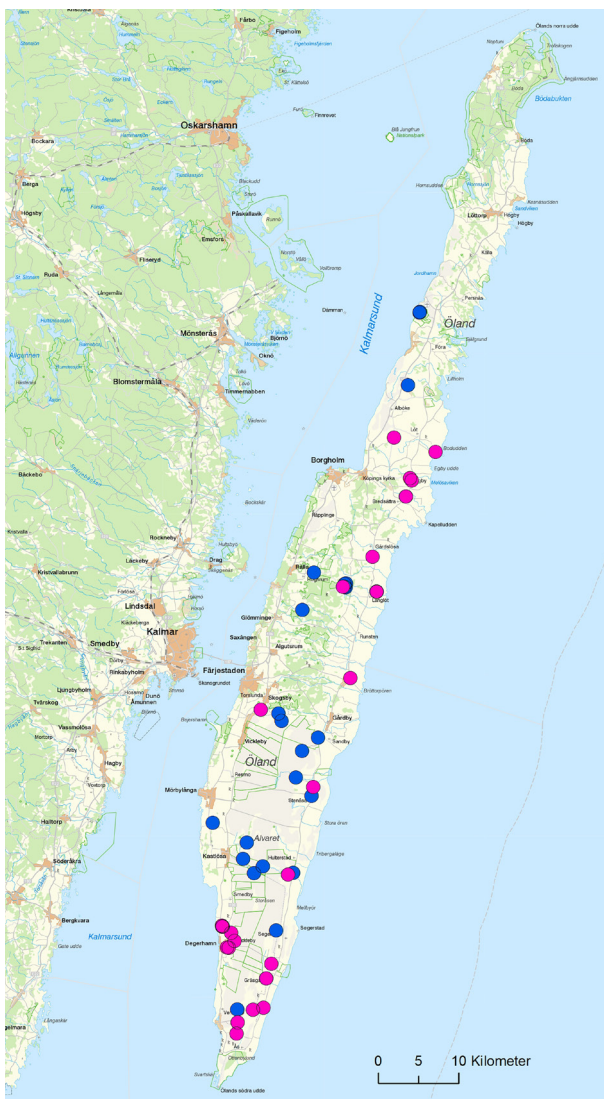
Figur 1. Antal häckande par av ängshök, *Circus pygargus*, på Öland, 1942–2018. (Rodebrand 2015, Friberg 2017, 2018).

På Öland häckade från 1942 till 1952 samtliga par i ag. 1953 började enstaka par att bosätta sig i tokbuskmark – ett beteende som tog ordentlig fart från 1965 (Rodebrand 2015).

Från 1965 hade enstaka par dessutom funnit det lämpligt att häcka i kulturmark, troligen främst i trädor och impediment. Skogsplanteringar hyste under denna tid en del par men de minskade i attraktivitet i takt med att träden växte. Så sent som 1981 fanns endast fem par i kulturmark – och enbart något enstaka par i aktiv jordbruksmark (troligen stråsåd). Från 1973 dominerade tokmarken som häckningsbiotop, men antalet par i agmyrar fortsatte samtidigt att öka.

Från 1974 och fram till 1981 skedde en viss, mer eller mindre kontinuerlig, ökning av antalet par och fördelningen mellan agmyr, tokbuskmark och kulturmark höll sig relativt konstant. Möjligen hade nivån 35–45 par uppnåtts redan några år tidigare och antalet alvarhäckare underskattats.

Åren 1982 till 1995 genomfördes inga inventeringar, men siffran för 1996 antyder att nivån fortfarande låg kvar runt 40–45 par. Agmyrsparen hade blivit något färre medan antalet par i tokmark ökade (26 par), liksom antalet par i kulturmark (tio par). Från och med 2004 och fram till 2012 har inventeringarna på nytt varit hyfsat kontinuerliga. Vi finner då att agmyrsparen hållit ställningarna medan tokmarksparen visar en tydlig tillbakagång – med undantag för 2010. Kulturmarksparen var under denna period – med undantag för 2008 – färre än dess toppår 1996 som hade en extremt blöt vår (Rodebrand 1999). År 2012 hade totalantalet minskat på nytt och fördelningen rubbats ytterligare. En betydande minskning av tokhäckarna hade skett och kulturmarkshäckarna hade ökat till en nivå som närmade sig de allt färre agmyrshäckarna.

Karta 2: Häckande par på Öland, rosa prickar = 2005, blå prickar 2015, (Rodebrand 2015)

Vid de förenklade inventeringar som genomfördes sedan 2016 har simultant alla par som uppehåller sig på Öland registrerats. Av de 32 par som registrerades 2016 gav den förenklade inventeringen endast 21 häckande par (varav 17 i kulturmark) (Friberg 2016)

Tabell 1. Antal samtida par av ängshök, *Circus pygargus*, som uppehållit sig på Öland, 2016–2018 (alla häckade inte). (Friberg 2016, 2017, 2018).

År	datum	totalt antal samtida par	antal par vid agmyr	antal par vid tokmark
2016	31 maj	32	2	2
2017	4 juni	27	5	3
2018	23 maj	27	3	2

Vad som svagt framträdde som ett hot 2014 och som accelererade under 2015, var att paren i agmyr och alvarmark minskade och att allt fler valde kulturmark/åker för häckning. Under 2015 bosatte sig endast ett par i agmyr och två par i tokmark. Hela 25 par återfanns i kulturmark (18 i vall, fem i impediment och två i raps). Samtidigt hade totalantalet ängshökspår på Öland kontinuerligt minskat från 37 till 28 på fem år.

Summerat kan sägas att vi någon gång runt millennieskiftet upplevde en tydlig nedgång i totalantalet ängshökspår. Dessförinnan – mellan 1982 och 1995 – hade agmyrarna i någon mån börjat överges. Mellan 1996 och 2004 hade tokmarkerna övergivits i ungefär samma utsträckning (med en viss återhämtning 2010). Från 2015 har i stort sett de ursprungliga markerna övergivits och ängshöken är för tillfället att betrakta som en åkermarkshäckare.

Tabell 2: Antal häckande par samt lyckade häckningar av ängshök, *Circus pygargus*, i olika habitat, 2004–2012 (Rodebrand 2015)

År	Antal bon i; semi-naturliga marker			Antal bon i; åker (inkl. impediment)		Totalt antal häckande par	Totalt antal lyckade häckningar	Lyckade häckningar %
	tok	ag	lyckade	åker	lyckade			
2004	14	13	17	4	0	31	17	55
2005	11	9	10	3	0	23	10	43
2006	14	11	16	4	0	29	16	55
2007	8	15	14	13	2	36	16	44
2008	16	12	22	5	1	33	23	70
2010	21	12	21	4	3	37	24	65
2012	13	10	14	8	2	31	16	52
Summa:	97	82	114	41	8	220	122	55

Tabell 3: Antal häckande par samt lyckade häckningar av ängshök, *Circus pygargus*, i olika habitat, 2015–2018 (Rodebrand 2015, Friberg 2017 och 2018)

År	Antal bon i; semi-naturliga marker			Antal bon i; åker (inkl. impediment)		Totalt antal samtida* häckande par	Totalt antal lyckade häckningar	Lyckade häckningar %
	tok	ag	lyckade	åker	lyckade			
2015	2	1	2	25	7	28	9	32
2017	3	5	6	17	4	25	10	40
2018	2	3	4	23	9**	28	13	46
Summa:	7	9	12	65	20	81	32	40

* Häckande par som avbrutit en häckning och häckar på nytt på ny plats, har endast räknats en gång.

** Två häckningar i Kastlösa bestod av 2 honor (bon) och en hanne.

5.3 Felkällor

Den inventeringsmetod som Rodebrand utvecklat och förfinat, är av allt att döma den mest relevanta och mycket nära fulländad. Felkällorna är begränsade och i det närmaste hypotetiska. Man kan dock fundera över följande:

- En fyratimmarsbevakning kan spolieras redan efter en halv minuts minskad uppmärksamhet – med fel slutsats som följd. Är det vida områden som bevakas, är det endast den korta tid som hanen är i luften vid leverans, som möjliggör upptäckt. Tiden före påbörjad ruvning erbjuder dock fler och längre chanser till upptäckt.
- Under det tidigaste stadiet (ca 25/4–20/5) råder en viss anarki i ängshökssamhället. Honorna flyger omkring och exponerar sig (oftast relativt lokalt) medan hanarna rör sig i större områden i förhoppningen att hitta en singeltjej. Tidiga noteringar kan behöva bekräftas en extra gång utan allt för lång tidsfördröjning. Det är vid den slutliga sammanställningen alltid värdefullt att så länge som möjligt ha ”känt till var man har dem”.
- Ängshöken har – över tid – alltid visat stor flexibilitet i valet av biotop. Förändringar har hela tiden ägt rum och i takt med växtlighetens succession och förändrade vattenregimer, måste vi räkna med att även tidigare helt ointressanta områden kan komma att fånga deras intresse.
- I och med den tråkiga utveckling som valet av åkermark innebär, kommer allt fler par att byta bostadsort minst en gång per säsong. Inventeringsarbetet kan därför behöva utökas för att ett relevant slutresultat ska kunna presenteras. Detta blir absolut nödvändigt i händelse av att nuvarande skyddsinsatser avbryts.

6 Hot

6.1 Landskaps- och biotopförändringar

Oavsett biotop kräver ängshöken täta, sammanhängande, obrutna och cirka meterhöga bestånd fria från träd och högre buskar. En stor del av förklaringen till såväl populationsnedgången som till de ändrade preferenserna, är sannolikt att sådana bestånd blivit mycket ovanliga under senare tid. I någon mån påverkar kanske också ängshökens sociala läggning att de få kvarstående områden som trots allt finns, sällan är stora nog att hysa mer än ett solitärt par.

Sist men inte minst, kan biotopförändringar även påverka tillgången på ängshökens bytesdjur.

6.1.1 Tokbuskmark

På södra Öland har ängshöken tidigare häckat nästan uteslutande i tokbuskmarker. Man kan befara att den bortröjning av sammanhängande tokbestånd som skett sedan slutet av 1990-talet, då miljöersättningar infördes för öppen betesmark, är ett huvudskäl till flykten från alvaret. Även där inte all tok röjts bort har antingen betesdjuren tillåtits beta ”gator” genom token eller så har man medvetet anlagt sådana passager för djuren. Ängshökar ratar tokområden som genomkorsas av djurstigar, körvägar o dyl. (Friberg, pers. obs.). Tokmark som inte utsatts för betesröjningar har å andra sidan tillåtits utvecklas fritt, d v s token har antingen blivit för hög, eller så har successionen nått så långt att träd och höga buskar har vuxit upp och gjort annars lämpliga arealer oattraktiva (Corbacho m.fl. 2007).

Ölands alvar har under en flerhundraårig period genomgått omfattande förändringar vad beträffar vegetationen. Under lång tid in på 1900-talet var alvaret hårt nyttjat för beteshävd och bränsletäkt – träd och buskar saknades nästan helt. Senare delen av 1900-talet präglades i stället av att alvaret mer eller mindre övergavs. Från 1970 och framåt, när avsalugrödor blev allt mindre lönsamma att producera, övergavs betesmarkerna. Djuren flyttades till mer produktiva sjömarker eller togs hem till de gårdsnära åkrarna som i ökande grad började nyttjas för grovfoder och bete. Alvaret växte igen och på 90-talet infördes ekonomiska stöd för att hålla alvarlandskapet och sjömarkerna öppna. Samtidigt rationaliserades mjölkproduktionen snabbt, köttdjur blev ett alternativ för de företag som inte hann, kunde eller ville rationalisera. De öppna naturliga betesmarkerna blev en bristvara och omfattande röjningar påbörjades. Även natur- och kulturmiljöskäl låg bakom denna utveckling. Den expanderande djurhållningen tog snabbt mycket stora delar av dessa landområden i anspråk samtidigt som naturlig succession (trädtillväxt) i orörda områden ledde till krympande livsrum för Ölands ängshökar.

6.1.2 Agmyrar

Naturliga förändringar, likväl som medvetet påverkade vattennivåer, har sannolikt både direkt och indirekt påverkat ängshökens syn på agmyren. Det kan vara för blött för etablering eller så bedöms riskerna för översvämning för stora. Det kan vara för torrt och tillträdesvägarna för predatorer har blivit för bra (Wiacek 2015). Buskar och träd kan ha tillåtits växa upp, troligen just precis där det tidigare varit lagom torrt för ängshöken. Agen i sig kan ha nått en växthöjd som sänker attraktiviteten.

Flera utländska (Wiacek 2015) (Liminana m.fl. 2006) och inhemska (Rodebrand 1996) studier ger vid handen att ängshöken generellt föredrar en tät marktäckning med ca 60–90 cm högt och stabilt gräs, ca 40–120 cm hög, tät buskmark eller ca 50–110 cm hög och tät ag. I vass- och högrötsbestånd (oftast ohävdade impediment) uppskattar ängshöken en tämligen hög växtlighet (upp emot 150 cm) – främst växter som är motståndskraftiga mot vind och slagregn.

6.1.3 Jordbruksmark

Bristen på trädor medför flera negativa faktorer för populationen. Till yttermera visso har på senare tid till och med gamla impediment och övergivna trädor som legat orörda länge, återtagits i odling. Grödorna har genomgått förändringar under senare år. Bl.a. har vallens växter förädlats, tillväxten är tidigare och första skörden sker numera ofta redan i mitten av maj. (Folkesson B muntl. 2017). Andelen lusern i vallens växtsammansättning har ökat under senare år, då detta visat sig vara ett bra komplement till fodermajs (Gustavsson R muntl. 2017).

Tillgängliga väderdata avseende temperatur, ger vid handen att månaderna mars och april 2014, 2015 och 2016 erbjöd bättre tillväxtförhållanden för vall, jämfört med 2010–2013. När det gäller nederbörd ser man en liknande skillnad, dock med undantag för 2013. (SMHI väderstatistik 2010–2016). Klimatets betydelse för vallarnas attraktionskraft bör undersökas noggrannare genom att studier längre tillbaks i tiden görs och jämförs med eventuella, simultana förändringar i ängshökarnas preferenser.

6.2 Ökad preferens för åker

De grödor som en ängshök kan tänkas vilja häcka i då de anländer till Öland runt den 1 maj, är höstkorn, höstvetete, raps och lusernvallar. I någon mån odlas även rågvete medan råg och havre är sällsynta grödor på Öland, framför allt på södra delen. Dessa grödor skulle dock kunna vara ”säkrare” grödor för häckande ängshök.

Det sämsta val en ängshök kan göra är vallåker. Om utgångsläget är att inga skyddsåtgärder kan vidtas, kommer nära nog 100% av häckningarna att misslyckas. Förstaskörden görs så tidigt att flertalet par kommer att ha ambitionen att lägga om, förutsatt att honan överlevt slätteraggregatet. Hon trycker mycket hårt, oftast tills hon ser faran. Med tanke på att moderna slättermaskiner håller en mycket hög hastighet, är risken för honan stor. Från hennes position, en dryg halvmeter ner i en 40 cm bred öppning, hänger hennes liv på någon enstaka sekund. Skillnaden i skördetid mellan mjölkgårdar och rena köttjurgårdar är så pass stor att risken är överhängande att paren hinner lägga om i en ny lusernåker – troligen i en köttjursvall där redan något par hunnit etablerat sig. Ett tredje försök därefter är mindre vanligt.

Det näst sämsta och näst vanligaste valet är raps. Flertalet par inser relativt snabbt att rapsen växer dem över huvudet, varefter de flyttar – ej sällan till en vall. De rapspar som stannar löper stor risk för predation från marklevande predatorer som efter hand kan röra sig obesvärat mellan de allt mer ”avlövade” rapsstjälkarna. Klarar sig ungarna ända fram till sitt flygga stadium, väntar nästa kritiska skede. Redan vid sin första flygtur kommer ungen att ramla ner på ett nytt ställe i rapsen från vilket den oftast inte kan ta sig upp. Några matleveranser kan den heller inte räkna med eftersom honan mycket sällan kan ta sig ner genom rapsens mycket täta toppskikt. De enda fördelarna med raps är skyddet mot luftburna predatorer samt den relativt sena skörden. Om ängshökens ungar överlever fram till skörd, tidigast i månadsskiftet juli–augusti, är även denna en stor risk. Ungarna stannar ofta kring boet ända fram i augusti.

Den mest ideala grödan för en ängshök vore utan tvekan höstvetete och möjligen rågvete. Dessa grödor skördas så sent att knappt något bo skulle gå förlorat. Tätheten är hög och motståndskraften mot slagvind och regn är normalt stor. Tyvärr väljer praktiskt taget ingen ängshök att häcka i höstvetete. En gyllene medelväg för en ängshök vore att sikta in sig på höstkorn. Kornet håller oftast en hög täthet under tämligen lång tid och skördas så sent att flertalet ungar skulle klara sig. Med lite omsorg från tröskförarens sida eller med kortvarig hjälp utifrån, bör antalet offer kunna hållas nere.

Andelen åkerhäckare har ökat dramatiskt på kort tid. Utvecklingen är en parallell till den som redan väsentligt tidigare ägt rum i västra Europa (Arroyo m.fl. 2002), (Koks 2002), (Clarke 1996).

6.2.1 Varför väljer ängshöken åkermark?

Vi kan börja med att fastställa att ökningen av åkermarkshäckare inte har att göra med de blygsamma skyddsåtgärder som genomfördes 2013 och 2014. De fåglar som föddes 2015 var under 2016 2k-fåglar och kan därför inte heller förklara den dramatiska förändringen i biotopval. Det kan finnas en viss risk för att dessa fåglar, tillsammans med framtida individer som blivit föremål för skyddsåtgärder, kan medverka till att permanenta och accelerera utvecklingen mot icke önskvärd åkerhäckning.

Frågan som måste ställas blir därför om grödorna i någon mån förändrats under senare år på ett sådant sätt att deras attraktivitet ökat? Svaret kan sedan ställas i relation till andra tänkbara förändringar i ängshökarnas livsförutsättningar. Såväl raps som gräs-/lusernvall, har en serie vädermässigt gynnsamma vårar bakom sig (minst tre år). Det finns därutöver anledning att undersöka huruvida nya frösorter påverkat tillväxten fram till tidpunkten för ängshökarnas hemkomst. Lusern torde t ex ha sått in i en ökad omfattning. Det finns också skäl att undersöka om gödslingen av dessa grödor ökats under senare år. Någon, eller några av dessa faktorer i samverkan, kan mycket väl ha skapat nya, attraktiva häckningsmiljöer. Varför flyga längre än nödvändigt när allt en ängshök rimligen kan önska sig ligger under ens vingar så fort man passerat Ottenby Kungsgård? De inbjudande grödorna skulle alltså kunna beskrivas som ett ypperligt exempel på en så kallad ekologisk fälla (se till exempel Schlaepfer m.fl. 2002) där ett djur lockas till en plats som i slutänden inte är gynnsam för djuret. Om det ökade intresset för raps och lusern till avgörande del beror på tillfälliga och naturliga klimatvariationer i mars/april, kan man möjligen hoppas på en naturlig återgång till framför allt alvarets tokmarker, förutsatt att sådana finns att tillgå. Om klimatförändringarna däremot är bestående, befinner sig ängshöken i ett prekärt läge.

Ytterligare en viktig fråga är vad det är som får ängshöken att rata korn och höstvetete vid ankomsten till Öland? En hypotes (Friberg) är att dessa båda grödor, speciellt höstvetete, behandlas (besprutas, vattnas) oftare. Fasta körspår har blivit regel i svenskt jordbruk och finns det något som ängshökar av allt att döma tycker särskilt illa om, så är det just ”gator” i den potentiella häckningsbiotopen. Korn behandlas något mera sällan än höstvetete men båda grödorna är för det mesta nybehandlade i månadsskiftet april/maj. Kornet lämnas därefter oftast ifred och behandlas bara vid behov. Körspåren i korn har normalt suddats ut ungefär när ängshökarna blir bortjagade från sitt första val – lusernvallen.

Vad beträffar rena impediment, även oförstörda sådana, är dessa populära tillhåll för sork och andra gnagare. Det betyder troligen att även andra predatorer gärna smyger runt i sådana marker och att ängshöksägg och ungar därmed lätt riskerar att bli en bonus för räv, mård och grävling.

6.3 Predation

Det finns tämligen goda grunder att utgå ifrån att ängshöken häckar i obruten, svårforcerad vegetation till skydd mot fyrfota predatorer. Lagom växthöjd skyddar mot luftburna predatorer. Den söker sig till områden med få utsiktsplatser för främst kråka och korp under ruvnings- och pullstadiet.

Under 1950 och 60-talet minskade jakten på predatorer. Ökat välstånd hos befolkningen innebar också att konkurrensen med predatorerna om brödfödan minskade. Tidigare bekämpades dessa i stort sätt utan urskiljning framförallt de lite kraftigare rovfåglarna, kråkfågel och vitfågel. I varje by fanns det folk som tog bort de flesta av rävens föryngringar. På 1950-talet var räven på gränsen till ovanlig och grävlingen fanns ännu inte på Öland.

Ända in på 1960-talet sågs endast enstaka korpar på södra Öland, varefter de ökat till följd av fler träddungar och större födotillgång. Mörbylånga jaktvårdskrets har uppfattningen att korpen ökade ytterligare efter de tuffa vintrarna 2010 och 2011. De genomförde en räkning av korp på nattkvist vid en lokal mitt i Mörbylånga kommun. Resultatet blev 35 korpar år 2012, 56 stycken år 2013, och strax under 100 korpindivider 2014 (Johansson opubl. 2017). Korpen tycks alltså öka i antal, även om avskjutningen likaså ökat under dessa år. Korpen häckar med förkärlek i täta talldungar, och potentiella grannars begivenhet på ägg och ungar kan ha en avgörande betydelse för ängshökens boplatsval. Korpar har vid några tillfällen varit huvudmisstänkta vid försvinnandet av ängshöksägg i vall. I de områden i Sverige där ängshökarna häckar, är det förutom korpen i stort sett bara duvhöken som utgör en svärbemästrad, bevingad granne. På Öland har antalet duvhökar ökat markant under de senaste tio åren och de tillväxande barrträdsdungarna på Stora Alvaret är sannolikt både skälet till, och förutsättningen för, duvhökens expansion. Till exempel har för ängshöken restaurerade tokmarker på Stora alvaret haft svårt att locka till häckning. I något fall är sannolikt etablerade duvhökspar den avgörande faktorn.

Den bruna kärrhöken, som fram tills för några få år sedan ökat på Öland, har på senare tid tagit åkermark i anspråk. Även denna art har tydligt övergivit många av sina ursprungliga, blöta häckningsbiotoper. Den förefaller nu ha minskat under samma period och i samma takt som ängshöken. Åkerhäckande bruna kärrhökar har samma minimala chans som ängshöken att överleva i lusernvall. Den bruna kärrhöken norpar säkert under olyckliga omständigheter åt sig en och annan ängshöksunge under årens lopp, men det förhärskande intrycket är att de båda arterna gärna bor grannar och att de trots ständigt gnabb, solidarisk tar sig an angrepp från korp och glada. Den bruna kärrhöken har en ovana att vilja vara med och dela på de byten som ängshökshanen drar hem, men hittills har ängshökarna vunnit varje sådan luftstrid som undertecknad bevittnat.

Den röda gladan är en förhållandevis ny spelare på planen och i kraftigt ökande. Det är mindre troligt att denna, företrädesvis asätande predator, har haft någon del i ängshökens tillkortakommanden ute på alvaret. Däremot dukas det upp till kalas varje gång slättermaskiner tar sig an vallarna. Det är inte ovanligt att en handfull förväntansfulla glador är på plats i samma ögonblick som traktorföraren varvar upp för att påbörja skörden. Unga, icke könsmogna glador, jobbar ofta i grupp och har vid minst ett tillfälle varit skäligen misstänkta för bortrövandet av ängshöksungar från ett skyddat bo i samband med andraskörden.

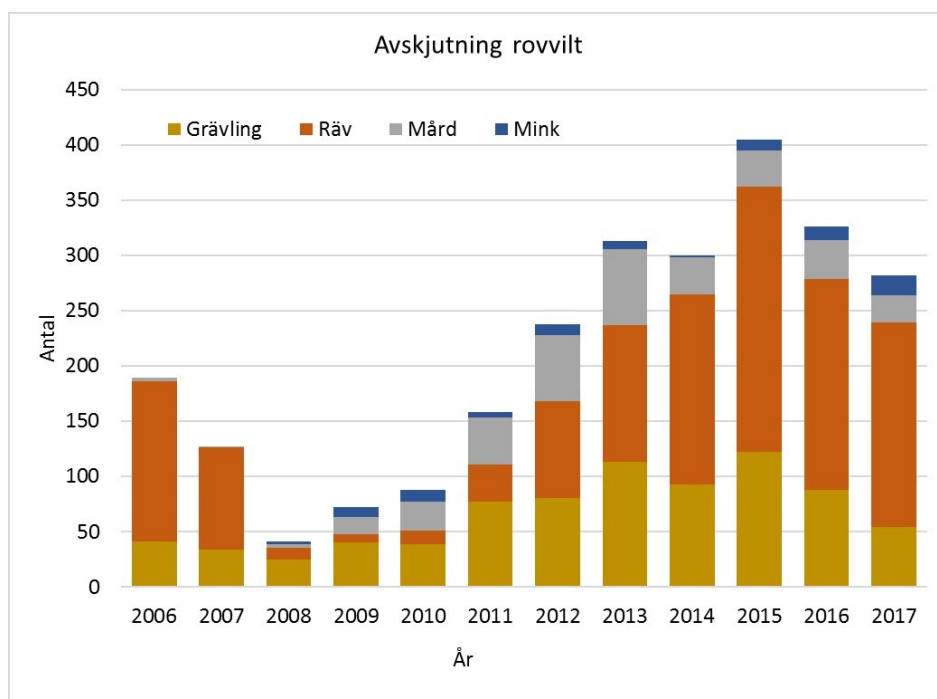
Antalet häckande örnar har ökat markant och deras betydelse för ängshökens allt svalare inställning till vissa av de tidigare kärnområdena bör ej underskattas.

Bland de fyrfota predatorerna riktas strålkastarljuset främst mot räv, mård och grävling. Räven har länge hållits tillbaka av jakt och under senare decennier av envisa skabbangrepp. Den slogs i det närmaste ut fullständigt 2007–2008 men hade återhämtat sig något redan 2011. I takt med rävens tillbakagång har andra predatorer ökat, bl.a. grävling men kanske främst mård. Ökningen avklingade när räven återvände. (Johansson opubl. 2017) Grävling ökar främst i lantbruksgenererade impediment (stenrör, tippor, kanalvallar), gamla banvallar och i nära anslutning till mänsklig bebyggelse. Grävlingen är av allt att döma snarare intresserad av strandängar än av alvarmark. Den har vid flera tillfällen ertappats med att bita ihjäl ängshöksungar i vall och korn (Friberg pers. obs.). Artens intresse för impediment, för boende och försörjning, kan dessutom ha en direkt negativ inverkan på ängshökens framgångar i denna typ av mark. Räv har en tydligare koppling till alvaret, men eftersom räven minskade vid den tid ängshökens accelererande flykt från alvaret skedde, kan den knappast vara skyldig till detta. Motsatsen kan däremot möjligen råda för mård som ökade dramatiskt, då räven minskade.

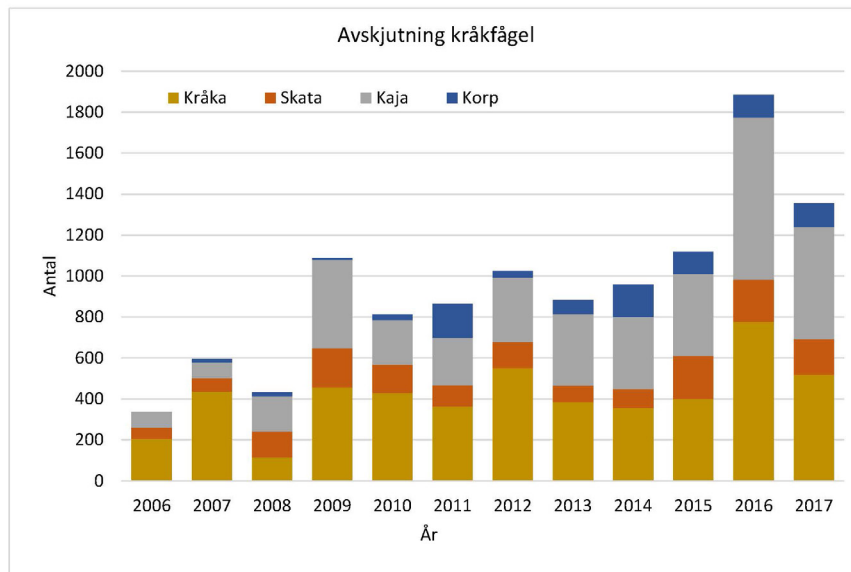
6.4 Predatorkontroll

Mörbylånga jaktvårdskrets har sedan 2008 tillstånd för utökad skydds jakt i stora delar av kommunen i syfte att gynna hotade markhäckande vadarfåglar, t.ex. rödspov, brushane och sydlig kärnsnäppa, för vilka Kalmar län har ett internationellt ansvar.

Jakten sker så långt möjligt under ordinarie jakttid för arter där sådan finns. Den utökade skyddsjakten ses som en tillfällig åtgärd och som ett komplement till andra åtgärder. Denna utökade jakt har skett och sker främst inom LONA-projektet ”Fler vadare i de öländska sjömarkerna – Predatorkontroll” med målet att med ett högre jakttryck på boplundrare förbättra föryngringen hos markhäckande fågelarter. Under 2018 anlägger jaktvårdskretsen konstgryt för att utöka jakten på grävling och räv. Pågående predatorkontroll bör kunna ha en positiv effekt även för den markhäckande ängshöken.

Figur 2: Mörbylånga jaktvårdskrets årliga jaktresultat gällande rovvilt på södra Öland (Johansson 2017)

Figur 3: Mörbylånga jaktvårdsrets årliga jaktresultat gällande kråkfågel på södra Öland (Johansson 2017)

6.5 Flyttning och vinterkvarter

Svenska ängshökar förefaller, tillsammans med östeuropeiska individer, att flytta söderut via Grekland. En del resultat (radiosändare) antyder att en okänd andel väljer en västligare väg norrut, dvs via Malta och Italien (Trierweiler 2009). Utresan torde vara relativt oproblematiskt, medan returbiljetten gärna hade fått bokas om. Malta och södra Italien med jägare på ständigt pass, utgör stora risker för alla fåglar som kommer in lågt från havet. För små och tynande populationer kan lokal jakt få mätbara konsekvenser.

Vistelsen i Afrika – främst i Sahelbältets östra och mellersta delar – har så här långt inte kunnat beläggas med några särskilda risker. Eftersom överlevnaden i stället är beroende av tillgången på föda i vinterkvarteren, främst gräshoppor, är självfallet förändringar i utbudet av bytesdjurens populationer stor betydelse. Åtskilliga tusen ängshökar samlas på relativt små ytor och en långsiktig nedgång i tillgången på gräshoppor skulle utan tvekan kunna få förödande konsekvenser, oavsett om det rör sig om en naturlig variation eller av människan genererade minskningar.

Västeuropeiska ängshökar flyttar i huvudsak ut från franska Rivieran och via Spanien. Målet är en västligare del av Sahel. Återflytten sker längs samma stråk. Så vitt man vet sker endast ett ytterst begränsat utbyte mellan väst- respektive östeuropeiska individer (Trierweiler 2009).

6.6 Brist på bytesdjur

Ytterligare en faktor som skulle kunna påverka hotbilden, är en eventuell brist på bytesdjur i häckningsområdet. Däremot torde födobrist knappast kunna vara orsaken till att alvaret överges som häckningsbiotop till förmån för åker.

Ängshökens favoritmeny under häckningstiden består av sork och andra smågnagare. En studie har visat att dessa antalsmässigt står för ca 60% men räknat i biomassa ca 50% (Koks 2007). För större

däggdjur som föda är motsvarande siffror ca fem procent respektive drygt tjugo procent. En harpalt sparar m a o in en hel del flygtid. Småfåglar utgör antalsmässigt drygt 25% och ungefär detsamma räknat i biomassa. Insekter och kräldjur svarar för i runda tal tio procent av antalet byten. Biomassan är däremot försumbar. Fågelägg står för ca fem procent av bytena, men är nätt och jämt mätbart vad beträffar biomassa. (Koks 2007). Variationen är stor från år till år, men tydligt är att fler småfåglar får sätta livet till under svaga sorkår. Resultaten är från Nederländerna, men inget talar för att de skulle vara irrelevanta för svenska förhållanden. På Öland är det troligt att ängshökarna har ett särskilt gott öga till åkersork, vattensork och mindre skogsmus. Toppår för dessa gnagare infaller ungefär vart tredje eller vart fjärde år. Ängshöken är heller inte särskilt väl sedd av diverse tättingar. Främst förefaller det vara jordbruksanknutna och markhäckande arter som efterfrågas (ängspiplärka, sånglärka och gulärka). Utländska studier antyder att även staren råkar illa ut. Det måste då rimligen röra sig om nyss flygga individer, d v s en renodlad sommarmeny ungefär från 1 juni och några veckor fram. Undertecknad har dock inte vid något tillfälle kunnat konstatera att något hämtmatpaket innehållit stare. Även tofsvipeungar förekommer frekvent i menyn (Oskamp 2007).

En fråga som för tillfället är obesvarad är hur stor tillgången på aktuella gnagare egentligen är på alvaret respektive i jordbruksmarken och i gränzonerna. När det gäller de markhäckande tättingarna torde däremot alvaret vara en synnerligen fördelaktig jaktbiotop. Detsamma bör kunna gälla större insekter. Tillbakagången i antal par skulle kunna förklaras av gnagarbrist, däremot inte artens förändrade boplatssval. Vissa grödor i åkermark håller också förhållandevis stora populationer av främst sånglärka. Lokalt är även åkerhäckande gulärkor vanliga.

Vår tredje biotop – agmyren och dess omgivningar – bör rimligen inte ha genomgått så stora förändringar i bytestillgång att det kan förklara ängshökens sentida ointresse för agen som boplat.

Det är inte helt uteslutet att sentida master och vindkraftverk kan ha påverkat enskilda ängshökars jaktrutter. I den mån flygsträckan förlängs som en följd av sådana konstruktioner, kan även valet av boplat komma att påverkas.

6.7 Störning

Ängshöken är i grunden en karismatisk, social och föga panikbenägen art. Den förefaller ha en ovanligt god förmåga att registrera och värdera potentiella hot och visar inga tendenser till att överreagera. En cerisklädd dam i 50-årsåldern som varje morgon klockan 07.15 passerar på motionsslingan 50 meter från boet, betraktas snabbt snarare som en tillgång än som ett hot (Friberg pers. obs.). Ängshöken är dock i likhet med andra rovfåglar omsorgsfull och kritisk i själva etableringsfasen (maj) och det är främst under denna period som alla typer av yttre störningar bör undvikas. Under denna tid får t ex ornitologer, med eller utan kamera, inte uppehålla sig närmare än 500–600 m från parets bestyr. Bilen är i detta skede inte tillräckligt som gömsle eftersom olika bilar hela tiden riskerar att komma, parkera på olika ställen och stanna olika länge – faktorer som skulle göra vem som helst misstänksam. På samma sätt vore det med största sannolikhet av värde om betespåsläppet på

Fridlyst art

Ängshöken är fridlyst enligt Artskyddsförordningen. Det innebär att man inte får fånga, döda eller på annat sätt skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Man får inte heller ta bort eller skada artens ägg eller bon.

Ängshöken tillhör enligt Jaktförordningen statens vilt och omhändertagna eller döda fåglar skall anmälas till polisen.

alvarmarker, med lämpliga biotoper för ängshök, kunde förskjutas till tiden efter etableringsfasen (ca 15 juni), åtminstone i de områden som i övrigt kan bedömas tilltala ängshöken. När paret väl investerat i sitt första ägg, minskar risken för ödesdigra störningar. När det gäller alvarmark är det således snarare betesdjur än tvåbenta "linsbärare" som utgör ett hot mot etableringen. För åker och impediment råder motsatsen.

Störningar från normalt lantbruksarbete kan inte förklara utflyttningen från ag och alvar till åker (utöver vad som sagts om olämpliga röjningar och betespåsläpp). Arbete på åkrarna innebär olika risknivåer för störningar. Uppskattningsvis är risknivån vid vallskörd 100%, risk för boskador vid sprutning/tillskottsgödsling fem procent samt risk vid tidig kornskörd 30% (skattning, Friberg, G). Under själva etableringsfasen i åker består störningen i första hand av att "gator" uppstår i körspåren – således inte av den korta tid bonden och traktorn befinner sig i området.

Ju längre investeringen i ägg och ungar gått, ju grövre brott mot normalt naturvett krävs för att ängshöken ska ge upp. Bofotografering och annan medveten och upprepad närgångenhet har sällan, men ändå alltför ofta, kunnat beläggas med skuld till ett pars misslyckande. En ensam närgången störning är sällan eller aldrig i sig tillräcklig för ett misslyckande, men sekundärt kan de spår förövaren lämnat i vegetationen leda till intresse och tillträde för predatorer.

6.8 Publika ängshöksrapporter

Såväl Artportalen som BirdAlarm och diverse lokala larmsystem måste betraktas som potentiella hot, samtidigt som dessa informationssystem också erbjuder en ökad chans att upptäcka, kartlägga och i förekommande fall skydda befintliga par. Årligen informeras användarna om att ängshök inte ska larmas på Öland (norr om Ås socken) under häckningstid.

Artportalen döljer sedan 2017, efter länsstyrelsens önskemål, automatiskt alla ängshöksrapporter under maj, juni och juli. Det räcker tyvärr inte att endast dölja de observationer där rapportören angivit någon typ av häckningskriterier – flertalet rapportörer bemödar sig inte med att göra sådana tillägg och några kanske inte har erfarenheten att kunna tillgodogöra sig ängshökarnas signaler. Samtidigt vore det av värde att fler observationer registrerades.

Fågelappen Bird Alarm bör helt stänga av möjligheten att larma ut ängshök under den aktuella perioden. Om detta inte anses möjligt eller lämpligt, måste varje ängshökslarm följas upp med uppmaningen "vi undviker under häckningstid att... Våra svenska ängshökar befinner sig i ett kritiskt läge. De har däremot stor nytta av att du rapporterar din observation via Artportalen."

De lokala larmens ansvariga bör gå ut med samma information, möjligen kompletterade med uppgifter om vem man kan vända sig till för att bistå med information till inventeringsarbetet och eventuellt få uppgifter om var och hur observationer kan göras på ett för fågeln säkert sätt.

Ängshök. Ungfågel till vänster, vuxen hanne nederst och hona till höger. (akvarell: Peter Nilsson)

7 Åtgärder

7.1 Åtgärdsprogram för ängshök

Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) fastställs av Naturvårdsverket och fungerar som råd och riktlinjer för länsstyrelsernas arbete. Ängshöken är en av de arter som fått ett åtgärdsprogram (Rodebrand 2011). Slutredovisningen, för perioden 2011–2015, som gjordes 2015 (sammanfattas i bilaga 1) var underlag för den förlängning av åtgärdsprogrammet som Naturvårdsverket beslutat om. Den nya åtgärdstabellen i åtgärdsprogrammet, bilaga 2, gäller för perioden 2016–2021.

Relativt få åtgärder hade vidtagits av alla de som föreslagits i Åtgärdsprogrammet (ÅGP) för ängshök 2011–2015 (Rodebrand 2011). Åtgärdsförslagen genomförs i mån av resurser. Den årliga fördelningen av medel för ÅGP som länsstyrelserna tilldelas räcker långt ifrån allt som behöver göras för de mer än 200 ÅGP-arter och naturtyper som förekommer i Kalmar län. Flera av de lokaler där restaurering sker har skydd i form av naturreservat eller Natura 2000 och här kan länsstyrelsens reservatsförvaltning använda sina resurser, men även de är begränsade.

7.2 Miljöersättningar

Länsstyrelsen i Kalmar län har utarbetat rutiner för att undvika olämpliga åtgärder i områden med stor potential för ängshök.

Miljöersättning kunde under tidigare Landsbygdsprogram utgå för tokbuskage i betesmarker (särskilt värdefulla element), om de var utpekade som häckningslokal för ängshök. Under innevarande period 2014–2020 är täta buskage på en yta större än 0,1 ha (storleksordningen 20×50 m) på alvarbete respektive 0,05 ha (10×50 m.) på annan betesmark, inte berättigade till vare sig miljöersättning eller gårdsstöd.

Mindre ytor skulle kunna vara ersättningsberättigade om det tydligt framgår i brukarens åtagandeplan för marken att buskar och/eller annan vegetation får förekomma i visst område för att gynna ängshöken. Villkor kan då skrivas in, som t.ex. sent betespåsläpp och avverkning av träd. De ytor som detta kan användas för är oftast alltför små för att skapa goda förutsättningar för ängshökhäckning.

Handläggare av miljöersättningar och naturvårdshandläggare har kunskap om ängshöken och dess kärnområden. Lantbrukaren informeras oavsett om markerna ligger kvar som ersättningsmarker eller ritas bort, om vikten att spara tok och att kontakta länsstyrelsen om några åtgärder t.ex. röjning eller slätter planeras i ängshökens häckningsbiotop.

7.3 Information

Lantbrukare och markägare har under ett par års tid fått informationsbroschyrer (bilaga 3) – främst rörande hur ängshökar känns igen, vad som kännetecknar deras häckningsintentioner samt vilka åtgärder som måste vidtas när man misstänker att fågeln intresserat sig för ens mark (Länsstyrelsen 2015). I kombination med tidningsartiklar och nyhetsbrev, har kunskapen om och intresset för ängshöken ökat markant. Såväl ornitologer som markägare bidrar i en ökad utsträckning till att ängshökspår hinner upptäckas i så god tid att relevanta åtgärder kan vidtas.

Lantbrukare som gjort uppoffringar för ängshökens skydd, har årligen tilldelats diplom och bland annat blivit uppvaktade av länets landshövding. Ett visst medialt intresse för frågan har troligtvis också bidragit till ett ökat intresse och en ökad förståelse.

Även Ölands ornitologiska förening har för ett antal år sedan medverkat till att informera och entusiasmera markägare och ornitologer. Sociala medier används idag för att snabbt komma ut med information och uppmaningar till ornitologer.

7.4 Biotopvård

Målinriktad biotopvård har skett och pågår på Öland. Kostnaderna för restaurering av ag- och tokmiljöer har på flera lokaler varit mycket stora, då träd och höga buskar avverkats och tagits bort från markerna utan att skada ag- och tokbestånd eller skapa bestående stigar/vägar.

Träd har fällts inom sju tidigare kärnområden för ängshök. Högvuxen, tät ag har föryngrats i två naturreservat; agslätter i Djurstad träsk och agbränning har prövats i Knisa mosse. Tyvärr har ännu inte några ängshökar visat sin uppskattning. Möjligen har ett framgångsrikt par 2016 dragit nytta av huggning av videbuskage i ett agkärr. Flera av de önskvärda kompletterande insatserna har inte genomförts, vilket kan vara tillräckliga skäl till att ängshökarna ännu inte ansett områdena inflyttningsbara. Ett annat skäl till varför ängshöken inte hittat tillbaka kan vara att körspår efter maskiner finns kvar många år efter åtgärd.

Före och efter restaurering av tokmarker på Stora Alvaret, 2008 (foto: Daniel Hasselbratt)

Två tokområden på Stora Alvaret har restaurerats och uppfyller alla (kända) krav. I ett fall är ängshökarnas tveksamhet sannolikt kopplad till betet alternativt en besvärlig granne i angränsande tallskog – ett duvhökspår. En lämplig utkiksplats för honans övervakningsmöjligheter saknades tidigare, men har under 2016 arrangerats. I det andra området misstänktes token vara förvuxen. Token har delvis förnygrats och ytterligare träd har fällts efter 2010. Ett par häckade i närområdet 2017, men inte i de restaurerade delarna.

Före och efter restaurering av tokmarker på Stora Alvaret, 2009–10 (foto: Susanne Forslund)

7.5 Kanalisering av besökare

Kanalisering av besökare har i något fall genomförts. Omdragning av en befintlig led i ett fall och beaktande av kärnområden vid nyanläggning av en annan.

8 Skydd av åkermarkshäckare, 2013–2018

Skydd av enstaka åkerhäckande ängshökar genomfördes under **2013** (två par i samma vall, varav ett fick ut två ungar) och **2014** (1 par i luservvall – fyra flygga ungar fyra par i korn varav tre efter omläggning från vall. Tre av paren fick ut sammanlagt fem flygga ungar). Ett par bon prederades, troligen till följd av en ogenomtänkt placering intill en mur som fungerar som stråk för predatorer.

Från och med **2015** organiserades skyddet så till vida att markägare och ornitologer ombads rapportera in misstänkta häckningar. En markägare hörde av sig (beträffande en grannfastighet) och två par kunde därmed erhålla skydd. Flera rapporter från inventeringspersonal respektive ornitologer inkom. Totalt kunde fjorton skyddsrutor i vall avsättas (ca 50x50 m) under 2015. Sex av dessa lyckades och bar fram fjorton ungar. Kännetecknande för dem som lyckades var att de ingick i ”täta” kolonier om två, två respektive tre par. Samtidigt kan konstateras att ytterligare en koloni om tre par misslyckades helt. Ett par i raps bevakades, men utfallet förblev oklart.

0 0,05 0,1 0,2 Kilometers

50x50 m ruta avsatt för häckande ängshök vid vallskörd 2015.

2016 avsattes åtta tomter i vall. Endast två lyckades och producerade två respektive tre flygga ungar. Bevakning av tre par vid skörd av korn och två par i raps ingick i skyddsförsöken. Inga avsättningar av rutor behövdes. Ett par i raps fick ut en unge utan extern hjälp – det andra hade på något sätt råkat illa ut dagarna före skörd. Ett par i korn fick ut en unge på egen hand – de två övriga paren i korn hemsöktes av grävling dygnen före skörd. 2016 präglades i någon mån av otur. I ett fall förolyckades troligen hanen under jakt och i ytterligare ett fall drabbades boet av översvämning. Övriga fyra

misslyckanden skulle möjligen kunna hänföras till den ökade risk det innebär att bo på en för liten ”tomt”. Risken för rådjurstramp och predation ökar. I ett fall dödades de tre nästan flygga ungarna av en grävlingfamilj. Predation var orsaken till misslyckanden även i de grödor där avstyckning ej skett (korn och raps). (Friberg 2015 och 2016).

Av de nio upptäckta par i vall **2017**, som fick tomter avstyckade kunde tre fullfölja häckningen. Resultatet blev sju ik-fåglar. Sammanlagt kom nio ungar på vingarna från åkermarkshäckande par. Ett par häckade länge framgångsrikt i höstvetete, men hade otrevliga grannar i form av en större korpfamilj. (Friberg 2017)

Vid det internationella ängshöksseminariet den 13–14 december 2017 i Kastlösa på Öland (se bilaga 1) gav erfarenheterna från andra länders naturvårdsarbete en mängd idéer till förbättringsarbete gällande Ölands ängshökshäckningar i åkermark. Bl.a. rapporterades om skyddsåtgärder för åkermarkshäckande ängshök i tyska Westfalen, på gränsen till Nederländerna. Här häckar ca 95 % av paren i stråsäd. I medeltal lyckades 80 % av ungarna, kläckta i bon som skyddats i 50x50 m stora, inhägnade, rutor, bli flygfärdiga åren 2006 – 2016. Två av åren lyckades alla, 100 %, av ungarna som kläcktes bli flygfärdiga. (Illner H 2017)

Redan säsongen **2018** kompletterades således skyddsåtgärderna kring vallhäckande ängshök på Öland med ett elstängsel (solcellsbatteri). Det placerades ut så snart möjligt efter skörd, då markerad ruta sparades.

Ängshöksruta lämnad vid vallskörd, nu stängslas det. (foto: Susanne Forslund)

Ängshöksrutan är elstängslad med solcellsbatteri. (foto: Susanne Forslund)

Ängshöksruta, 50x50 m lämnad vid vallskörd, instängslad med elektrifierat färnät (foto: Susanne Forslund)

8.1.1 Häckningar i vall 2013–2018

Tabell 5: Par i vall som genom undantagen ruta skyddats från slättermaskiner, har gett följande resultat (Friberg 2017)

År	Antal par skyddade vid skörd	Lyckade häckningar (antal)	Lyckade häckningar (%)	Flygga ungar (antal)	Flygga ungar (medeltal per skyddat par)	Flygga ungar (medeltal per lyckat par)
2013	2	1	50	2	1	2
2014	1	1	100	4	4	4
2015	14	6	43	14	1,0	2,3
2016	8	2	25	5	0,6	2,5
2017	9	3	38	7	0,8	2,3
Summa	33	13	41	32	1,0	2,50

Tabell 6: Par i vall som 2018 skyddats från slättermaskiner samt från predatorer genom att undantagen ruta stängslats in efter skörd, har gett följande resultat (Friberg, 2018)

År	Antal bon* skyddade vid skörd	Lyckade häckningar (antal)	Lyckade häckningar (%)	Flygga ungar (antal)	Flygga ungar (medeltal per skyddat bo)	Flygga ungar (medeltal per lyckat bo)
2018	7	6**	86	19	2,7	3,2

* En hane hade två honor och därmed två bon ca 100 m från varandra.

** Det par som inte lyckades hade oturen att hamna mycket nära staketet till följd av ett misstag vid första skörd och stängsling.

8.1.2 Häckningar i korn 2013–2018

Sammanlagt häckade 6 par i korn under 2013–2018 varav 3 prederades innan några skyddsåtgärder vidtagits.

Tabell 7: Par i korn som skyddats från skördeetröska, har gett följande resultat (Friberg 2017, 2018)

År	Antal par skyddade vid skörd	Lyckade häckningar (antal)	Lyckade häckningar (%)	Flygga ungar (antal)	Flygga ungar (medeltal per skyddat par)	Flygga ungar (medeltal per lyckat par)
2013	0					
2014	2*	2	100	5	2,5	2,5
2015	0					
2016	2**	0	0	0	0	0
2017	1	1	100	2	2	2
2018	0					
Summa	3	3	100	7	2,3	2,3

* Ett tredje par (i samma åker som de övriga) gav upp innan åtgärder behövde vidtas.

** De båda paren prederades av grävling eller räv strax innan ungarna blev flygga. Inga skyddsinsatser blev således nödvändiga.

8.1.3 Häckningar i raps 2013–2018

Tabell 8: Övervakade par i raps har gett följande resultat (Friberg 2017, 2018)

År	Antal par skyddade vid skörd	Lyckade häckningar (antal)	Lyckade häckningar (%)	Flygga ungar (antal)	Flygga ungar (medeltal per skyddat par)	Flygga ungar (medeltal per lyckat par)
2013	0					
2014	0					
2015	5	0*	0	0*	0	0
2016	8	1	12	1	0,1	1
2017	8	0	0	0	0	0
2018	3**	0	0	0	0	0
Summa	21	1	5	1	0,1	1

* Ett par kan möjligen ha lyckats få ut en unge, men bevis saknas.

** Två par flyttade till ett närliggande lusernfält när rapsen sköt fart. 1 par lade om i raps efter predation, med prederades även i rapsen. Inga skyddsinsatser blev således nödvändiga.

8.1.4 Kompletterande åtgärder 2019

Följande åtgärder kommer att komplettera skyddsarbetet ytterligare från 2019;

- Försök med väsentligt mindre 24×24 meterstomter kommer att ske, vilket innebär att återgå till att försöka centrera boet i mitten.
- När ungarna kläckts sätts en nätruta, ca 3×3 meter ut kring boet. Rutan bevakas närmaste timmarna – tills honan kommer tillbaka och går ner på boet. Är hon för misstänksam och inte återkommer ska nätrutan tas bort igen. Ev. provar man att sätta ut den någon vecka senare.
- Vid andra och tredje vallskörd slås allt utom den lilla rutan. Detta minska skördebortfallet för brukaren och minskar merarbetet, då en så liten ruta kan lämnas kvar på fältet till kommande år.
- Nätrutan tas bort när ungarna är flygga och inte längre använder boet som viloplats/skydd.

9 Slutsatser och åtgärdsförslag för naturvården

Det finns inga quick-fix eller billiga lösningar att hoppas på. Det finns heller inte särskilt gott om tid. Nuvarande utveckling måste ha vänt inom 5–10 år.

Huvudmålet är att det ska finnas eftertraktade häckningsytor i tok på Stora alvaret och i agmyrar på norra Öland samt i de naturliga gräsmarker och våtmarksområden som tidigare hyst gotländska och skånska ängshökspar. I övriga län kan detta mål befaras bli övermäktigt, varför fortsatta och intensifierade skyddsåtgärder måste övervägas, främst i Uppland och Östergötland.

Skyddsåtgärder måste fortsätta att vidtas under ett antal år på Öland, helst även på Gotland och i Skåne. Åtgärderna på Öland bör om möjligt utvecklas ytterligare, dvs det hittillsvarande skyddet mot slättermaskiner och predatorer (själva tomtavsättningen och inhägnaden) måste kompletteras med förfinade metoder i lokaliseringsarbetet.

9.1 Restaureringsmarker

Ett urval av områden som bör studeras närmare och eventuellt restaureras för att återskapa ”naturliga” häckningshabitat för ängshök gjordes 2017, med hjälp av flygbilder och underlag som tidigare utpekade kärnområden (Rodebrand 2011) och sentida häckningsplatser. Områdena är främst tokbuskmarker, ibland igenväxande, ibland röjda någon gång under de senaste 20 åren.

Prioriteringen av framtida restaureringsobjekt bör ske genom att;

1. Utpekade områden besöks i fält för att bedöma möjligheten till restaurering

Bäst förutsättningar har de områden som är sammanhängande (>1,5 ha), har rätt och jämn växthöjd, saknar naturliga eller framröjda ”gator” samt innehåller ett begränsat antal träd och högre buskar. Avsaknaden av tätare traddungar, främst talldungar, befäster områdets lämplighet ytterligare. Om området dessutom befinner sig rimligt nära gamla kärnområden för ängshök, ökar dess potential än mer. Risken för stora fluktuationer i vattenhållningen bör vägas in.

Näst bäst förutsättningar har områden med i huvudsak samma kriterier, men där mer omfattande röjningsinsatser bedöms nödvändiga (fler träd, fler buskar eller behov av nedtagning av hela dungar).

Lämpliga ytor som saknar tidigare koppling till ängshökshäckningar, ska på sikt också beaktas.

Områden som visar upp ett flertal positiva kriterier, men där ”gator” i begränsad omfattning förekommer, kan vara intressanta om de får ett senarelagt betespåsläpp, till efter etablerings- och investeringsfasen, dvs fram till 15 juni. Ett annat alternativ är att stängsla in tokbuskmarken för att förhindra betesdjurens tramp.

En detalj bör nämnas: honan vill från ca två veckor efter kläckning ha tillgång till någon typ av bevakningsplats 100–200 meter från boet, från vilket hon kan ha full uppsikt över boområdet. En hög sten, en torraka eller en stängselstolpe duger gott.

För agmyrar gäller i princip samma grundförutsättningar. Här bör dock risken för stora fluktuationer i vattennivåer beaktas och eventuellt åtgärdas. Successiv slåtter och inget eller sent påsläpp av eventuella betesdjur rekommenderas, liksom att torrare områden (för boplacering) omgivna av vatten (för predatorskydd) ges extra uppmärksamhet i restaureringsarbetet.

2. Utpökade områden granskas avseende predatorer

Eventuella räv- och grävlingsgryt bör registreras i närområdet (radie ca 500 m) och åtgärder mot aktiva gryt måste vidtas.

Beslut om röjningsåtgärder bör kompletteras med nedtagning av predatorbon (t.ex. duvhök-, korp- och kråkbon).

Havsörnens framgångar under senare år är en faktor som måste vägas in i prioriteringen av vilka områden som ska restaureras ur ängshökssynpunkt.

3. Knappt hektarstora områden med obruten tok eftersöks

Om sådana områden endast är bemängda med ett litet antal enar eller björkar, bör de enkelt och till små kostnader kunna anpassas till ängshökarnas önskemål.

9.2 Åtgärdsförslag för åkermarkshäckare

9.2.1 Skyddsinsatser

Parallellt med restaureringsåtgärderna bör fortsatta skyddsinsatser för åkerhäckarna vidtas, i syfte att under några år öka antalet par, och därmed också ungpåproduktionen, på Öland.

Vall, numera oftast lusern-/gräsvallar, utgör en mer eller mindre oemotståndlig lockelse för hemvändande ängshökar.

Rapshäckare finns det ingen anledning att försöka hjälpa, annat än vid skördetillfället i månadsskiftet juli/augusti. De flesta ängshökar inser relativt snabbt olägenheterna och omlokaliseras.

En erfarenhet (Friberg 2016) gav år 2016 då klimatförhållandena inledningsvis inte var optimala. Lantbrukarna var djupt oroade över vallarnas utveckling och ängshökarna föreföll inte vara särskilt angelägna om att lägga bud på några lusernfastigheter. Flera registrerade par såg bättre framtidsutsikter i rapsfälten. I grevens tid – för lantbrukarna – föll i genomsnitt 40 mm regn under 24 timmar varpå vallarna sköt i höjden inom några få dygn. Såväl flertalet par i raps som ännu icke etablerade par bestämde sig då snabbt för att omlokalisera till lusern.

Korn blir oftast ett eftertraktat alternativboende för dem som lämnat rapsen eller på tidigt stadium misslyckats i vallarna. Kornhäckare behöver normalt bara lite ”personlig assistens” vid skördetillfället i augusti, om man inte har möjlighet att hägna in boet med en liten ruta (3×3 m).

Höstvete, som vore den optimala grödan för ängshök, nyttjas ytterst sällan. Skälet är troligen att höstvete behandlas så ofta att körspåren aldrig hinner döljas.

Omfattande åtgärdsbehov krävs således bara i vallåkrar. Grunden i skyddsarbetet är att på olika sätt och så tidigt som möjligt, få in information om att ett par visar intresse för att slå ner sina bopålar. I den mån markägaren inte redan är informerad, måste så ske i detta skede. Därefter kan boet lokaliseras och en tomtyta markeras. Detta låter sig inte göras förrän honan lagt minst ett ägg och börjat ruva. Att hitta ett bo kan ta allt mellan en minut och elva timmar. Allt bygger på att vara på plats när hanen kommer hem med något gott till sin hustru. I nio fall av tio går hon då upp, får matbiten levererad i luften, hittar en lugn plats för sin måltid, gör en kortare gymnastikflygning och återvänder till äggen. Har observatören haft tur har en ungefärlig uppflogsplats fastställts och när hon återvänder gäller det att ta ut en exakt riktning och ett ungefärligt avstånd. Ett foto bör tas för att dokumentera exakt vilken sten/buske det var som utsetts till riktmärke. Har observatören en riktigt bra dag ligger boet i närheten av t ex ett ensamt blommande ogräs. Då underlättas lokaliseringsarbetet och i bästa fall kan tomten styckas av utan att man tvingas komma i närheten av boet, d v s utan att åstadkomma någon nedtrampad stig i dess omedelbara närhet. Honan trycker i princip ända tills dess hon ser faran, d v s på ca två meters avstånd. En ca 50x50m stor tomt (1/4 ha) markeras ut med fyra pinnar. I flera fall har 40x40m visat sig vara tillräckligt (1/7 ha) – inga skillnader i häckningsframgång har uppstått. I något fall har 25x25m lyckats (1/15 ha), men detta kan bara rekommenderas om möjlighet finns att stängsla in rutan direkt efter slätter, helst med elstängsel.

Lokaliseringsarbetet kan störningsfritt ske från bil på ca 150 m avstånd. Betydligt mindre bekvämt – och med risk för försvårad lokalisering – blir det med någon typ av gömsle i åkerkanten. Avståndet bör då inte understiga 250 m och man kan inte räkna med att man är osedd – ingenting undgår en ängshökshane! Hans dubbelkontroll på dubbelkontroll av det misstänkta gömslet kommer att förlänga den obekväma väntetiden. Någon risk för ödesdiger störning, råder dock inte. Ängshökar verkar ha en synnerligen utvecklad förmåga att värdera hot.

Skälen till misslyckanden sedan 2013 är i första hand rådjurstramp och predation från markbundna predatorer. Samtliga par utom ett (2013, 25x25m), har accepterat själva skördearbetet – dess inferno till trots. Rådjursskadorna kan troligen reduceras genom att tomten inte placeras med boet i centrum, dit rådjuren i första hand söker sig för sina skyddsbehov. Markpredatorerna saknar framgång om boet stängslas in, men bör även gå att reducera om man lyckas undvika att skapa en gata in till boet. Risken för luftburen predation minskar om möjligheter finns att närvara vid andraskörden. Detta förutsätter en löpande kommunikation mellan lantbrukare och skyddspersonal.

Med lärdom från hittillsvarande insatser bör följande finjusteringar göras:

1. boet placeras icke-centralt i ruggen, vilket är särskilt viktigt om man inte stängslar in sparad ruta.
2. någon typ av avskräckningsmedel mot markbundna predatorer strös eller sprutas i den gata som trots allt uppstår samt runt ruggen innan stängslet sätts upp.
3. efter överenskommelse med lantbrukaren kan rutan i flertalet fält orienteras med sina spetsar i huvudkörriktningen. Den sammanlagda tiden med vrålande maskiner intill ruggen, minskar och skördearbetet tar kortare tid (väsentligt färre omständliga korta drag och vändningar).

Innan skyddsarbete påbörjas måste kontroll ske så att vallen inte är en sistaårsvall som skall avdödas och brytas i förtid (oftast direkt efter andraskörden).

De unga 2k-honorna har mycket små förutsättningar att lyckas med sin första häckning. I dessa fall bör skyddsarbetet inskränkas till att rädda honan. Tillvägagångssättet kan vara att markera ut boet

exakt med ett par fladdrande vimpelpinnar. Den hona som skulle stå ut med ett sådant arrangemang är sannolikt ännu inte född. Är hon det kan lantbrukaren undvika boet, eller sakta in.

9.2.2 Ekonomisk ersättning

Under perioden 2013–2018 har viss ersättning utbetalats, från länsstyrelsens åtgärdsprogrammedel, till lantbrukare som avstått en del av skörden för att rädda en ängshökshäckning vid skörd.

Beräkningarna gällande ekonomisk ersättning till lantbrukare på Öland bygger på siffror framtagna av Hushållningssällskapet i Kalmar. År 2015 ansågs värdet av förlorat foder och merarbete kunna uppgå till 8 200 kr. För en avställd ruta (50×50 m) fick lantbrukaren, 2015 – 2017, 5 000 kr från länsstyrelsen, om rutan inte kunde skördas förrän efter andraskörden och 2 500 kr om olyckliga omständigheter medgav skörd under tiden mellan förstaskörd och andraskörd.

Ersättningsgraden förefaller vara en rimlig avvägning mellan å ena sidan markägarens skyldighet att skydda en fågelart enligt Artskyddsförordningen och å andra sidan dennes oomtvistliga olägenheter därav.

Ett förslag för ersättning under kommande år har utarbetats av länsstyrelsen och förankrats i LRF, våren 2018. Det innebär, under förutsättning att medel inom Åtgärdsprogram för hotade arter finns tillgängligt, att;

1. brukare ersätts med 2500 kr eller 5000 kr för skördebortfall och merkostnad om två eller tre vallskördar berörs av en 50×50 meters ruta kring boet.

Under 2019 kommer metoden med små nätrutor (ca 3×3 m) att testas vid skörd andra och tredje skörd. Dessa kommer troligen inte räckta till alla åkermarkshäckare. Försöket med den nya metoden kommer att minska merarbetet avsevärt.

2. Brukare ersätts normalt inte för detta, om brukaren inte anser sig haft särskilt mycket merarbete. Men brukaren kan välja att fakturera länsstyrelsen maximalt 1000 kr samt redovisa sitt merarbete motsvarande fakturerad kostnad.

I speciella fall kan länsstyrelsen lämna annan ersättning till berörd lantbrukare om skriftlig överenskommelse fattats under häckningsperioden.

9.3 Information

Vare sig kommande åtgärder gäller biotoprestaurering, fördröjda betespåsläpp i lämpliga tok-skiften eller konstgjord andning i åkermark, måste informations- och utbildningsinsatser genomföras för att ytterligare entusiasmera markägarna. Dessutom bör markägarna på olika sätt uppmärksammas och ges offentlig kredit för sina uppoffringar i vår gemensamma räddningsplan för ängshöken.

En väl utformad information kan bli till stor hjälp i arbetet med att öka ängshökens reproduktionsframgångar och återkolonisering av naturliga marker. Informationsmottagare är i första hand markägare/lantbrukare och ornitologer.

Informationsbroschyrer om ängshök i åkermark har under 2015 och 2016 tillställts markägare via

post. Mottagandet har varit positivt. I flera fall kan ängshöken sägas ha blivit en uppskattad och prioriterad lokal angelägenhet för markägaren. Denna information bör permanentas och kompletteras med uppgifter om vad markägaren kan göra för att övertyga ängshöken om att återta sina naturliga häckningsmiljöer (och därmed minska alla inblandade parters olägenheter med åkerhäckare).

Ornitologer, främst lokala, har sedan 2015 hållits informerade om pågående försök att skydda ängshökar. Främst har kunskap om hur man kan identifiera pågående etableringar förmedlats samt hur och till vem som uppgifterna kan levereras. Hjälpen har varit ovärderlig men har under 2018 utvecklats ytterligare. En lista över intresserade frivilliga (volontärer) ängshöksräddare finns nu. Dessa kontaktas när hjälp behövs för inventering, bobevakning, stängsling, m.m.

När det gäller tillresta ornitologer bör en upprepad information om möjligheterna att bidra med snabba rapporter och om att följa gällande regler m.m. kunna vara av stor nytta. I enlighet med ovan under ”Störningar” bör Artportalen, BirdAlarm och diverse lokala appar kunna fås att medverka.

9.3.1 Använd Artportalen så här

Alla ängshöksrapporter i Artportalen döljs för närvarande (sedan 2017) under häckningstid. Endast rapportör och länsstyrelsens ängshöksinventerare samt ängshöksbevakare får tillgång till uppgifterna. Det är därför av mycket stort värde att rapportera ängshök varje gång de observeras, gärna med häckningskriterier. Det hjälper och underlättar bevakningsarbetet.

Du hjälper ängshökarna bäst genom att i noggrannast möjliga mån ange antal, kön, ålder och eventuella beteenden.

När det gäller observationsplats är noggrannhet till stor hjälp. Använd gärna kommentarsfältet ”Publik kommentar” för att mer detaljerat ange var fågeln uppehöll sig och vad den pysslade med.

Flygriktningen för ängshökshanar med byte är av stort värde, liksom information om ungfåglar som sträcker ut från Öland, Gotland och Skåne.

I Artportalen hittar finns en inmatningsruta ”Skydda t.o.m”. Fyll i denna, lämpligen med datum 31 augusti, så är du helt säker på att din observation inte visas för oberörda.

9.4 Volontärer

Kanske kan det finnas intresse för att via några timmars ideellt arbete bidra till räddningsinsatsen för ängshök? Detta undersöktes under våren 2018. Informationsträffar och utbildningstillfällen anordnades i Stenåsa genom ett samarbete mellan länsstyrelsen och BirdLife Sverige (SOF). En blankett lämnades in av intresserade.

Något annat en volontär kan hjälpa till med är att närvara vid andraskörden. Trycket från tillresta predatorer är mycket stort just vid detta tillfälle.

Blankett:

Jag vill hjälpa till!

- Rädda Ängshöken på Öland!

Namn:

Kontaktuppgifter:

Jag vill hjälpa till med;

- Inventering
- Bevaka bon
- Sätta uppstängsel/hagar
- Annat:

I följande områden:

Övriga synpunkter, idéer och frågor:

Likaså kanske en viss organiserad inventering av lämplig alvarmark skulle kunna fördelas ut som punktinsatser för intresserade.

9.5 Tillgänglighet

Intresset för fågelskådning och fågelfotografering ökar. Den spännande och alltmer ovanliga ängshöken tilldrar sig ett stort intresse och alltfler vill komma den nära.

En satsning på publik verksamhet under 2018 i samverkan mellan Länsstyrelsen och SOF spred genom informationsmöte för allmänheten kunskap om ängshöken, dess ekologi, skyddsbehov m.m. En lokal med flygga ungar, som kunde studeras på långt håll besöktes.

Årlig tillgänglighet till ett tryggt par vore önskvärt, för att kunna behålla sekretessen för de andra. Valet av par som ”tryggt” kan visas upp kan inte bestämmas i förväg och måste behandlas med största försiktighet. Mest lämpligt vore att leda folk till naturreservaten Djurstad träsk, Petgårde träsk och Knisa mosse, där befintliga fågeltorn kan nyttjas för att få utblickar över häckningsmiljöer. Tyvärr har ingen häckning på dessa tidigare kärnområden, skett under senare år. Även Bredsättra-paren och området kring Station Linné kan övervägas. Med tanke på att 2016 och 2017 års häckningar i Bredsättra förefaller ha varit måttligt framgångsrika, i kombination med ett stort antal besökare och uppgifter om att fotografstörningar ägt rum, måste valda områden diskret skyltas upp och dess yttergränser tydligt spärras av.

I övrigt rekommenderas tillfälliga omdragningar av befintliga leder i närheten av eventuella bosättningar – något som inte kan planeras i förväg men för vilket det måste råda en hög beredskap. Knisa mosse kan vara ett exempel på en sådan plats och kanske Stora alvaret där alltfler leder anlagts under senare år.

Djurstad träsk år 2005, då ängshöken ännu häckade i den västra delen av mossen där agen föryngrats. (foto från fågeltornet, Staffan Rodebrand)

10 Diskussion

I syfte att ytterligare öka förståelsen för vad som orsakat de ogynnsamma förändringarna i val av häckningsmiljö, vore det av värde om en ingående landskapsanalys kunde komma till stånd. Målet med en sådan är att skapa sig en så exakt bild som möjligt av vilka landskapsförändringar som faktiskt skett under de senaste decennierna – särskilt i ängshökens ursprungliga kärnområden.

10.1 Nuläget

Antalet par ängshök på Öland har sedan 2010 konsekvent minskat – dock understigs ännu inte modern tids bottenår 2005.

Med början 2013, accelererande under 2014, och i det närmaste fullständigt 2015, har arten lämnat sina ursprungliga häckningsbiotoper – agmyrar och tokmarker. Under 2016 har dock antalet i respektive biotop ökat från ett par till två par. Antalet par i impediment kan inte med lätthet utläsas bakåt i tiden, men antalet har troligtvis inte förändrats i någon högre grad. Siffrorna säger inget om parens framgång, men uppenbart är att framgångarna är större i ”naturlig”, ej kultiverad mark jämfört med åkermark (om inget skydd av bon sker) – mätt i måttet minst en flygg unge per par.

För övriga Sverige gäller följande: Antalet par förefaller sedan 1986 ha pendlat mellan tio och tjugo par, med toppar på 25 par (1994) och 23 par (2006). Den vikande trend vi ser på Öland sedan 2010 motsvaras inte av trenden i övriga Sverige där antalet snarare ökat marginellt (femton par 2015). Antalet par på Gotland och i Uppland förefaller stabilt runt vardera fem par. Även Östergötland håller ungefär detta numerär över tiden, medan Skåne f.n. ligger farligt nära noll par 2012 och 2013 samt 2015. Närke, Småland och Västergötland redovisar – med långa mellanrum – något enstaka par.

Generellt för övriga Sverige gäller, fast sedan en något längre tid tillbaka, att häckningarna främst sker i åkermark (Gotland eventuellt undantaget). I Skåne förefaller våtmarken efter 2010 att helt ha övergetts till förmån för åker. Häckning i åker leder med största sannolikhet till att reproduktionsframgången minskar till långt under den kritiska nivå som krävs för ett hållbart bestånd om inte konsekventa skyddsinsatser genomförs i främst vallåkrar.

Häckning i tokmark respektive agmyr har tidigare visat på en 60%-ig framgång, vilket anses vara gränsen för vad en självgenererande population behöver. Samma siffra anses gälla för impediment och stråsäd, medan vallhäckare uppnår en högst 10%-ig häckningsframgång (Rodebrand 2015), utan skyddsåtgärder.

Vi står fortfarande utan förklaring till varför den oerhört snabba omkastningen mellan naturbetesmark och åkervall, skedde. Runt 2013 var vädret synnerligen gynnsamt för vallproduktion. Möjligen började också för ängshökarna gynnsammare fröblandningar att användas. Nya grässorter kan t ex ha stabiliserat grödan och gjort den tätare och högre. En mer långsiktig delförklaring kan vara honornas böjelser för att byta geografiskt område år från år. Åkerhäckande honor från Västeuropa kan i ökad grad ha önskat pröva på att häcka i Skandinavien samtidigt som de naturliga tokmarkerna här har blivit mindre attraktiva till följd av naturlig succession, fullskaleröjningar med ett kraftigt ökat betestryck med allt färre obrutna tokarealer som följd. Många av våra agmyrar har dessutom tillåtits växa igen med vide och andra buskar (t ex Petgårde träsk) eller öppnats upp för betesdjur (t ex Knisa mosse). Några andra, hittills oförstörda agmyrar lockar fortfarande hyresgäster.

År 2018 bedrevs hanarnas jakt på södra Öland, likt tidigare år, nästan helt och hållet på alvaret. Tillgången på byten bör med tanke på snittet flygga ungar i åker, ha varit synnerligen god. En alternativ förklaring kan dock vara att ingen unge 2018 riskerade att drunkna eller frysa ihjäl till följd av störtregn. Näten kan knappast förklara det höga antalet ungar per bo (3,2), men väl att så många par fick arbeta i harmoni. Ytterligare en fråga som återstår att fundera på är varför kullarna 2018 i naturbetesmark och impediment blev så mycket mindre än kullarna i åker?

10.2 Framtid

Öland, Gotland och Skåne förefaller vara de län för vilka det är synnerligen viktigt att i detalj utreda varför de naturliga markerna överges. För dessa län är det också oundvikligt att under minst en femårsperiod upprätthålla konstgjord andning i form av hjälpinsatser för åkermarkshäckande ängshökar samt parallellt öka insatserna för att återskapa de miljöer som arten numera betraktar som otrivsamma. Hade det funnits gynnsamma marker hade det varit möjligt, och kanske klokt, att med olika metoder försöka övertala fåglarna att flytta tillbaka. I den mån naturliga marker kan återskapas inom rimlig tid, kan det också vara idé att på olika sätt försöka göra vallåkrarna motbjudande genom direkta och/eller indirekta störningar i samband med etableringen. Detta gäller åtminstone i de områden där stråsäd förekommer och kan förväntas bli förstavalet vid en ometablering.

Ökningen av korp utgör troligen fortfarande ett av de allvarligaste hindren för att vi ska lyckas återställa ett gynnsamt och uthålligt antal häckande ängshökspår på Öland. Någon annan lösning än att intensifiera en målinriktad jakt finns inte. Visserligen kan elnäten i någon mån ha gjort de begåvade och försiktiga korparna återhållsamma – inget nätförsett bo rövades av korp eller kråka 2018.

En fortsatt kunskapsspridning till markägare och ornitologer, kan underlätta såväl genomförandet av skyddsåtgärder som av olika ”övertalningsförsök” att byta miljö. Det måste dock finnas tillräckligt med tilltalande alternativ, t ex att inventerade områden med särskild potential undantas från bete eller beläggs med senarelagda betespåsläpp.

Våra lantbrukare, som verkar på en allt osäkrare världsmarknad, har inte svårt att inse PR-värdet av aktiva insatser för art- och naturskydd. Det är därför viktigt att deras insatser och medverkan belyses i strålkastarljus. Varje incitament för svenska konsumenter att prioritera svenska livsmedel, är av yttersta vikt även för det svenska lantbrukets överlevnad – således en win-win-situation.

En flygfärdig ungfågelövningsflyger i boets närhet (Tal Chapparr cc by sa)

11 Referenser

- Arroyo, B et al. 2002. Conservation of the Montagu's harrier (*Circus pygargus*) in agricultural areas.
- Bruderer & Boldt, 2001. Flight characteristics of birds
- Butet, A & Leroux, B. 2000. Effects of agriculture development on vole dynamics and conservation of Montagu's harrier in Western French wetlands.
- Boessneck et al 1979. SHM 168/87.
- Clarke, R. 1996. Montagu's harrier. Arlequin Press.
- Corbacho, C et al. 1997. Breeding biology of Montagu's harrier (*Circus pygargus*) in agricultural environments of southwest Spain; comparison with other populations in WP.
- Cormier, J-P et al 2010. Selection of nesting habitat by Montagu's harriers (*Circus pygargus*) and Hen harriers (*Circus cyaneus*) in managed heaths.
- Douhan, B. 2016. Ängshöken i Uppland 2016. Fåglar i Uppland nr 4/16.
- Forslund, S. 2015. Slutrapport för åtgärdsprogram för ängshök 2011–2015. Länsstyrelsen Kalmar län.
- Friberg, G. 2014. Bevakning av åkerhäckande ängshökar på södra Öland 2014.
- Friberg, G. 2015. Rapport Räddningsprojekt för åkerhäckande ängshök på Öland 2015
- Friberg, G. 2016. Rapport Räddningsprojekt för åkerhäckande ängshök på Öland 2016
- Friberg, G. 2017. Rapport Räddningsprojekt för åkerhäckande ängshök på Öland 2017
- Friberg, G. 2018. Rapport Räddningsprojekt för åkerhäckande ängshök på Öland 2018
- Illner, H. 2017. Montagu's harrier – problems and actions in Germany, Nationwide overview and Westphalia. Presentation vid internationellt ängshöksseminarium på Öland, 13 december 2017.
- Johansson, M. 2018. Presentation vid nationellt seminarium, Predatorjakt som en del av naturvården, den 14 mars 2018, Kalmar.
- Johansson, M. 2017. Opublicerade data i mailväxling.
- Jordbruksverket och SCB. 2016. JO 16 SM 1701. Statistiska meddelanden. Skörd av spannmål, trindsäd, oljeväxter, potatis och slåttervall 2016.
- Koks, B J. 2002 Montagu's harriers (*Circus pygargus*) in the Netherlands: Does nest protection prevent extinction?
- Koks, B J et al 2007. Do voles make agricultural habitat attractive to Montagu's harrier (*Circus pygargus*)?
- Liminana, R et al 2006. Vegetation height selection in Montagu's harriers (*Circus pygargus*) breeding in natural habitat.
- Länsstyrelsen Kalmar län, 2015. Har du ängshök i åkern? (folder)
- Myhrer, J. 2016. Inventering av ängshökar på Öland 2016. Internrapport Länsstyrelsen Kalmar län.
- Naturvårdsverket, 2018. Uppdaterad åtgärdstabell för ängshök, 2016 – 2021
- Olofsson, P. 2009. Ängshöken i Skåne – inventering och häckningsbefrämjande åtgärder.
- Olofsson, P. 2010. Ängshöken i Skåne – populationsutveckling och inventering 2010.
- Oskamp, C. 2007. Distribution of Montagu's harriers (*Circus pygargus*) in relation to diversity and abundance of farmland bird prey, in East Groningen, the Netherlands.
- Rodebrand, S. 1988. Artfakta, *Circus pygargus* – Ängshök. Rev. Tjernberg, M. & Tyrberg, T. 1994, Rodebrand, S. 2002 & 2006, Tjernberg, M. 2010 © ArtDatabanken, SLU 2010.
- Rodebrand, S. 1996. Ängshöken (*Circus pygargus*) på Öland. *Calidris* 25:99–116.
- Rodebrand, S. 2010. Ängshöksinventeringen på Öland 2010. Internrapport Länsstyrelsen Kalmar län.
- Rodebrand, S. 2011. Åtgärdsprogram för ängshök 2011–2015. Naturvårdsverket.
- Rodebrand, S. 2015. Inventering av ängshök (*Circus pygargus*) på Öland 2015. Internrapport Länsstyrelsen Kalmar län.
- Rodebrand, S. 2015. Ängshöken. Ölands fåglar, sid 123–126

Schlaepfer et al 2002. Ecological and evolutionary traps.

Thomas, M. 2018. Short report about Montagu´s harriers in UK. Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), UK, 2018.

Trierweiler, C. Koks, B J et al. 2007. Satellite tracking of two Montagu´s harriers (*Circus pygargus*) dual pathways during autumn migration.

Trierweiler, C. Koks, B J. 2009. Montagu´s harriers (*Circus pygargus*)

Wiasec, J. 2015. Long-term changes of breeding success in Montagu´s harrier (*Circus pygargus*).

Årets 19:e ängshöksunge som skyddats genom inhägnad av boplats i vall. (foto: Susanne Forslund)

Bilaga 1. Åtgärdsprogram för ängshök, 2011–2015

Nedan sammanfattas slutredovisningen som gjordes 2015, och som var underlag för den förlängning av åtgärdsprogrammet som Naturvårdsverket beslutat om.

Tabell: Åtgärdsprogrammets mål och utfall

Mål satta 2011 (Rodebrand, 2011)	Utfall 2015 (Forslund, 2015)
Långsiktigt mål	
att uppnå en självreproducerande population i Sverige, d v s att varje par (i rätt ålder) i genomsnitt ska producera 2,0 ungar per säsong.	Sverige hade 2015 ingen självreproducerande population. 2015 års resultat när det gällde häckningsframgången på Öland, var det sämsta på mer än 40 år och resultatet understiger klart vad som krävs för att populationen ska vara självgenererande. Även Gotlands och fastlandets svaga nedgång av antalet par, motsäger målpuffyllelse.
Kortsiktiga mål	
1) Senast år 2012 skall minskningen på Öland ha vänts till en ökning (>30 par).	Målet nåddes inte till 2012 och det måste anses tveksamt om det ens var möjligt inom en enda säsong. Målet nåddes inte heller till 2015.
2) Biotopvårdande insatser har utförts senast 2012 i prioritet 1-klassade häckningsområden.	För Ölands del hade arbetet påbörjats 2012 och nio av de 31 utpekade lokalerna hade varit föremål för åtgärder 2015 – dock hade sällan samtliga nödvändiga åtgärder vidtagits. I övriga Sverige har inga biotopvårdande åtgärder skett.
3) Skötselplaner anpassade till ängshökens krav har senast 2013 utarbetats för områden där ängshökens boplatser hotas som en följd av arealstöd och dess krav på röjningsbete.	Arbetet hade påbörjats 2013 och enstaka konkreta insatser gjordes. Arbetet fortgår löpande.
4) Den svenska förekomsten utanför Öland har senast 2012 kartlagts och behoven av åtgärder utretts.	Kartläggning av häckningslokaler gjordes på Öland samt i Skåne, Östergötland och på Gotland, 2012 och 2015.
5) Senast år 2015 har ängshökens öländska population åter börjat öka.	Målet nåddes inte.
6) Biotopvårdande åtgärder har utförts i alla häckningsområden med prio 1 och 2 samt i en del av prio 3-områdena.	Biotopvårdande åtgärder har utförts på ett fåtal häckningslokaler; Sex områden med prio 1, ett med prio 2 och ett med prio 3. Urvalet av områden för åtgärd skedde utifrån ÅGP-prioritet, resurser samt markägarnas välvilja.

Bilaga 2. Uppdaterad åtgärdstabell, 2016–2021

(Naturvårdsverket, 2018)

I samband med förlängningen av åtgärdsprogrammet fastställdes en nya åtgärdstabell med föreslagna åtgärder, gällande för perioden 2016–2021.

Åtgärd	Län	Område/ Lokal	Aktör	Finansiär	Uppskattad kostnad NV-ÅGP	Uppskattad kostnad annan finansiär	Prioritet	Genomförs senast ¹
Dialog och samverkan								
Kontinuerlig rådgivning, utbildning, träffar	Alla län ²		Lst	NV-ÅGP	40 000		1	Årligen ³
Uppdatering av informationsmaterial, skyltar	H		Lst	NV-ÅGP	20 000		2	2020
Rapport "Ängshök på Öland"	H		Lst	NV-ÅGP	40 000		1	2018
Internationellt seminarium	H		Lst	NV-ÅGP	60 000		1	2017
Aktiva åtgärder i fält								
Skötsel (inkl. skötselavtal)	Alla län ²	Tokmarker, agmyrar, vassar	Lst	NV-ÅGP, NV-skötsel	20 000	50 000	1	Årligen ³
Stängsla in boplatser (materiel)	Alla län ²		Lst	NV-ÅGP, NV-skötsel	132 000	100 000	1	Årligen ³
Skydd av åkermarkshäckande ängshök	Alla län ²		Lst	NV-ÅGP	240 000		1	Årligen ³
Restaurering agkärr	H, I	Norra Öland, Gotland	Lst	NV-ÅGP, NV-skötsel	0	450 000	1	2020
Restaurering tokbuskmarker	H	Södra Öland	Lst	NV-ÅGP, NV-skötsel	100 000	200 000	1	2020
Restaurera vassområden	C	Dragmans- bosjön	Lst	NV-ÅGP	50 000	150 000	1	2018
Datainsamling och analyser								
Inventering av häcklokaler	Alla län ²		Lst	NV-ÅGP	200 000		1	2020
Årlig inventering	C, H ⁴	Öland	Lst	NV-ÅGP, NV-skötsel	340 000	50 000	1	Årligen
Uppföljning av åtgärder	Alla län		Lst	NV-ÅGP, NV-skötsel	60 000	50 000	1	2021
Analys, prioritering och utpekande av nya kärnområden i naturliga habitat	H	Öland	Lst	NV-ÅGP, NV-skötsel	45 000	40 000	1	2018
Övervakning av åkermarkshäckande par	Alla län ²		Lst	NV-ÅGP	300 000		1	Årligen ³
Ringmärkning av åkermarkshäckare	H	Öland	Lst	NV-ÅGP	10 000		2	2019
Studie av häckningsplats i förhållande till födosöksområde	H	Öland	Lst, Lunds Uni	Lunds Uni (examensarb)	0	0	1	2018
Övervakning med satellitsändare	H	Öland, Uppland	Lst	NV-ÅGP, SOF, Uni. Groningen	100 000	100 000	1	2019
Genetiska studier	H	Öland	Lst, Uni Warszawa	NV-ÅGP	25 000	0	3	2020
Total uppskattad kostnad för åren 2016–2021					1 782 000	1 190 000		

¹ - Angivet år ska ses som en riktlinje under förutsättning att åtgärden kan finansieras och kan komma att flyttas framåt på grund av resursbrist.

² - Med "Alla län" menas Kalmar (H), Skåne (M), Östergötland (E), Örebro (T), Uppsala (C), Stockholm (B), Västra Götaland (O), Västmanland (U) och Gotland (I).

³ - Kostnaden som anges är den totala summan under programperioden.

⁴ - Inventering som inte är planerad enligt Bilaga 1 kan utföras i mindre omfattning även i län/områden/lokaler som inte är listad som berörda län enligt ovan om det förekommer starka indikationer av ängshöksförekomst. Sådana inventeringar ska i förväg stämmas av med koordinerande länsstyrelse för programmet.

Bilaga 3. Informationsmaterial

Bilaga 3.1 - Har du ängshök i åkern?

Har du ängshök i åkern?

Lägg mig i traktorn!

Ängshökshona. Foto: Bengt-Ake Öhgren

För det första gäller det att känna igen en ängshök, viktigast av allt är att bli säker på hur honorna ser ut. Hon har ett lysande vitt band på ovensidan av stjärten.

När du ser en ängshök i din åker bör du:

STANNA! BACKA! RINGA!

Kontaktpersoner

Ängshöksbevakare, Gösta Friberg, 070 558 59 70

Länsstyrelsen, Susanne Forslund, 073 540 41 92

Länsstyrelsen, Helena Lager, 0709 41 55 02

Ängshökshane. Foto: Subramanya CK (c) CC BY SA

Ängshökshona. Foto: Lillebror Hammarström

Ängshökshane. Foto: Staffan Rodebrand

Ängshökshona. Foto: Staffan Rodebrand

Tack på förhand för dina insatser för den öländska karaktärsfågeln; ängshöken!

Ängshökshane. Foto: Mats Wallin

Länsstyrelsen
Kalmar län

Detta kan du som markägare göra för att hjälpa ängshöken!

Med den här korta hjälpredan kan du förändra ödet för denna öländska och eleganta fågel – från utrotningsrisk till överlevnad.

Lägg den här foldern i traktorn så har du den nära till hands när du är ute och kör i markerna.

Och det är bara tre saker du behöver veta för att kunna göra en insats!

Ängshökshane över åker. Foto: Gösta Friberg

2.

Upptäcker du i maj att rovfåglar visar intresse för din mark, kan du hålla ögonen på följande signaler:

1. om du vid mer än ett tillfälle ser en eller två gracila rovfåglar hålla till i närheten av en åker – sittandes i låga ensamma träd, på murar, på marken eller flygandes runt i grannskapet.

Honan är vit på ovansidan av stjärten.

Hanan har bara två färger – gråvit och svart.

2. hanen (ljus fågel) lämnar i luften över ett byte till honan.

3. honan besöker vid ett eller flera tillfällen samma plats i åkern.

Åtgärd:

Ring någon av kontaktpersonerna!

1.

Foto: Gösta Friberg

Bilden visar en ruvande ängshökshona som flyger upp framför din traktor. Du känner igen henne på det lysande vita bandet på ovansidan av stjärten.

Hon är en smäcker, gråbrun och långvingad fågel.

Åtgärd:

Stanna! Backa! Ring någon av kontaktpersonerna för vidare råd och tips.

Fortsätt om möjligt på annan del av fältet tills du pratat med någon av kontaktpersonerna.

Går inte det, försök spara resten av grödan på en yta av 50 x 50 m runt platsen där ängshöken flög upp.

3.

Ängshökshona som just mottagit en sork. Foto: Gösta Friberg

Ängshöken är en rödlistad, hotad och därmed skyddsvärd art. Det innebär att det är straffbart att inte ta hänsyn till den.

Normalt räcker det att spara en ruta på 50 x 50 meter runt boet (ca 0,25 ha).

För ditt merarbete och din förlorade gröda kan du få viss ersättning, om du kontaktar någon av kontaktpersonerna.

Åtgärd:

Ring någon av kontaktpersonerna – hellre en gång för mycket!

Bilaga 3.2 - Informationsblad att sätta i bilrutan på olämpligt parkerade bilar.

INFORMATION

Name/Car:

Date:

ÄNGSHÖK *CIRCUS PYGARGUS* häckar i närheten

hane/männlich/male
Foto: Mats Wallin

Den starkt hotade ängshöken är mycket störningskänslig, särskilt under häckningen. Något som under senare år bidragit till att ängshöken misslyckats med flera häckningar är närgångna fotografer.

Att förstöra häckningsmiljön eller medvetet störa häckande ängshökar är **olagligt**.

-Snälla, stör inte!

§ Ängshöken omfattas av Artskyddsförordningens förbud att;

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatsar.

Länsstyrelsen
Kalmar län

hona/weiblich/female
Foto: Staffan Rodebrand

WIESENWEIHE

brüdet in der Nähe

Die sehr gefährdete Wiesenweihe ist sehr empfindlich gegen Störung, vor allem während der Brutzeit. Die letzten Jahre haben aufdringliche Fotografen mehrere Wiesenweihen so gestört das ihrer Brut nicht gelungen ist.

Den Brutplatz zu zerstören oder absichtlich die Wiesenweihen zu stören ist **verboten**.

- Bitte, stören Sie nicht!

MONTAGUE'S HARRIER breeding nearby

The endangered Montague's Harrier is sensitive to disturbance, especially during breeding season. What in recent years have contributed to several breeding failures are intrusive photographers.

It is **illegal** to destroy the breeding habitat or to deliberately disturb Montague's Harrier.

- Please, don't disturb!

Kontakta gärna länsstyrelsen med frågor eller upplysningar;
Susanne Forslund Tel. 073-540 41 92
Helena Lager Tel. 070-941 55 02
www.lansstyrelsen.se/Kalmar

Bilaga 3.3 - Faktablad, 4-sidigt.

FAKTABLAD

Ängshök *Circus pygargus*

Ängshöken är en ovanlig rovfågel som förekommer i Syd- och Mellansverige. Den finns främst på Öland där den häckar i tokbuskage på Stora alvaret och i agkärr.

Ängshöken är i Sverige starkt hotad och upptagen på rödlistan. När häckningsmiljöerna försvinner p.g.a. utdikning, igenväxning eller röjning tvingas ängshöken att häcka i jordbruksmark där många faller offer för skördemaskiner. Fortfarande skjuts en del ängshökar under flyttningen och i områden där den övervintrar används fortfarande miljögifter.

Åtgärdsprogrammets målsättning är en svensk population på 65–75 häckande par per år varav 40–45 par på Öland. Detta är möjligt om föreslagna åtgärder i åtgärdsprogrammet genomförs. Senast år 2010 bör nedgången hos ängshökens bestånd på Öland ha stannat av och populationen bör öka igen senast 2015.

Hannen skiljer sig från övriga kärrhökar bl.a. genom svarta band på armens över- och undersida.
Foto Mats Wallin

Utgivet 2012-04-03

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna ska därför ta fram drygt 200 åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). De flesta åtgärdsprogram är nu framtagna och omfattar tillsammans cirka 400 arter. ÅGP är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, som exempelvis **Ett rikt odlingslandskap**, **Myllrande våtmarker**, **Ett rikt växt- och djurliv** och **Levande skogar**.

Vill du veta mer?
– kontakta din länsstyrelse.

Kontaktuppgifter

Länsstyrelsen Kalmar län
Malmbrogatan 6, 391 86 KALMAR
Telefon 0480 - 820 00
www.lansstyrelsen.se/kalmar

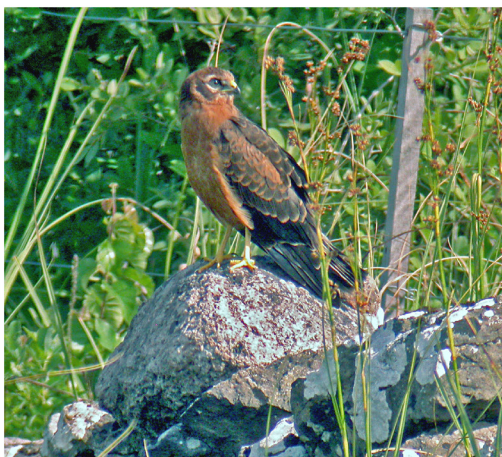
Länsstyrelsen
Kalmar län

Hanne. Foto Staffan Rodebrand

Hona. Foto Staffan Rodebrand

Nyss utflugun unge. Foto Staffan Rodebrand

Utseende

Ängshöken är en långvingad och långstjärtad rovfågel. Honan är övervägande brun-grå, medan hannen är blå-ljusgrå med svarta vingspetsar. Honan har vit övergump som blå kärnhök, men skiljs från denna bl.a. på smäckrare siluett med spetsigare vingar och lättare flykt. Hannen skiljer sig från övriga kärnhökar bl.a. genom svarta band på armens över- och undersida. Unga ängshökar liknar honan men är mörkare och mer rödtonad i dräkten.

Beteende

Ängshökarna återkommer gärna till fjolårets häckningsplats, i synnerhet om häckningen varit lyckad. De trivs tillsammans. Små kolonier kan förekomma om häckningslokalen är lämplig. Då kan bon placeras så nära som 20 meter från varandra. I början av maj anländer ängshökarna till Sverige och både hannen och honan flyktleker över boområdet. De häckar helst i snårbevuxen hedmark, igenvuxna sjöar, agmyrar eller tokmarker på de öländska alvaren.

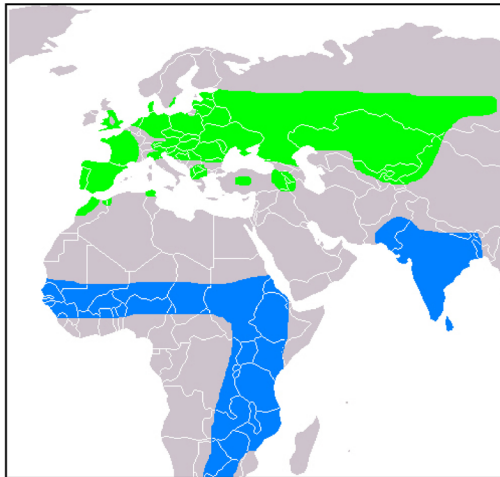
Det mycket enkla boet byggs på marken. De 4–5 äggen läggs i slutet av maj eller i början av juni. Äggen kläcks en månad senare och i slutet av juli är den äldsta ungen flygfärdig. Häckningstiden varierar mellan olika par och en del ungar är inte flygfärdiga förrän i mitten av augusti. För att nå målsättningen med en självreproducerande population, krävs två flygga ungar per ängshökspår och år.

När honan ruvar är aktiviteten låg och först när äggen kläcks efter midsommar ses ängshökarna oftare. Som andra kärnhökar jagar den över öppna marker och livnär sig på sorkar, möss, ödlor, större insekter, unga småfåglar och andra mindre byten. Hannen kommer då med byten som i flykten överlämnas till honan. Honan vaktar boet och styckar och fördelar bytet till ungarna. Föräldrarna fortsätter att mata ungarna en tid efter det att de blivit flygfärdiga. De flesta ängshökar lämnar landet i augusti–september för att övervintra på den afrikanska savannen.

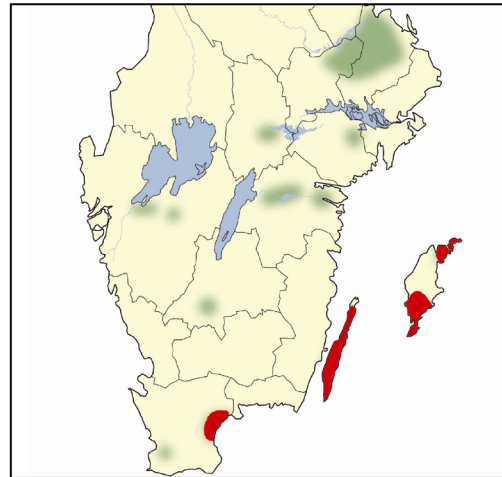
Utbredning

I Europa häckar mer än 50 % av världens ängshökar. Populationen i Europa på ca 33 000 par anses stabil, men i bl.a. Sverige minskar den. Huvuddelen av den svenska stammen häckar på Öland 30–35 par. Den förekommer också sparsamt på Gotland och sällsynt från Skåne till Uppland.

Historiskt har ängshöken sannolikt häckat på Öland under lång tid. Den försvann förmodligen under 1800-talet då markanvändningen på Öland var så intensiv att lämpliga häckningsmiljöer saknades. Det första öländska fyndet i modern tid gjordes 1940 och 1942 häckade det första paret åter på ön. Ängshöken ökade stadigt fram till slutet av 1970-talet för att stanna på drygt 40 par. Toppnoteringen var 1981, med 46 häckande par. Inventeringar på Öland 2004–2008 visar ett snitt på 30 häckande par. Detta är en markant nedgång.

grönt = häckningsområde, blått = övervintringsområde

rött = häckningsområde, grönt = tillfälliga häckningar

Ängshöken på Öland

Ängshökens naturliga häckningsplatser finns på Öland i huvudsak i stora bestånd av ag *Cladium mariscus* eller tok *Dasiphora fruticosa*. För att ängshöken skall trivas krävs stora sammanhängande områden, helst med en höjd på minst en meter. Allra bäst är täta områden som saknar träd och högre buskar.

Både bestånd av gotlandsag och ölandstok växer med tiden igen genom att högre buskar och träd vandrar in. När buskar och träd blivit för många och för höga söker ängshöken säkrare marker. Träden gör det lättare för kråka, korp och duvhök att spana efter boplatserna för att röva ägg och ungar. Ibland röjs

de naturliga häckningsmiljöerna bort för att ge betesmark. Ängshöken tvingas även då att leta efter nya häckningsplatser.

Enligt åtgärdsprogrammet för ängshök, ska artens utveckling följas. Det innebär återkommande övervakning av boplatser, om häckningen lyckas och ungarna blir flygfärdiga. Under 2010 inventeras ängshöken på Öland och detta kommer att upprepas inom några år. Inventeringarna ska ge svar på frågor som om arten ökar i antal och om de åtgärder som utförs för att gynna arten är de rätta. Hur ängshöken reagerar på hot som t.ex. vindkraftsverk och annan exploatering kan också återkommande uppföljning visa.

Vidsträckt bestånd av ag. Foto Länsstyrelsen

Vidsträckt bestånd av ölandstok. Foto Staffan Rodebrand

Ängshöken behöver Din hjälp!

Det går att spara och sköta lämpliga häckningsplatser för ängshök. I betesmarker kan olika insatser och miljöersättningar samordnas till allas bästa. Innan du röjer – ta kontakt med Länsstyrelsens naturvårdsenhet som kan ge mer information om vad som ska sparas för att ängshöken ska trivas.

Om markerna inte betas växer snabbt träd och höga buskar upp i tokområden och sälg breder ut sig i agen. De behöver huggas bort för att ängshöken ska stanna kvar. I viktiga områden kan avverkning ske genom Länsstyrelsens försorg, om markägaren så tillåter. På Stora alvaret är det bra om barrskogsdungar tas ner. De passar duvhök och kråkfågel men missgynnar ängshök.

När ängshökens naturliga häckningsbiotoper försvinner försöker de ibland att häcka i åkermark. Om de placerar sitt bo i åkermark är risken stor att slättermaskiner och skördetröskor slår ut honan och/eller kullen.

Misstänker Du att ängshöken häckar på en åker ska Du ta kontakt med Länsstyrelsens naturvårdsenhet. Då kan boet lokaliseraras och diskussion föras med lantbrukaren. Kanske behöver ett mindre område undantas från slätter eller skörd. Ibland kan det vara möjligt att flytta ungarna. Ersättning för skördebortfallet kan ges till lantbrukare som undantar en bit av åkern från skörd.

Ängshökens enkla bo. Foto Helena Lager

Tack för Din hjälp!

Ängshök på jakt över det öländska odlingslandskapet. Akvarell Peter Nilsson

Bilaga 4. Seminar: Montagu's Harrier in Europe

Allégården, Kastlösa, Öland, Sweden 13–14 december 2017

Seminar program,

13th of December

- 13.00 Welcome
- 13.15 Montagu's harrier – general species introduction, ecology and population development (*Aron Edman*)
- 13.30 Montagu's Harrier in Sweden – Historical habitat changes and Actions on Öland trying to improve the breeding success (*Susanne Forslund*)
- 14.00 The recent decades of Montagu's Harrier in Estonia (*Ülo Väli*)
- 14.30 Coffee
- 15.00 The Montagu's Harrier in Latvia: its historical and current occurrence and population estimates. (*Janis Reihmanis*)
- 15.30 Nesting habitats, rate of nest clumping and breeding success of Montagu's harrier in Belarus in 1990s-2010s (*Dmitry Vintcheuski*)
- 16.00 Montagu's Harrier – Problems and actions in Germany. Part 1, Nationwide overview and Westphalia (*Hubertus Illner*) Part 2, The situation in the northern state of Schleswig-Holstein (*Christian Hertz-Kleptow*)
- 16.30 Paus
- 17.00 Genetic analysis of Polish population of Montagu's harrier (*Robert Rutkowski*)
- 17.30 Conservation of Montagu's Harriers in The Netherlands (*Raymond Klaassen*)
- 18.00 An annual cycle perspective on the conservation of Montagu's Harriers (*Almut Schlaich*)
- 18.30 Paus
- 19.00 Dinner

14th of December

- 8.30 Legislation; authorities, landowners and farmer responsibilities for endangered species like Montagu's Harrier (*Helena Lager and Mikael Svensson*)
- 9.00 International work – a conservation idea (*Raymond Klaassen*)
- 9.30 Workshop;
- Threats (Landscape changes, Predation, Disturbance, Egg theft)
 - Actions to protect nests (Restoration of breeding and feeding grounds, Protection of nests in arable land and other habitats, Closures - to exclude predators and/or grazing animals, Environmental measures)
 - Monitoring (Monitoring of breeding sites, Ringing, Transmitters, Genetic analyses)
 - Collaboration (Continued experience exchange? Support and help? Joint projects?)
- 12.00 Lunch at Allégården
- 13.00 Trip around southeast Öland, Visits at breeding habitats
- 16.00 Back to Kalmar

Abstracts – Seminar: Montagu's Harrier in Europe,

Allégården, Kastlösa, Öland, Sweden 13–14 december 2017

Montagu's harrier on Öland

By Susanne Forslund, Kalmar County Administrative Board

Sweden is located in the north-western margin of the distribution of Montagu's harrier. Pre-historical findings of bones indicate that the species was present on the Baltic island of Öland already thousands of years ago, but the recent population established as late as in the 1940's. From this decade and onwards the number of breeding pairs slowly increased - primarily on Öland but also in a few other regions in Sweden. Peak levels of about 45 pairs were observed in the 1980-90's on the island. From this time the number of breeding pairs has continuously decreased and during the last five years, no more than 30 pairs have been recorded.

The sharpest decline occurred around 2000. During the late 20th century the harriers began to abandon *Cladium mariscus* marshes and the *Dasiphora fruticosa* areas. In 2014 these natural habitats had almost totally lost their attraction, and breeding sites were instead chosen in agricultural crops. The Montagu's harrier is today a farmland breeder in Sweden – like in most other European countries. Unfortunately, the Öland birds seem to strongly prefer leys, alfalfa fields, on which an early harvesting regime makes the probability of success close to zero, unless measures are taken to leave an area around the nest unharvested. Although, this conservation action seems to come with a cost of increased predation risk, the net success of breeding pairs in nests of small habitat islands on harvested field was still larger than the success of unmonitored pairs in farmland.

This conservation work-plan aims at creating a self-replicating population of Montagu's harrier in Sweden. In this work Öland is a crucial area for conservation action, because more than 75% of the Swedish pairs breed on this island. Each pair in a self-replicating population, must produce approximately two fledglings per season. To reach the goal, substantial areas of natural habitat must be restored and prepared for a re-colonization. This work requires resources and time. Meanwhile, the farmland breeders must be protected in order to avoid an unnecessary rapid and dangerous reduction in population size and viability.

Montagu's harrier – problems and actions in Germany.

Part 1.

Nationwide overview, Westphalia

By Hubertus Illner, Biologische Station Soest- Harrier Protection Project in Westphalia

The Montagu's harrier (MH) is a Red listed (seriously endangered) species in Germany. Glutz et al. (1971) indicated at least 240 breeding pairs for West and East Germany for the period 1960-70. The known breeding population in Germany was higher 4 decades later, when the search and the nest protection effort was higher, on average 378 pairs for 2004-12 (questionnaire). Regional differences are pronounced: in northern Germany, the pair number was about the same in the two time periods whereas in southern Germany the pair number was much higher in the 2010s, especially by the establishment of a new breeding population in Mainfranken (Bavaria), recently the highest in

Germany with about 200 breeding pairs. The nesting habitat selection changed very much in the last decades in Germany: in the 1960s, the great majority of pairs nested in (semi-) natural habitats but in the 2010s about 90% nested in field crops (mainly winter barley and wheat). Since 2004 the nest search effort was quite good in Germany (> 75 %; questionnaire). Most field work is done by volunteers. The mean breeding pair number, corrected for the search effort, increased by 15 %, from ca. 400 in 2004-07 to ca. 460 in 2011-14; the average in 2015-16 was ca. 445 breeding pairs. In the last decade protection measures were conducted for the great majority of all nests found in field crops in Germany, mainly by establishing of harvest protection zones (area size 0.1-0.25 ha) around the nests. The proportion of nests protected additionally or only with a fence (wire, mesh, electric), increased from about 16 % in 2003-2007 to about 22 % in 2011-2014.

Since the 1970s central Westphalia was the only stronghold for breeding MH in the state of North Rhine-Westphalia (NW Germany). Protecting and studying of MH-nesting in cereals goes back to the 1960s. Until 1992 this was done by volunteers. From 1993 until now the MH protection project was done professionally in a standardized manner in a farmland area of nearly 2000 km² (1993-2005 by M. Hölker, then by the author). The landscape is dominated by intensively used winter cereals. The farmland breeding population of the MH in central Westphalia decreased by 42 %, from a mean of 37.5 pairs in 1993-2003 to a mean of 21.9 pairs in 2007-17 whereas the number of fledged young per breeding pair shows an increasing trend with strong yearly fluctuations (range 0.41 – 2.55, mean 1.52).

From 2006 through 2016 altogether 80% of 459 young survived to fledging age only by human intervention, this means nest protection, in Westphalia. In the same period the average number of vole burrow entrances (counted each summer on >100 transects in cereal stubble fields) was correlated with the breeding success and strongly correlated with the number of breeding pairs. In the population declining phase 2004-17 the extent of yearly fluctuations which are in accordance with the vole cycle were higher than in the more stable period 1993-2003. Circumstantial evidence suggest that the alternative food basis of farmland birds deteriorated which should be especially important in the low phase of the *Microtus arvalis* cycle. Since 1993, especially since 2008 the area coverage of set-aside fields with high populations of Skylarks and Meadow pipits sharply decreased.

Montagu's harrier - Problems and actions in Germany.

Part 2:

Results and challenges from 20 years conservation and monitoring in Schleswig-Holstein by Christian Hertz-Kleptow, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel, Germany

The study area of the here presented conservation and monitoring project comprises the area of the northernmost federal state of Germany, Schleswig-Holstein (SH). It covers an area of roughly 16.000 km². The western landscape, ("Marsch") has a flat relief. It resulted from sedimentation and therefore soils are generally very good. Subsequently the main land use is crop cultivation with a smaller part of grassland. The central landscape ("Geest") mainly consists of glacial outwashes from the last ice age. Soils are therefore very poor and sandy. The main land uses are intensively used grasslands and crop cultivation, the later with a high proportion of maize. The east finally is a hilly landscape ("Östliches Hügelland") formed by the moraines of the last ice age. Because of the good soils the main land use is crop cultivation.

Conservation and monitoring has been ensured since 1995 both by volunteers and professional

biologists in a joint project by the Hunters' Association of Schleswig-Holstein and Kiel University. Monitoring includes i.a. collection of data on location, breeding habitat, breeding chronology, breeding success and predation. Conservation measures include mainly identification of breeding pairs endangered by agriculture. Nests in danger of being harvested are protected by either leaving a protection zone of 50 x 50 m, a nest protection of wire mesh (2,5m diameter) or electric fencing. Farmers get compensation if necessary. Since harvest of cereals in SH takes place rather late (e.g. barley: end of July) only few pairs per year are affected and protection is usually only necessary for few days. Nests in intensive grassland are an exception to this and require wire mesh or electric fencing since they are exposed to ground predation for long time.

Between 1995 and 2015 the average number of breeding pairs was 48,9 whereof 37,2 pairs were considered as definitely breeding (e.g. by adults delivering prey, offsprings) the other as likely breeding. Numbers for the first decade are higher (52,1/38,9) than for the second (46,1/35,7). The breeding success defined as the number of fledglings per all pairs alternatively as the number of fledglings for all successful pairs was 1,9 and 2,5 respectively between 1995 and 2015. Whereas the value for the successful pairs did not change in the study time the value for all pairs is lower for the last decade again (2,1 vs. 1,8). Due to the small sample size, a trend is hard to derive but the development should be regarded cautiously. The majority of nests could be found in winter cereals, mostly wheat but also barley and rye. However, near-natural habitats make up 20%, intensive grassland 5%. Rapeseed was chosen in much fewer cases. The percentage is more or less stable for the study time. The transition from natural to agricultural breeding habitat was obviously completed before 1995. However, the proportion of nests in cereals is usually lower in years with adverse growing conditions in spring causing more birds to nest in habitat more robust towards cold climatic conditions, predominantly intensive grassland and rapeseed.

In the first years of this study most nesting sites were located in the marsh areas often concentrated in hotspots. Over time this concentration was given up and sites can now be found all over SH with all landscapes being used to equal amount. Since the underlying reasons for this are unclear and since the population seems rather unstable, a research project was initiated in 2016. The research focus is on detecting changes in the attractiveness of the individual landscapes. With regard to the breeding habitat among others the phenology, predator density and anthropogenous disturbances through maintaining and construction of windfarms will be examined. Concerning the foraging habitat land use changes as well as the decline of breeding birds in the Waddensea areas will be looked at. Therefore, a number of methods are employed e.g. telemetry with GPS-Dataloggers, wildlife cameras, pellet analysis, land use assessment and geostatistical analysis of existing data sources.

Bilaga 5. Montagu´s harrier Reports

Sammanfattningar av ängshökens populationer och naturvårdsarbetet för att skydda arten, i några andra länder än de som hade möjlighet att delta i det internationella seminariet Ängshök i Europa, se bilaga 1.

Montagu´s harriers in Spain

By Beatriz Arroyo, Instituto de Investigacion en Recursos Cinegeticos, Ronda de Toledo s/n 13005 Ciudad Real, Spain

Abundance and trends

Spain holds one of the most important populations of breeding Montagu´s harriers in Europe. The first coordinated national census was carried out in 2006, when estimated population size was ca. 6000-7000 breeding pairs (see more details in Santangeli & Arroyo 2017, attached).

Another national census has been carried out in 2017. Although it had lower coverage than the previous one (with fewer random squares monitored, and no data exist for 6 of the 50 Spanish provinces), analyses of collected data, carried out in a similar way as those analyses performed for data in 2006, indicate that the population has suffered a 22% decline in these recent years. Declines are not similar all through the territory. They are particularly marked in traditionally good areas for the species such as Galicia (80% decline), Extremadura (40% decline), or Andalucia (25% decline).

In the Mediterranean areas (Catalonia, Valencia) populations appear to be more stable (albeit overall abundance there is lower). In Castilla y Leon (one of the regions with a larger estimated abundance in 2006) breeding numbers also appear to be similar in 2017 than in the previous census. In this area there was a vole outbreak in 2017, which may have provided good conditions for the harriers there. However, it is unknown whether breeding numbers there fluctuate strongly among years in relation to vole numbers.

Overall, the situation seems to be not very good for the Montagu´s harrier in Spain in terms of population trends.

Conservation campaigns

Conservation and protection of Montagu´s harrier nests at harvest time in Spain is very irregular spatially. In some regions (Catalonia, Valencia, Andalucia), monitoring and protection if needed is carried out by the regional government through the environmental wardens. In the case of Andalucia, this usually covers only a proportion of existing nests. In Catalonia, protection covers all nests. When harvest delay is deemed possible, there is economic compensation to farmers.

In regions such as Madrid, Extremadura, Castilla la Mancha (CLM) or Castilla y Leon (CyL), protection is done through local conservation NGOs. In CLM or CyL, large regions with large numbers of harriers, this covers only a very small proportion of the area and breeding numbers. In Extremadura, monitoring and protection is very extensive, carried out through a large number of NGOs. Work there is coordinated through the regional government, which also provides money to cover compensation costs to farmers. In Galicia, where also a large number of melanistic birds occur, no official monitoring or protection schemes occur, and large proportions of the natural vegetation nesting area have been destroyed for production of corn in the last decades.

The Iberian Group on Harriers (compiling different NGOs and individuals interested or involved in protection or study of harriers in Spain) was created the early 1990s to exchange information among the different local initiatives. They hold a conference every two years, and have promoted the

national census of 2017 (which was coordinated by the Spanish Society of Ornithology, SEO/Birdlife). The Group has been officially turned into a legal entity (NGO) in October 2017. This means that it can officially apply for national funds for conservation projects, which is currently doing from the Spanish Ministry of Agriculture and the Environment, to coordinate at national level monitoring and conservation programs, including actions in areas where no volunteers exist.

Montagu's harriers in France

Summary of "Bilan de dix ans de marquage des jeunes Busards cendrés Circus pygargus en France"; Ornithos 24-6: 305-322 (2017), by Alexandre Millon, (alexandre.millon@imbe.fr)

Ten years after: synthesis of the national tagging scheme on Montagu's Harriers in France. From 2007 to 2010, an ambitious wing-tagging program of juvenile Montagu's Harriers has been carried out by a network of volunteers in France, aiming at tackling the species' demography at a large spatial scale. Overall, 5 405 chicks have been marked just prior to fledging across almost the entire distribution range in France and, 10 years after, 6 777 observations of 1 109 different birds have been collected, in France and abroad. Analyses of such data have allowed us to quantify the species' dispersal scale, showing that 50 % of the observations were made further than 80 km from the birth nest. Natal dispersal events of females, and to a lesser extent of males, occurred among the three main breeding areas of the species in the country (central-west, north-east, south). Demographic models, built with survival and fecundity data gathered during this program, suggest the French population is probably slightly declining. Finally, this citizen-science program, based on a network of 400 volunteers each year, has revitalized a critically-needed conservation action: between 2007 and 2016, a total of 10 909 chicks have been saved from harvesting activities (58 % of the total number of fledglings monitored). Ten years after the launch of this program, these results plead for a broader conservation plan for harriers at the European scale.

Montagu's harriers in Poland

Summary of "Combining data from multiple sources to design a raptor census - the first national survey of the Montagu's Harrier Circus pygargus in Poland, Bird Conservation International, page 1 of 13. © BirdLife International, 2017, by KRÓLIKOWSKA. N, KRUPINSKI. D, and KUCZYNSKI. L.

The effective conservation management of vulnerable taxa requires up-to-date evaluation of population size. Montagu's Harrier *Circus pygargus* is a farmland raptor of high conservation concern and threatened by agricultural intensification. However, within many European countries, including Poland, the status of this species remains unknown or questionable and information on its breeding is incomplete or imprecise. Here, we estimate the size of the national population of the Montagu's Harrier and argue that using data from multiple sources may help to design national bird surveys and better contribute to identifying population trends. We built a predictive model based on a presence-absence data obtained by volunteer-based citizen science projects conducted in Poland during 2000–2012. Afterwards, from the set of 10 km x 10 km squares of high predicted habitat suitability, 100 sampling plots were randomly chosen and regularly surveyed by experienced ornithologists in 2013 and 2014. The evaluation of fieldwork efficiency by the double-observer approach allowed detectability to be estimated and accounted for while estimating population size. We estimated the Polish Montagu's Harrier population at almost 3,400 breeding pairs (95% CI: 2,700–4,300), thus constituting 20% of the European Union (EU) population. Furthermore, we showed that public-gathered data originating from multiple sources offered great potential for regular surveys to obtain large-scale estimates of population size.

Bilaga 6. Brottstycken ur en ängshöksfamiljs liv

Gösta Friberg. 2013

Bakgrund

Sedan i början av juni 2013 höll ett större antal ängshökar till i lusernåkern utanför Svalgårdens kontorsfönster. Sakta men säkert växte misstankarna om att de planerade att häcka i den snart skördemogna lusernen. En kamp med tiden började. Det gällde att hinna hitta redena innan första skörden påbörjades. En serie lyckliga omständigheter, d v s bekymmer för bonden, medförde att vallen inte kunde skördas i tid, vilket möjliggjorde att två av tre redena kunde lokaliseras och märkas ut den 15 juni. Då kunde också förhandlingarna med markägaren påbörjas.

Följande dagbok är en sammanställning av alla mail som skickades till de personer som anmält sig som frivilliga finansierare för den areal som måste avsättas.

17 juni 2013 kl. 08:05

Södra honan lät slättermaskinen passera på de avtalade 25 meterna utan att lyfta! Norra honan fick just nu ett matpaket levererat.

17 juni 2013 kl. 09:26

Nu är det på gång igen, men just nu har de bytt förare till en mindre nogräknad som jag nog måste snacka med. Än så länge har dock de ruvande tjejjerna reagerat positivt – d v s inte alls. Fast man vet ju inte vad de ligger och funderar på.

17 juni 2013 kl. 09:40

Hona Nord lyfte tyvärr på 25 m avstånd, men det är för den skull inte kört.

17 juni 2013 kl. 10:11

Paret Nord just nu långvarigt störda av maskinen, men de är synnerligen angelägna att skydda sin tomt mot kråkor – positivt. Snart lämnar maskinen deras kvarter.

17 juni 2013 kl. 10:23

Hona Nord återvände till boet sedan maskinen lämnat kvarteret. Hanen har det jobbigt och tar hand om tio trutar, fyra kråkor och 100 fiskmåsar. Kraftigt sträck mot söder av storspovshonor.

17 juni 2013 kl. 11:11

Tyvärr hördes nyss ett kraftigt protestvrål från slätterkrossaggregatet. Jag gissar att det var ett eller två kid. Det tidigare nämnda tredje paret, som jag aldrig hittade, är nu definitivt av med sitt bo. Men Madame 3 lever i alla fall och far nu runt och letar. Hona Syd har just konsumerat en tidig lunch och återvänt. Nu kommer snart hennes tomt att stakas ut. Får se om hon pallar den ihållande störningen. Hona Nord gjorde ju det.

17 juni 2013 kl. 11:43

Just nu verkar det helt lugnt hos hona Nord som har tomtgränsen fastlagd sen någon dryg timme. Hon ruvar. Hona Syd kommer att utsättas för långvarigare störning inom en timme. Just nu är det rökutveckling från slätteraggregatet vilket kan ge henne ytterligare en stunds lugn. Det tredje paret, vars bo jag inte lyckades lokalisera, är nu hemlösa. Äggen eller resterna av dem måste ha hamnat

under en sträng. Jag hittar dem inte. Men honan, den med minst ruggningsluckor mellan hand och arm, lever i alla fall.

17 juni 2013 kl. 14:21

Hona Nord och hona Syd äter just nu liksom föraren av den för tillfället havererade slåtter-maskinen. Jag sitter i lä och skugga på gamla järnvägsbanken och väntar på att få medverka vid uppdragningen av Syds tomtgräns.

18 juni 2013 kl. 08:02

Lady Syd ruvar och lät sig inte störas av att nästa dånande moment – pick-up-hacken – tog sitt första varv intill tomten. Paret Nord är mer svårbedömt. De har inte ruvat på hela morgonen men de är där och attackerar kråkor m fl. 3 ägg finns kvar och kanske har de varit på en liten kärlekstur under morgonen för att ”planera” sitt fjärde ägg? Lite orolig är jag dock, men eftersom ägg och föräldrar är kvar, får vi nog ta den ekonomiska risken att behålla tomten. Rådjuret letar fortfarande efter sina kids och attackerar tyvärr familjen Nord hela tiden. Tror tydligen att det är deras fel. Kram på er, sponsorer!

18 juni 2013 kl. 08:44

Nu kom herr Nord med ett nytt grässtrå som han levererade till boet – så kanske är allt under kontroll trots allt. Nu får vi se om fjäsket räcker för att motivera frun att återgå till ruvningen...

PS ännu en Ängshökens beskyddare har anmält sitt intresse av att bidra till räddningsaktionen.

18 juni 2013 kl. 16:25

Pick-up-hacken har nu samlat ihop gräs från halva skiftet. Buller, damm och en hård trafik med transportvagnar har ändå så här långt inte fått vårt projekt att misslyckas. Fru Syd fick nyss en doggybag av sin make. Lyfte då från boet = bra (för att äta i lugn och ro), men har inte återvänt på en kvart = onödigt länge. Börjar bli en hönsamma. Jag alltså. Familjen Syd har sitt värsta kvar vad gäller buller och damm. Nord's är lite konstiga. Till min lycka är de kvar men mannen sitter på min markeringspinne och glor ner i boet medan hustrun jagar bort duvor (!!!). Jag tror nästan att de börjat bygga om någon annanstans på tomten. Hon 3 som blev av med sitt bo är kvar och sitter och ser bedrövad ut mitt på den färdigskördade ytan. Det nu barnlösa rådjuret far omkring och jagar allt och alla – inklusive våra ängshökar. Fru Syd fortfarande iväg på någon uteservering, men hoppet lever och morgondagen blir avgörande när lugnet lägrat sig.

18 juni 2013 kl. 21:03

Åkern är skördad och ett underbart lugn har lägrat sig i det röda ljuset från den nedgående solen. Och solen lyser i dubbel bemärkelse! Familjen Nord har återupptagit ruvningen och herrn i huset har börjat uppskatta riktpinnen från vilken han kan SITTA och sköta bevakningen. Fruns enträgna försök att få honom att ruva (likt en fjällpiparhane) har misslyckats kapitalt. Hos familjen Syd verkar ruvningen ha fortgått hela dagen och hon dök nyss upp för en levererad korb m bröd el liknande. Och inte nog med det! Den numera bolösa honan fru Mitt har alldeles nyss parat sig med sin hane och förhandlar nu med Syds om att få ta ett hörn av deras tomt!!! Respektive husfäder tar det med ro och umgås på känt ängshöksmaner i luften, men fru Syd verkar mindre trakterad av en så tight granne. Ja, ja! Just nu ser allting mycket lovande ut – för alla utom för rådjuret! Ny bulletin i morgon. Nu börjar jag bli trött i kikärm och ögon. Sov gott och tack för utlovat stöd. Bilder från dramat kommer att läggas på fotobloggen inom kort.

19 juni 2013 kl. 07:09

Fullständig harmoni verkar råda i ängshökskolonin. Herr Nord sitter på sin pinne, unge herr Mitt på åkern utanför vad jag tror har blivit undantagsstugan och herr Syd på väg till snabbmatsrestaurangen söder om byn.

19 juni 2013 kl. 19:14

.....oförändrat stabilt. Alla tre äkta män satt i incidentberedskap nyss. Syd och Mitt gav sig dock just av i var sin riktning, troligen för att skaffa lite mat åt tjejerna innan butikerna stänger för natten. Alla hälsar och tackar. Bonden, Risinge Hereford, funderar under natten på vad den avställda arealen kan vara värd. Lyckas vi med detta får han en stjärna i Länsstyrelsens register och då kanske han drar ner på priset....

19 juni 2013 kl. 20:33

Herr Nord återvände först, men tomhänt. Nu kom herr Syd och fru Syd lyfte, fångade kvällsmålet i flykten, landade, åt och återvände direkt efter ett kort, oengagerat utfall – mer av princip – mot det jag hoppas är fru Westers (tidigare fru Mitt) hörn på tomten. Herr Wester vågar väl inte sig hem för-rän han hittat ett nattöppet hak. Men jag avvaktar ett tag till här där jag sitter och insuper doften mellan två nygödslade fält.

20 juni 2013 kl. 08:18

Paret Syd jobbar på. Paret Nord verkar ha någon typ av problem. Antingen hittar han ingen mat eller så är frun inte precis någon arkemor – sitter sen länge överksam mitt på åkern. Jagade dock bort en brunhök nyss. Paret Wester kan ha gett upp. Frun syntes visserligen till runt undantaget för en stund sen, men jagades bort av fru Syd som just då skulle få frukosten levererad. Kan möjligen i bästa fall bida tiden an i väntan på att första ägget blir klart att läggas. Men just nu känns det som att Syds är de enda vi kan hoppas på. Sorry! Hoppas på trevligare bulletin lite senare.

20 juni 2013 kl. 14:44

Oförändrat bra för Syds. Nords fru fick mat nyss, ruvar inte men parade sig med sin gubbe. Westers fru finns på plats och tillverkar i bästa fall ägg för leverans inom kort. Glad midsommar på er.

22 juni 2013 kl. 17:28

Hemkommen från midsommar i Sörmland kan konstateras att åtminstone två äkta män finns kvar i incidentberedskap på åkern. Jagade just bort en närgången brunhök. Detta kan på goda grunder tolkas positivt! Ännu ingen matleverans, men bevakningen påbörjades alldeles nyss.

23 juni 2013 kl. 17:11

16.50 passerar brunhökshona, Blågrå 1 S går upp till attackläge, fru Syd tror att han kom med mat och lämnar boet, stridsledningscentralen på Svalgården jublar, fru Syd klargör att hon är hungrig och besviken men landar inom några minuter och ruvar nu vidare! Allt är m a o som det ska med familjen Syd och Blågrå 1 S gav sig av mot söder för att uppfylla fruns önskemål. Troligen har han muttrat något om att ”det är omöjligt att vara på två ställen samtidigt. Man är ju trots allt bara man”.

24 juni 2013 kl. 20:34

Idag har bara hanen Syd setts. Han har varit ute på en misslyckad jakt just nu och har återtagit vaktläge efter att ha gjort ett lågt varv tätt över boet. Man kan väl på goda grunder tro att hon är hungrig och arg. Eftersom jag oroar mig för allt de gör och inte gör, bekymrar det mig just nu hur det ska gå när han ska mätta en fru och en till fyra ungar....

25 juni 2013 kl. 07:12

Nyss kom hanen hem med nåt gott. Fru Syd visade sig för första gången på länge, men i st för att ta emot krubbet ägnade hon all flygtid till att attackera en punkt 5–6 m från boet. Oron infann sig – räv? – men sen gick hon ner i sitt bo vilket hon knappast skulle gjort om faran var av det slaget. Kan det vara en ruvande fru Wester? I vilket fall sitter hanen nu med en sork i klorna och ser handfallen ut. Hoppas att han inte äter upp den själv innan frun hunnit ångra sig. Det mesta således positivt men höljt i dunkel.

26 juni 2013 kl. 07:45

Hanen sitter stoiskt dyngsur 50 m från tomten och vaktar. Undertecknad oroar sig för att honan (honorna?) inte förstått att lägga bona lite höglänt. Många millimeter regn har fallit under natten. Uppskattningsvis bör första kläckningen kunna ske tidigast den 9 juli, så det finns många dygn kvar att hitta nya oroande faktorer att bekymra sig över.

26 juni 2013 kl. 19:46

Det här blir en pärs! En ormvråk landade plötsligt för två timmar sen på Syds tomt och började ränna omkring i gräset likt en shopoholic på Ullared. Herr Syd gjorde vad han kunde men när vråken närmade sig boet kastade jag mig iväg i bilen och hjälpte till att få iväg fridstöraren. Annigun säger inget men det syns på det lite nollställda ansiktsuttrycket att hon ifrågasätter min mentala hälsa. Just nu har fru Syd fått mat och återvänt till redet. OCH – både fru Wester och fru Nord cirkelar runt över åkern tillsammans med herr Nord eller Wester. Det här börjar bli något i stil med Dallas – eller något mer passande just i detta fall – Falcon Crest.

27 juni 2013 kl. 06:39

Uppehållsväder och fortsatt harmoniskt hos paret Syd. Man lär sig dock något nytt om ängshökarnas liv och leverne varje dag. Nyss lyfte honan utan att hanen visat sig, flög iväg några hundra meter, la av en jätteportion avföring på behörigt avstånd från boet och återvände sen direkt för ruvning. Viss oro hann så klart infinna sig, men så här i efterhand förefaller beteendet så klart högst relevant.

27 juni 2013 kl. 19:59

Nytt toabesök nyss. I övrigt helt lugnt i lusernåkern.

Risinge Hereford har fortfarande inte angett någon summa. Länsstyrelsen kontaktad för undersökning om skyddspengar finns tillgängliga. Så håll i slantarna tills vidare. Det kommer ju fler år... Dock kommer vallen att brytas i höst och besås med spannmål med vallinsådd. Så nästa år blir ett lugnt år med skörd först i slutet av juli. Detta hoppas jag våra par utnyttjar.

28 juni 2013 kl. 08:26

Sol, varmt och svag vind. Mat levererad och toalettbestyr och morgonstretching (attack mot främmande kråka) avklarad.

28 juni 2013 kl. 19:50

Harmoni råder. Hanen gav sig just iväg in i jaktsektorn efter att ha suttit still och bevakat terräng och luftrum i några timmar. Undrar hur han vet när frun blir hungrig? Kommenderar hon honom i vanlig ordning eller tillhör han den lilla skaran uppmärksamma äkta makar som har förmågan att ta egna initiativ?

29 juni 2013 kl. 08:31

Läget lugnt. Hanen har just avbrutit en kombinerad fjäderputsnings- och bevaknings-sejour och givit sig ut på en andra frukostjakt i sin jaktsektor.

Tyvärr inga nya observationer av de övriga paren. Vi kan nog släppa omsorgen om dem nu.

30 juni 2013 kl. 09:38

Vår familj lever nu ett helt vanligt Svenssonliv. Den ena dagen är den andra lik. En sakta lunk utan glädjeämnen men också rätt problemfritt. Hanen har just bytt bevakningspost och trimmar sitt stjärtroder för kommande uppdrag.

30 juni 2013 kl. 18:06

Det är ingen mindre än Biggles vi har att göra med!

En hjälteinsats – en bragd – har utförts i luftrummet ovanför Svalgården. Just som han släppt en sork dök en brunhökshane ned mot det fallande matpaketet. Biggles hann uppfatta detta, rollade och dök och hann ta tillbaka sorken men blev sen jagad upp till 300 m höjd innan brunhöken gav upp. Då hade ändå fru Brunhök lagt sig i det hela. Därefter seglade Biggles runt på hög höjd i tio minuter men sen sänkte han sig sakta ned och överlämnade maten – som väl kallnat? Sekunden efter gjorde fru Brunhök ett nytt närmande, men attacken från Biggles blev skoningslös. Nu är allt frid och fröjd och Biggles tar igen sig med lite persedelvård. Biggles fru ruvar på nytt. Undertecknad passar på att bränna lite kaffe i micron. Kanske lite tid för fasadmålning?

1 juli 2013 kl. 11:44

Febrig, sittandes stirrande på röd färg som rinner och droppar på de svarta fönster-blecken och inte ett livstecken från våra klienter. Dock har inte många minuter kunnat ägnas åt dem. Ändå känns det inte riktigt bra. Hoppas kunna dementera inom kort.

1 juli 2013 kl. 12:02

Fru Syd lyfte för att ”pudra näsan”.

Återvände till redet lättad, precis som undertecknad.

1 juli 2013 kl. 19:40

Nu äntligen är allt som vanligt. Biggles har varit osynlig hela dagen och plötsligt – som från ingenstans – blev jag plötsligt orolig att tidningsbudet – som varje morgon försöker gå genom ljudvallen på raksträckan efter stationen – klippt honom. Men dessbättre hittades inget duvblått vrak bland mållorna. Nu trimmar han som vanligt upp roder och stabilisatorer i gräset norr om redet. Kvällsfligheten kräver minutiösa förberedelser.

2 juli 2013 kl. 14:36

Allt förefaller harmoniskt i den nu gulnande lusernuggen. Kråkgrannen gjorde tydligen en navigeringsmiss nyss och blev rätt bryskt tillrättavisad tillbaka till godkänd flygkorridor. En vuxen ängshökstjej bör konsumera drygt 440 sorkar på ett år, d v s mellan en och två om dan. Det förklarar varför det är så långt mellan leveranserna – men inte vad Biggles ägnar sig åt under de långa frånvaroperioderna då han rimligen borde stå i incidentberedskap. Ska försöka smyga efter honom nästa gång tillfälle ges.

3 juli 2013 kl. 08:14

Pizzabudet Biggles levererade just lite gott att svälja helt och paret har nu återtagit sina respektive positioner. Det är dessutom en sällsynt god morgon – varmt men friskt, sol och lite trolskt dis, vindstilla och ljudlöst så när som på några tiotal tiggande svalungar. Inga krav från markägaren ännu – så håll i slantarna tills vidare.

3 juli 2013 kl. 19:06

Fru Syd fick en sork levererad MEN hon tog med den ned i boet! Och Biggles gav sig genast ut på ny shoppingrunda söderut. Mycket tyder på att vi nu blivit med barn!

4 juli 2013 kl. 12:25

Förhindrad att kontinuerligt bevaka klienterna under fm steg oron till rekordnivå fram tills nu då Biggles levererade ett matpaket som frun snabbt förtärde innan hon blixtnsnabbt återvände. Biggles gav sig omedelbart iväg på nytt uppdrag i söder. Han betraktade dock redet med innehåll onormalt ingående och min tolkning är att han antingen planerade inköpen eller tog sig en faderlig blick över sin förstfödda. Eller både och. Inget motsäger i alla fall att vi kommit in i fas 3. Nej! För guds skull! Inte DEN Fas 3!

4 juli 2013 kl. 17:38

Hade Biggles kunnat ryttla, hade han i sin fadersstolthet gjort det. Han glider runt över boet med jämna mellanrum och däremellan sitter han på en nyvald utkikspost alldeles intill lusernruggen. En andra sork på kort tid lämnades nyss över i omlastnings-centralen varefter även den direkttransporterades ned till redet. Och nu är han åter på väg mot jaktmarken vid Eketorps borg? Två kläckta? Rovisar (som de ju trots allt är...) vill ju ha ca 1–2 dygn mellan kläckningarna för att på så vis kunna satsa helhjärtat i kronologisk ordning på de äldre ungarna så långt maten räcker. Biggles kommer dock säkert att försöka se till att alla får! I nästa bulletin hoppas jag kunna berätta var han har sitt jaktrevir. Igår upptäckte jag honom av en slump på väg söderut över kanalen väster om stora robotstallet i södra Gräsgård.

5 juli 2013 kl. 17:25

Biggles har inte syns till vid någon av de bevakningsperioder som jag haft möjlighet att genomföra idag. Honan har dessutom gjort tre helt omotiverade uppstigningar, yrat runt 1–3 minuter men sen i alla fall återvänt till redet. Vänta! NU gled han in och levererar något som hon blixtnsnabbt dyker ner i boet med. Puh! Direkt efter att denna, nyss så otrevliga bulletin, skulle ha skickats iväg, var det min avsikt att gå längs dikesrenen för att söka efter eventuella vrakrester. Men nu väntar i stället två dagar utan tidningsbud. Det känns tryggt! Efter dagens alla starter och landningar får fru Syd hädanefter kallas för Baronessan de Laroche – den första kvinnan som 1910 erhöll flygcertifikat!

6 juli 2013 kl. 13:40

Leverans just nu. Baronessan tog ned det till boet utan fördröjning och Biggles tankar upp och justerar stjärtröret på sin favoritbas. Två svarta storkar har seglat runt över Svalgården och påkallat uppmärksamhet. I morse såg jag att Baronessan var ute och pudrade näsan en stund vid 7.15 men annars har de fått sköta sig själva.

7 juli 2013 kl. 08:27

08:13 Baronessan besöker damrummet.

08:18 Biggles anländer med sork, omlastning i luften, Biggles påminner Grannkråkan om gränserna,

räknar in antalet kläckta ungar och landar därefter för service och underhåll. Under sen eftermiddag igår genomfördes tre snabba leveranser. Fru Nord syntes glida över sin ursprungliga lusernrugge i går kväll, men inga tecken på övrigt intresse för området.

08:26 Biggles gör ny take-off söderut.

7 juli 2013 kl. 18:25

Varför kan inte B&B leva ett vanligt, inrutat Svenssonliv med fasta tider och rutiner. Större delen av dagen har Biggles varit lika osynlig som ett Stelthplan. Och plötsligt fick Baronessan för sig att lämna boet och stiga 300 m rakt upp i luften! Av en slump eller av rädsla att få sitt hemliga rekreationsgömsställe avslöjat för hustrun, kom han nästan direkt glidande med ett paket. Efter en hel del om och men, tog hon hela eller delar av portionen till boet och han gick i depå. Nu är ingen av dem sedd på över två timmar. Om det är äktenskapsproblem får vi hoppas att de kan ta sig samman och hålla sams till en bit in i augusti.... Frågan som kvarstår är bara: Blir jag orolig om de plötsligt skulle börja leva ett förutsägbart och konventionellt småbarnsföräldraliv. Antagligen.

8 juli 2013 kl. 07:50

Efter tre timmars övervakning från flygledartornets övervakningsfåtölj med inget annat som resultat än att Baronessan spillt tid på att trakassera en förvånad men envis hare, kom så äntligen (den vid det här laget nästan dödförklarade) Biggles med ett rättstort take-awaypaket. Han gick direkt in i depå för lite vapenpedikyr och vingspetsmanikyr men tvingades snabbt upp igen för att avvärja en brunhöksöverflygning. Även Baronessan ansåg sig nödgad att delta i denna aktion. Alla ägg kläckta? Är hon inte längre fjättrad ”vid spisen”? Biggles drog sen iväg söderut efter ny hämtmat. Puh!

8 juli 2013 kl. 18:11

17:00 leverans enl tidtabell. Harmoni råder. T o m lite kärleksfull skojflygning tillsammans en kort stund efter överlämnandet. Baronessan vid gott mod. Ingen utskällning och Biggles drog sen till synes uppmuntrad och entusiastisk ut på nytt uppdrag utan mellanliggande depåstopp. Hoppas att han passar på att äta själv ibland, men där går väl gränsen för vad jag behöver bekymra mig om...

Länsstyrelsen har nu gett mig klartecken att i alla fall söka skyddspengar från dem, vilket självklart kommer att göras.

9 juli 2013 kl. 09:23

Morning! Allt verkar ok i lusernhobben. Sannolikt är alla fyra äggen nu kläckta – Baronessan är ganska mycket uppe på vingarna och anser sig uppenbarligen kunna sköta sina uppgifter därifrån. So far, so good!

10 juli 2013 kl. 09:14

Efter flera timmars ångestfylld väntan utan livstecken, lyfte hon från redet vid 08:30. Efter två snabba T o R-resor från boet till en närliggande nyslagen åker (kan i bästa scenariet ha hittat köttslamsor), gav hon sig ut på en längre resa söderut, återvändande efter en kvart, synade boet uppifrån och flög åter söderut. Ännu ej hemma och Biggles är helt osedd. Just nu ännu en snabb kontroll av boet från ovan, sen söderut igen. Hon verkar känna sig tvingad att jaga på egen hand. Mycket oroande för utgången. Hoppas kunna återkomma med trevligare info senare i e m.

10 juli 2013 kl. 11:54

Ledsen att behöva säga det, men just nu ser det mycket mörkt ut. Hon har varit frånvarande hela fm

fram till för tio minuter sen då hon tog ett snabbspan ovanför boet men återvände söderut. Vi måste nog ställa in oss på ett misslyckande och hoppas på att bonden bjuder på ensilaget. Sorry.

10 juli 2013 kl. 12:05

Nu kom hon igen och damp direkt ned i boet. Tyckte mej skymta ett byte i klorna! Hon är fortfarande kvar i boet, vilket kan betyda att hon lägger tid på att tranchera bytet. Med döda, försvunna eller utmärglade ungar borde hon inte ha nån anledning att stanna kvar på marken. Frågan är dock fortfarande vad som hänt Biggles. Håll tummarna!

10 juli 2013 kl. 15:54

Sekunderna innan det förväntade 26-timmarsregnet bröt ut, kom hon som ett streck i luften och landade på ett sätt som skulle göra den koreanske piloten på San Francisco-flygplatsen grön av avund. Uppenbart ville hon skydda någon eller några från störtskuren. Nu är det uppehåll och hon kommer och går med jämna mellanrum. Ser ej några matpaket, men vid ett tillfälle blev hon kvar i boet tills hon var tvungen att gå upp mot två adulta och en yngre havsörn som seglade över området. Åter söderut nu. Kanske kan man förklara Biggles frånvaro med att omlastningsterminalen flyttats längre från boet av något slags säkerhetsstrategiska skäl. Men det motsägs lite av att hon så sällan har något med i klorna när hon kommer. Ska försöka ta reda på hur långt bort i söder hon flyger. Återkommer. En ansökan om ca 4000kr är nu inlämnad till Länsstyrelsen.

10 juli 2013 kl. 16:54

Har nu flyttat ut mitt mobila flygledartorn till en plats 700 m s om Svalgården. Först kunde jag lokalisera Baronessans utkiksbuske. Sen såg jag henne ge sig ut på en längre jakt mot SV. Efter 20 minuter kom hon tomhänt tillbaka. MEN! DÅ KOM BIGGLES hem med en sork! Sen drog han snabbt ned mot Eketorps borg där han tillsammans med TRE ängshökstjejer just nu jagar vidare. Dessutom har jag nu två honor och en kompis till Biggles rakt över Volvon. En av tjejerna ser ut att vara en stäpphök, men jag vill inte gå ut och ta fram tuben just nu. Det här sinnesrubbat!

10 juli 2013 kl. 18:05

Ångerfull och till synes lite skamsen, levererar Biggles igen. Nu blir det inga fler bulletiner denna dag från ångestfull flygledare.

11 juli 2013 kl. 08:19

Biggles levererade just nu ett paket (svensk råvara, så klart), granskade sina telningar och drog söderut på nytt. Baronessan serverade och flög sedan i riktning mot sin utkiksbuske. Hämtar just nu nytt gräs till boet – nattens myckna regnande kräver tydligen en del underhållsarbete. En fundering från igår är att hon var så väl införstådd med vilket jaktrevir som är deras. Hur kommuniceras en sådan sak man och hustru emellan?

11 juli 2013 kl. 10:49

10:32 Biggles levererar och går i depå för underhåll av flygutrustningen. En sjuhövdad korpfamilj flög nyss över lusernuggen. Man inser hur lite som skiljer succé från katastrof. Nu ansåg Baronessan att Biggles vilat sig tillräckligt och skickade iväg honom söderut. Han återvände dock i lönndom till depån sen hon krupit ner till ungarna för att skydda dem mot regnet som just börjat på nytt. Vi och ängshökarna lever ett inte allt för väsensskilt liv...

11 juli 2013 kl. 13:31

13:20 Biggles lämpar av ett byte och drar direkt söderut. Han har nu återfått sin friska duvblå färg i

ansiktet och verkar helt återställd. Baronessan har fram tills nyss intensivt ägnat sig åt reparations- och underhållsarbete. Minst tio snabba vändor till partier med torrt gräs. Hon verkar otroligt noggrann i valet av strån och förlyfter sig verkligen inte under hemtransporten av byggnadsmaterialet. Klok tjej! Ibland är vi INTE så lika ängshökarna...

11 juli 2013 kl. 18:02

Före ösregnet vid tretiden rådde till allas stora glädje ett lyckligt och harmoniskt familjeliv i och runt lusernhobben. Biggles kom ganska exakt en gång i timmen med väl sammansatt och varierad kost. Däremellan framlevde Baronessan ett lugnt hemmafruliv. Hon ryckte lite (o)gräs här och lite tuvor där runt tomten och bonade och fejade lite i hemmet. Nu efter regnet verkar det lite förvirrat. Kortvariga uppstigningar och landningar varvas med längre rundor – till synes utan syfte. Genast klibbar sig oron fast att boet översvämmats... Biggles är osynlig sen 14:30 men hon lyckades för en stund sedan – likt en labb – snuva en främmande kråka på något gott, vilket snabbt fördelades i boet. Alla har i alla fall inte drunknat! Nu kom dessutom

Biggles hem med något ynkligt smalkostalternativ – även det redan fördelat.

Och nu träder en till visshet gränsande 2k stäpphökshane in på scenen!!! Han manövreras förhoppningsvis bort men förefaller oroande intresserad av boet!!! Eller av Baronessan... Nu verkar han dra iväg, men jag kör bort och intervenerar!

11 juli 2013 kl. 18:22

Puh! Precis som vanligt hann rariteten dra innan jag kom fram, men den här gången var det bara av godo. Det jag inte hann berätta var att Lst och bonden nu kommit överens om ersättning (4000kr). Det innebär att jag nu kommer att be er att om möjligt stå kvar med sponsringen i en ”virtuell” fond till kommande år. En sådan fond skulle medge den typen av blixtnabba beslut som alltid krävs i dylika situationer. Fundera och hör av er.

12 juli 2013 kl. 07:36

07:20 Biggles kom likt en fallskärmshoppare från mycket hög höjd, dalande ned med något riktigt stort i klorna. Just när Baronessan landat för att börja köksbestyren, försökte sig bruna kärnhöksgrannfrun på att gå ner och sno bytet eller kanske mer än så! Lyckligtvis var Biggles kvar i servicedepån och kunde tillsammans med Baronessan få bort grannkärningen. Det här var nog nära ögat men vi får glädja oss åt att nattens faror än en gång bemästrats och att allt verkar OK. Incidenten indikerar dock hur skör tråden är!

12 juli 2013 kl. 12.35

12:20 Lunchpaket för avhämtning, besök i damrummet och sen tillbaka till beredningsköket. Hoppas att hon plockar i sig lite rester ibland – men som sagt, just det behöver vi kanske inte bekymra oss om. Biggles tog höjd till 200 m och verkar fundera på hur nästa uppdrag ska genomföras. Vågar knappt antyda det, men harmoni råder och det verkar ha gått bra trots att jag avvikit några timmar till Mörbylånga Trävarufirma. Ska nu försöka få tillträde till sovrummet (!) i det hus som gränsar till lusernruggen. Kanske kan det ge lite extra information om hur barnen har det. Det är hyggligt folk i huset och de följer dramat på plats när de är här och via hemsidan när de är i Stockholm. Hoppas kunna erbjuda ett hemma-hos-reportage senare ikväll.

12 juli 2013 kl. 17:43

Nu undrar jag vad som hänt. Några timmar i e m befarade jag att Biggles är nån typ av periodare.

Även Baronessan var osynlig, men i hennes fall bestämde jag mig för att hon låg och skuggade ungarna. Sen började hon plötsligt flyga planlöst långt åt söder, långt åt norr flera gånger. Och ibland slog hon ned i det slagna gräset och bara satt. Så kom då äntligen mat levererad, men då MISSADE hon mottagningen! (Lika osannolikt och oroande som att Magnus Wieslander under sin karriär skulle få den inspelade bollen i ansiktet!). Hon plockade upp det, flög iväg och åt uppenbart upp det själv. Det är väl OK, men sen dess irrar hon runt och kastar på sin höjd nån snabblick ned i boet. Obehagligt! Oroande!

12 juli 2013 kl. 19:10

Mycket svagt positiv scenförändring. Hon har besökt boet i trettio sekunder, därefter påtat lite i trädgården och flugit in lite nytt gräs. Därefter borta länge på nytt och just nu en ny runda över boet på högre höjd.

Solsting? Förlossningspsykos? Och var är Biggles? Stäpphöken från igår har varit i flygzonen även idag, men med tubens hjälp konstaterades att han är en 2k ängshökshane. Tråkigt på ett sätt, men hotbilden minskar därmed också något.

13 juli 2013 kl. 07:50

Det här blir bara konstigare och konstigare. Hela kvällen igår fortlöpte lika oroande som i senaste bulletinen. I morse plockade Baronessan gräs till boet 06:30 men försvann sen söderut. 07:15 dyker Biggles upp med en sork men hittar inte Baronessan. Flyger runt boet, gör en tvåhundra meters eftersöksflygning men ger sen upp och landar i boet!!!! Det gör annars aldrig ängshökshanan! Sorken lämnas men hushålls- och tillredningsarbete ligger uppenbart inte för Biggles. Han ger sig ut på ny jakt. Nu, 07:36, är Baronessan fortfarande försvunnen. I boet finns en ostyckad sork och 1-4 levande eller döda ungar.

Rent teoretiskt kan han ha stoppat ner hela bytet i gapet på den ende eller äldste ungen. Förlossningspsykos i kombination med städdille? Emancipationssträvanden i ängshöksvärlden? Eller bara tecken på att paret misslyckats? Om inte läget normaliseras tvingas jag nog gå ut och kolla om inte grannens sovrumsfönster ger ny information. 07:50 ff ingen Baronessa!

13 juli 2013 kl. 15:37

Inga stora glädjebesked kan avlämnas, men hon är med ojämna mellanrum runt och över lusernhobben. Vilar ibland utanför. Man kan kanske anta att hon vill undvika gnälliga ungar när hon ändå inte kan ge dem det de vill ha. Jag har stått i lagårn och målat panel hela dagen (kunde bara smita in till flygledarfåtöljen medan chefen var iväg och handlade) så det KAN ha förekommit oregistrerade goda händelser. Har dessutom läst mig till att "honorna ger sig ut på jakt i närområdet när ungarna nått en viss storlek". Biggles är inte sedd sen han tvingades landa i boet i morse. Bekymmersamt men inte definitivt kört.

13 juli 2013 kl. 15:48

Just när jag skickade mailet gled Biggles in, fann frun på plats, överräckte bytet och drog direkt mot jaktreviret. Baronessan fördelade bytet på ca 60 sekunder (tyder möjligen på att de är rätt få eller att den förstfödde fick allt). Nu känns det bättre! I morse kunde man ju inte vara säker på om Biggles var kapabel att skilja på döda eller levande ungar...

Nu kan ni fira med en trevlig lördagkväll!

14 juli 2013 kl. 08:01

07:16 anlände Baronessan till boet – troligen med mat. Min slutsats var att hon själv gjort inköpet. Men tjugo minuter senare när hon flugit runt ett tag på nytt, upptäcker hon Biggles som tydligen placerat sig väl dold i en ny depå, tvärnitar i luften, stört dyker mot honom och menar på att ”tjie, tjie, tjie, tjie!!!!”. Jag känner inte till den exakta innebörden av detta men situationen är snarlik den som uppstår när jag och kikaren ertappas med att sitta i flygledarfåtöljen samtidigt som jag egentligen förväntas måla panel i lagårn. Biggles förstod också vad det handlade om och dröp snabbt söderut. Antagligen var det han som kommit med ordinarie 07:15-leverans men sen tagit tillfället i akt att gömma sig medan portionerna lades upp i redet.

Nu hör jag hur det vaknas på övervåningen! Återkommer när tillfälle ges....

14 juli 2013 kl. 13:07

Inga matleveranser har kunnat registreras inifrån måleriverkstan, men Baronessan är i området och reagerade nyss stenhårt på två korpar som passerade rakt över boet. Även jag hann ut i bilen, men kunde avbryta uttryckningen. En större skrikörn passerade också rakt över boet, men på ca 300 m höjd. Jag antar att både jag och Baronessan såg den, men mitt intresse var mycket större än hennes. Således allt väl.

14 juli 2013 kl. 13:56

Stor fet råttliknande maträtt levererades just nu. Jag återgår med lugn i själen till måleriverksamheten.

14 juli 2013 kl. 17:25

Länsstyrelsen kom på ”inspektion” tidigare i e m. Under de två timmar som Susanne var här spelade B&B upp hela sitt register. Biggles levererade fyra gånger! Tre snygga överlämningar plus en ”från jord till bord”-leverans. Direkt efter tredje överlämningen drev han bort en aggressiv brunhökshane. Baronessan i sin tur fångade upp sorkarna elegant och spenderade sen relevant mycket tid i boet. Biggles gömde sig inte i depån utan drog ut på nytt efter någon kort tillrättaläggning av stjärtfenorna. Exemplariskt uppträdande m a o. Ögontjänare eller stjärnor? Och jag hade ändå inte hunnit förvarna dem om att finansiären skulle dyka upp. Nedärvd instinkt? Nä knappast, så länge har vi inte haft länsstyrelser. I morgon går vi in i vecka två. Då är ungarna byxade att klara en del hot på egen hand eller i alla fall öka tidsmarginalen för morsan att hinna fram. Nu håller vi kväll. Nästa bulletin 07:15 i morgon bitti.

15 juli 2013 kl. 08:18

Av morgonens aktiviteter att döma stämmer ”ögontjänare” bäst in. Honan har dock varit i boet två gånger, troligen minst en gång med varor som hon köpt in själv. Och nu kom hon med lite nytt bomaterial. Så nu kan vi nog utgå ifrån att allt är så bra det kan vara. Måleriarbetet i lagårn väntar.

15 juli 2013 kl. 12:48

Lunchen serverad. Biggles bevakar medan hon tar lovande god tid på sig att fördela maten.

15 juli 2013 kl. 18:33

Inte ett livstecken från Biggles på hela em. Honan flyger ofta och länge över boet – som om hon letar efter något. Längre jakter (?) ibland men alltid resultatlöst. Går aldrig ned i boet. Nu svepte det förbi en hane – hann inte se om det var Biggles. Kan ha varit han, eftersom hon nu gick ned i boet och stannar rätt länge.

Överräckningen kan ha skett utom synhåll för mig och hon kan ha ätit lite själv och stoppat resten i krävan. För hon hade inget i klorna. Låt oss tro på denna förklaring.

16 juli 2013 kl. 13:02

Mmmm.... Jag har bara kunnat agera flygledare vid två tiominuterstillfällen idag. Såväl kl. 7, som precis nu, har hon efter en stund flugit runt över ruggen. Någon typ av intresse verkar hon ju ha – vi kan bara hoppas på att det inte gäller försvunna barn. Biggles osynlig men han kan ju i princip ha levererat flera gånger medan jag varit borta. Jag har i alla fall fattat ett beslut om att INTE ringmärka eventuella ungar. Sannolikheten att någon värdefull ny kunskap skulle komma ut av en sådan åtgärd är ca 0,001 promille medan risken för fatal störning är ca 5%. Hoppas kunna komma med positiva observationer i kväll.

16 juli 2013 kl. 14:20

Biggles flög just in nya förnödenheter som nu fördelas på ängshösvis i boet av Baronessan. Då kan vi koppla av – en stund.....

17 juli 2013 kl. 07:24

Ny luftlandsättning av livsmedel lyckligt genomförd 06:58. Lokala intransporter av närproducerat byggnadsmaterial genomförs just nu (07:13) och i skrivandets stund (07:17) förser Biggles Baronessan med ”frukost på sängen” och manövrerar därefter diskret bort en korp innan han försvinner söderut.

07:20 får hon plötsligt för sig att ta höjd och skruvar sig nu snabbt upp till 250 m höjd!?!? Nytt beteende avsett bara för att skämta lite med flygledaren? Morgongympa? Kontroll av äkta makens förehavanden? Äsch, dagen har börjat bra. Ingen räv i lusernen – eller som man sa förr i världen – ingen ko på isen.

17 juli 2013 kl. 14:01

Det framlevs till synes ett lugnt Svenssonliv hos familjen Ängshök – så lugnt det nu kan bli med barn i blöjåldern. Baronessan kom just hem med varor från närbutiken. Biggles har inte setts till, men man kan å andra sidan inte begära att han ska titta in i målarlagårn och anmäla sig varje gång. Fr o m i morgon kommer allt målningsarbete att utföras utomhus. Gåsgamen i Västervik bör snart bege sig söderut....

17 juli 2013 kl. 22:10

Ursäkta sen rapport. Men B & B sitter tätt tillsammans i halvmörkret och tar igen sig på marken utanför lusernruggen. Undrar vad de avhandlar! Och hur dom gör det. Och vad de kommer fram till. Sov gott!

18 juli 2013 kl. 08:19

Lite nervös morgon. Jag missade (försov mig) ordinarie frukostmöte vid sjusnåret och inte ett livstecken sen dess förrän 08:09 då Baronessan diskret gled in för att bevaka en brunhöks passage över flygförbudszonen. Vi tolkar aktiviteten som positiv. Hon har f ö varit hos frissan och fått lite längre inre handpennor, vilket gör henne en aning svårare att identifiera. Återkommer förhoppningsvis senare med mer konkreta glädjeobservationer.

18 juli 2013 kl. 16:52

Dagen går i orons tecken. Baronessan har visserligen setts skymta förbi i området runt ruggen vid ett

par tillfällen, men den mer närstående baronessan Wedins måleriarbetsledarstil har omintetgjort alla längre sammanhängande bevakningsstunder från flygledarstolen. Något känns tyvärr fortfarande fel. Ett värsta-scenarium är att boet blivit prederat av räv eller grävling under natten som gick. Återkommer med kvällsrapport.

18 juli 2013 kl. 17:49

Just när jag befann mig tre meter upp på en stege med en nyöppnad färgburk i ena handen, en stor pensel i andra och en liten i munnen, ser jag Biggles tvära in över lusernruggen. Strax därefter, efter ett nästan ödesdigert försök att lyfta kikaren, drar Baronessan ned i boet, men stannade högst 15 sek. Bästa möjliga scenario är nu att han överräckte paketet och att största ungen nu är så stor att den svalde allt i en tugga. I alla fall ett snäpp lugnare läge. Kanske... Tidningsbudet von Richthofen har i alla fall inte kört ihjäl Biggles.

19 juli 2013 kl. 07:56

Trots tre timmars obruten kontroll av händelseutvecklingen igår kväll (med ryggen mot Frankrike-England-matchen) hände inget positivt. Hon gled förbi boet någon gång på 5–6 m höjd. I morse gjorde hon samma sak, men gick också ned och hovrade en meter över boet vid två tillfällen. Detta nya beteende tolkade jag, med min erkänt pessimistiska läggning, som att hon höll på att dubbelchecka att ungarna verkligen var borta eller döda. 07:28 förlöste en majestätiskt inglidande Biggles hela dramat. Stor sork överlämnades och med ett adekvat handhavande från Baronessans sida, transporterades godbiten till boet där hon stannade i tre minuter! Om hon nu inte ägnade all denna tid till att truga i döda ungar mat, kan vi andas ut – tills nästa beteendeförändring skapar ny oro. Puh!

19 juli 2013 kl. 15:27

Av allt att döma finns det liv. Bl a till följd av en överflygande gåsgam(!) har bevakningen av B&B varit sporadisk, men för bara några minuter sen skedde en inflygning med mat helt enligt regelboken. De ser pigga och alerta ut och jag hoppas kunna upprepa sådan info vid kvällsbulletinen.

19 juli 2013 kl. 19:12

Av bytets nedåthängande öron och Biggles svårigheter att få lyftkraft, drar jag slutsatsen att det blir palt till middag ikväll. Snart har de klarat en dag till och nu väntar som vanligt en osäker natt. Men jag avvaktar med att oro mig för det tills i morgon. Håll utkik efter gamen. Den lär ha dragit från Mörbylånga till Västervik på mindre än 1,5 timmar! Om vi nu inte förärats två gåsgamar i Sverige.

20 juli 2013 kl. 05:58

05:42 Baronessan lyfter från sin bevakningsbuske och styr med fast hand bort två vråkar som påstod sig inte känna till flygförbudszonen. Tyckte sen att det var lika bra att träna attack mot markbaserade mobila enheter, i detta fall en hare. 05:47 Biggles dyker upp men någon leverans kunde ej säkerställas från flygledningens sida. Vi får se det som ett socialt besök eller som en planeringsflygning. Gör en lov över boet. Baronessan retirerar till sin bevakningsbuske och flygledningen till sin vid Sebybadet – vi har ju lille Terek från Uleåborg att hålla koll på också. En tereksnäppa är sedd på Gotland igår. Återkommer med ordinarie rapport och aktuell frukostmeny efter sju.

20 juli 2013 kl. 08:23

08:01 Biggles kommer med sork, hittar inte Baronessan och tvingas gå ner själv i redet. Besöket tar två sekunder. Barnen får verkligen inte träffa sin hårt förvärvs-arbetande pappa särskilt mycket. Ingen kvalitetstid här, inte. 08:09 Baronessan anländer, gör en snabbesiktning av hemmet ur ett

ovanifrånsperspektiv, förfäras säkert över faderns slarv med tillredningen men suckar (antagligen) uppgivet och återvänder till buskposteringen. Halvtaskig bild på Baronessan på post i busken finns inom kort på Svalgårdens Fotoblogg. Lille Terek har inte anlänt till Sebybadet ännu – vilket är en bra nyhet.

20 juli 2013 kl. 13:02

Biggles har varit lite busig. Eller i alla fall ägnat sig åt aktiviteter i lagens utkanter. 12:25 upptäcktes han av en slump från gräsklipparen komma in västerifrån på extremt hög höjd med något mycket stort i klorna. I sämsta fall en ljunpiparunge.... Efter en veritabel störtstykning som avslutades med en vertikal Immelmansväng 4–5 m över ruggen, lämnades bytet över (tyckte jag såg fjäderdun yra). Antingen ville han inte att det skulle uppmärksammas att han varit i någon annans jaktrevir eller så ville han impa på frun eller bara lätta lite på tristessen. Har dessförinnan försett familjen med ytterligare två råvaruförsändelser. Allt väl m a o, bortsett ifrån att morgonens rapport om att gamen skulle vara tillbaka, visade sig vara en felbestämning.

20 juli 2013 kl. 18:16

Ganska händelselös em för paret B&B. Jag har från den mobila flygledningscentralen försökt filma vad som händer men i stort sett har Baronessan bara suttit i sin buske och bevakat mig och ibland gett sig ut på egen jakt runt bevattningsdammen. Biggles har hållit sig undan men kom nyss med något gott som hon tyckte att hon behövde själv. Jag tror dock att allt är under kontroll. Ska försöka maila en filmsnutt senare.

21 jul 2013 kl. 07:42

Baronessan putsar och fejar. Hennes snabba kontroller av boet från luften syftar nog till att avgöra om för mycket spillning syns och därmed riskerar att avslöja ungarna. Då ägnar hon någon halvtimme åt att flyga in gräs och torvor. Flygspaningen syftar nog också till att förvissa sig om att ungarna inte krupit fram ur kamouflagenätet – ibland hörs nämligen något i stil med ”krrt, krrt” som väl antagligen är någon typ av tillrättavisning. (Frågan är om ängshökar tänker som jag eller om det är jag som börjat tänka som ängshökar...) Någon luftlandsättning av livsmedel har ej skett så här långt, men vi kan nog sluta oss till att ännu en av de nödvändiga 35 nätterna efter kläckning och före utfärdande av flygcertifikat, förlöpt utan dramatik.

21 jul 2013 kl. 11:54

Blev just vittne till en av de elegantaste överlämningarna hittills. På nära håll. Godset konsumeras just nu. DET skulle vi haft på film! I övrigt har de två första av våra potentiella sponsorer varit på plats och åtminstone fått se Baronessan bättra på inredningen.

21 jul 2013 kl. 14:48

13:35 Biggles gör en från jord till bord-insats utan mellanhänder. Men han ser verkligen handfallen ut innan han bestämmer sig och kör flera extra varv – säkert i hopp om att slippa. Kvalitetstiden med sina barn var denna gång mindre än en sekund. Undrar om barnen kan fördela bytet själva nu, d v s om den äldste kan svälja musen hel. Eller om det ligger kvar när mamma kommer hem och om hon då anser att det är fullvärdig föda för de små raringarna? Ängshökarnas liv är outgrundligt. Ju mer man följer dem, ju fler frågor uppstår och flertalet förblir troligen obesvarade.

22 juli 2013 kl. 12:49

Oklart läge, trots att skörden inte kommer igång förrän om några minuter. Inga andra aktiviteter än att hon shoppat loss några gånger i sina favoritheminredningsbutiker och burit hem både det ena och

det andra. Kollar sen några timmar bara boet från hög höjd – oroande, förstås.... Jag sitter nu i bilen rätt nära boet för att trafikleda i första hand traktorföraren. Nyss passerade den cerisfärgade tanten med stavar längs banvallen och då var Baronessan genast tillbaka, fast på högre höjd. Slåttern drar just nu igång i det diametralt motsatta hörnet, men om ca fem minuter är han här för första vändtedsdraget. Då får vi se...

22 juli 2013 kl. 14:16

Två första och värsta dragen gjorda. Nu tar det någon timme tills vidundret är i närheten på nytt. Baronessan mycket orolig men har fått mat en gång av Biggles. Hon har fullt upp med att jaga bort i tur och ordning två brunhökar, en 2k havsörn och fyra korpar. Har också suttit en stund på en nyslagen grässträng och begrundat det kaotiska läget. Biggles levererade just precis nu en liten svansprydd sak som Baronessan direkt tog till ungarna. Befriande!! Direkt i anslutning till leveransen tvingades Biggles ta hand om en sex ggr så stor röd glada. Det är många som vill vara med och dela på allt malet kött som nu finns i gräset. Jag vågar inte lämna min position på järnvägsvallen. Kan behöva rusa ut och skrämma korp eller någon annan predator. I sin uppjagade stämning punktmarkerade Baronessan just den cerisfärgade damen som återvänt på banvallen.

22 juli 2013 kl. 15:01

Jag har för första gången i mitt liv medvetet skrämt vettet ur en brunhökshane som börjat hovra över boet. Inga luftförsvarsinsatser fanns uppenbarligen tillgängliga varför en enmansmarktrupp i trätofflor slog någon typ av nytt hastighetsrekord på vallstubsunderlag. Nu sitter Baronessan åter i det nyslagna och funderar. Från norr närmar sig drag för drag – nio meter i taget – slätterkrossen, och i söder på vägen går ensilagevagnar i skytteltrafik. Undrar vad som rör sig i hennes vackra huvud? Biggles ej synlig sen sist – kanske i lugn förvissning om hur skickligt han valt ut en säker häckningsplats....

22 juli 2013 kl. 15:37

Fr o m nu kommer slätteraggregatet inte närmare ruggen än 18 meter. Fyra vändor på 18 m kvarstår dock. Baronessan gjorde ett snabbspan för tre minuter sen. Fortfarande massor av potentiella predatorer, mest vitfågel, nu mycket nära.

22 juli 2013 kl. 16:33

Nu har lugnet lägrat sig över lusernåkern, nästan alla trutar har gett sig av till andra massakerfält och Baronessan har varit nere i boet en kort stund för att förvissa sig om att ungarna klarat pärsen – av allt att döma nöjd. Nu ska jag inte plåga er med fler direktsändningar idag. Vi sluter oss till att B&B accepterat störningen och hoppas att de reder ut även morgondagen, då pick-up-hacken och alla vagnar ska göra sin del i skörden. Och skåningarnas trick att lägga ut en åtel i Börringe, lyckades – gamen är kvar i Skåne.

23 juli 2013 kl. 08:01

Läget är svårbedömt men ändå inte hopplöst. Har inte kunnat fastställa någon säker matning, men Baronessan har varit mycket aktiv i försvaret av boet. Det är mycket konstigt ”folk” som uppehåller sig i området och hon oroar sig definitivt för att priset på fastigheten riskerar att sjunka. Hon har varit i boet vid ett tillfälle och det är inte uteslutet att hon hade mat med sig. Biggles kan ha skymtat förbi strax innan och det skulle stödja teorin. Just nu rullar pickup-hacken in från öster tillsammans med två ensilagevagnar – en ny dag med vedermödor! Även bortforslandet av grönmassan drar till sig en massa löst folk från när och fjärran. Precis just nu gled Biggles in med ett byte, hittar inte frun, landar, ser ut att äta upp bytet själv (!) men flyger sen in med någon typ av leverans till boet. Stannar inte

längre än nödvändigt = 1–2 sekunder men snurrar sen två varv strax ovanför och går nu i depå. Drar iväg igen och strax efter kommer Baronessan hem. Snabb blick ned i boet, förfäras över ordningen men tvingas ta sig an en tre gånger så stor närgången gråtrut. Besöker boet vid två snabba tillfällen, hämtar inredningsmaterial, jagar bort en hare till ingen nytta – med gräs i klorna – och förbättrar nu på kamouflaget. So far, so good, men jag får inget annat gjort.

23 juli 2013 kl. 12:48

Just nu tar traktorförarna lunch och dessbättre sammanföll det med lunch även för ungen/ungarna. Biggles kom för några minuter sen men i stället för att behöva konfronteras med sina barn, gick han i depå och väntade in frun som var på vift. Möjligen kan man misstänka lite grus i det äktenskapliga maskineriet, hon nästan attackerade honom där han satt och blundade till. Och han bokstavligen kastade ifrån sig bytet på marken – demonstrativt. Baronessan sa säkert några väl valda ord – han drog iväg utan en blick över axeln och hon tog lunchen med till boet. Troligen finns bara en unge eller så får en allt, för besöket var avklarat på fem sekunder. I övrigt fördriver hon mycket tid i närområdet vilket blir viktigt i e m när maskinerna ånyo närmar sig B&B:s tomt. Nu är gubbarnas lunchpaus slut. Återkommer ikväll.

23 juli 2013 kl. 18:03

Att vara utsedd god man för en problemfamilj ängshök som bosatt sig i en högproduktiv vallåker, är som att följa en inverterad hockeymatch där de två periodvilorna är allt annat än rogivande. Nu är vi inne i tredje och sista perioden och de två viktigaste spelarna i hemmalaget har i alla fall kommit in på plan. Problemet är att de i ”pausen” verkar ha glömt bort reglerna. Anfallsstjärnan Biggles har kommit hem med erövrade puckar två gånger, medan försvarsjätten Baronessan håller sig osynlig, hänger håglöst på sargen eller vimsar omkring i helt meningslösa sektorer av planen. Biggles gör till synes två självmål genom att äta upp de vunna puckarna själv! Visserligen gör han i anslutning till självmålen snabba besök i rätt mål men målfotona visar inte entydigt att det verkligen var mål. Och just nu missar han målet med minst en meter! Frågan som den pessimistiske åskådaren genast ställer sig är om målet egentligen finns kvar i målgården?!?! Eller om någon huligan eller bedräglig motståndare flyttat bort det i något oöverskådligt ögonblick?

Just nu ser det alltså INTE bra ut. Matchen kan i sämsta fall vara över! Hade tänkt sitta vid Sebybadet ikväll, men kan inte lämna arenan i rådande läge. Återkommer vid minsta scenförändring.

23 juli 2013 kl. 19:01

Mååå!!! Biggles kom in från högerkanten, lägger en smörpassning till Baronessan som i sin tur – till publikens oerhörda lättnad – gör en fullständigt ostoppar och publikfriande touch-down (heter det kanske inte i hockey...?) mitt i målet!!! Nu får det nog bli Sebybadet ändå! Vi är inne i tredje perioden och är med i matchen. Och de förmodade avbytarna på bänken blir bara större och dugligare för varje dygn som går!

24 juli 2013 kl. 08:21

Det är en vacker morgon och de få nyheter som kan spridas ut över världen från Kvinsgröta, är lugnande snarare än oroande. Biggles har inte synts till, men Baronessan sitter antingen i sin bevakningsbuske eller på kalhygget något tiotal meter från ruggen. För tjugo minuter sen fick hon bort en ormvråk från busken NO om boet. Ska man ändå tolka in någon typ av orosorsak, skulle det kunna vara årsmånsbetingad födobrist. Biggles verkar behöva jobba rätt mycket för varje matpaket – om han nu inte bara sitter och slöar någonstans utom synhåll. Igår kväll satt de båda på fältet i solnedgången – men rätt långt ifrån varandra. Lite av gårdagens äktenskapsgröll verkar hålla i sig. Småbarnsperioden sliter!

08:16 Biggles överlämnar större byte som flygs in till boet av Baronessan! Därmed kan vi med gott samvete ägna oss åt diverse oväsentligheter några timmar framåt.

24 juli 2013 kl. 12:26

Nu går det som tåget (som man kunde säga förr). Biggles levererar kontinuerligt och har till slut lyckats lugna och övertyga Baronessan om att han ända sen valet av boplats vetat vad han gjort. Och att det fr o m nu bara är en transportsträcka kvar där det bara gäller att vara och göra som ängshökar plägar vara och göra. Det senare kan vi ge honom rätt i, men lite extra bevakning får det nog ändå bli. Ni kan m a o inta lunch den 24:e juli i lugn och ro.

25 juli 2013 kl. 09:12

Mål igen! Allt väl i ruggen. Omätlig(a) unge(ar) får mat titt som tätt. Åkte sent igår kväll halvvägs ner mot Eketorp och kunde då konstatera att Biggles jagade på för fullt i sen skymning. Han drog fram och åter i kanten mellan åker och alvar och uppehöll sig alltid lite extra runt en gammal halmlada, troligen en specialbutik för inköp av större gnagare med lång naken svans. Kunde så också konstatera att Baronessan hela tiden höll sig någonstans mitt emellan boet och jaktmarken. Antingen för att hålla ett öga på sin man eller för att effektivisera logistik och hemtransport av varor. Med jämna mellanrum drog hon snabbt hem och tog en titt över ruggen. Detta är nog ett förändrat beteende som kan sägas vara genererat av ungarnas tillväxt. Nyss var dock Biggles hemma med en sork och passade då på att å det grövsta trakassera en närgången ormvråk. Det är vindstilla, fuktigt, varmt och solen bryter just nu genom det höga diset. Total harmoni!

25 juli 2013 kl. 12:29

Plötsligt fladdrade det till två bruna vingar i ruggen en bit från redet. Jag befarade att ormvråken försökte sig på en ny promenad in i gräset, men Baronessan svävade med blida, milda ögon något tjugotal meter ovanför. Och det var på precis det stället där Biggles beskylldes för att ha landat fel i förgår. Ändå har Baronessan varit i redet med mat och jag tror att hon hade mat med sig även när hon i förmiddags landade på ”fel” ställe. Slutsats: en unge tränar vingmuskler och kryper omkring, ytterligare minst en finns i redet och maten räcker än så länge åt mer än en. Kan det bli bättre? Dessutom jagade Biggles bort en 3k havsörn på 500 meters höjd i förmiddags. Örnen var i yta tolv ggr större än Biggles men med moralen på sin sida vinner ofta den lille – dessbättre så också idag.

25 juli 2013 kl. 20:17

Baronessan har synts med byte vid ett par tillfällen och säkert gjort spektakulära ”dunk”, dock vid ögonblick då jag haft uppmärksamheten på något annat. Biggles har varit osynlig sen de våghalsiga attackerna mot örnen... Ja, obehagliga tankar dyker förstås upp. Jag har vid ett tillfälle sett en örn blixtnabbt sträcka ut en fot och hugga en övermodig stare i luften (!). Jag har f ö fått en telepatiskt överförd förklaring från Biggles att ”han på intet sätt är en dålig pappa som skyr sina barn – han vill bara inte skylta med sin iögonfallande ljusa färg onödigt länge i boet”. Verkar inte som en bortförklaring – snarare som ett välunderbyggt och begåvat beslut.

26 juli 2013 kl. 08:08

Baronessan ägnade en hel timmes flygenergi åt att attackera något i ett närbeläget träd i morse. Biggles cirklade runt på halvhög höjd utan att få landningstillstånd. Jag kände mig kallad att ta reda på och skrämja bort vad det nu var som satt i trädet och spanade och kanske hyste planer för vad som finns i ruggen. Väl framme kunde en ormvråk ses tätt intill stammen och markstyrkan kunde gå in med en relativt odramatisk precisionsattack. Nu har Baronessan satt sig för återhämtning en bit från ruggen efter att ha gjort en touch-down – troligen med något matnyttigt. Nu lyfte hon och fick

troligen ytterligare råvaror av Biggles som skymtade förbi söderut. Undrar OM och i så fall VARFÖR hon ibland levererar hela byten, och ibland förefaller stycka det först innan hon flyger in och serverar det från krävan? Det tar betydligt kortare tid för henne i boet när bytet kan ses i klorna.

26 juli 2013 kl. 11:36

Biggles överränner sork samtidigt som ett rykte påstår att det är en dvärgörn i omedelbar närhet! Det skulle anses passande om Biggles var på hugget och förde mina blickar till en sådan...

27 juli 2013 kl. 09:28

Pay-back time! Biggles gjorde vad han kunde. Han hittade en rovfågel långt uppe i norra delen, som visade sig vara en extremt felfärgad brunhökshane, kanske den individ som någon misstänkt vara en dvärgörn. Svarta storken hittades dock utan Biggles hjälp. Idag matas det på helt nya platser i ruggen. Dags att snika sig in i grannens sovrums för en närtitt från ovan – men de kanske bör få vakna först.

Allt ser bra ut. Matleveranser flygs in allt oftare. I morse hade han autopiloten på när han föll som en sten ner mot den 75 m höga markdimman och upplöstes i det ängshökshanefärgade töcknet.

27 juli 2013 kl. 21:44

Bara snabba indikationer på att allt är OK i lusernåkern. Missat Biggles hela dagen, men sett Baronessan agera adekvat vid flera tillfällen. Skymtar nu ruggen knappt i skymningen och funderar på var de övernattar – i boet? I en buske? Tillsammans eller i var sitt rum? Biggles snarkar kanske? Hur mycket sömn kan en ängshök få? Oroar de sig för räv och annat otyg? Ja, sådana funderingar kommer upp i den nästan tropiska öländska natten och med en öl innanför västen.

Sov gott!

28 juli 2013 kl. 08:29

Ett par anmärkningsvärt långa vingar flaxade till i ruggen ca 5–6 meter SV om redet nyss. Datum för take-off kan möjligen bli några dygn tidigare än vad som hittills beräknats. Strax efteråt besökte Baronessan en punkt 7–8 m NV om redet, till synes tomhänt, men vi vet ju inte vad hon har i krävan. Nu var hon där på nytt. Det tyder lite på att det finns två ungar på vift. Biggles lyser med sin frånvaro, men jag har slutat oro mig – eller snarare – jag försöker intala mig att han vet vad han gör. Baronessan sitter nu på vakt femtio meter norr om ruggen efter en insats mot en brunhök som höll på att överträda flygförbudsgränsen. 08:17 Biggles skymtar förbi söderut och Baronessan besöker båda punkterna i ruggen, nästan säkert med nylevererat byte i klorna. Kanske ungen i SV var mätt, ty bytet skymtades när hon därefter slog ned i NV. Nu åter i vaktposition. Vi kan tills vidare ha en avslappad söndag.

28 juli 2013 kl. 08:40

Ursäkta mailbombningen, men nu flög (!!!) den sydvästra ungen 4–5 m på en meters höjd tillbaka till redet! Armarna verkar nästan normalt långa, med handpennorna var näpet korta. Uj, uj, uj! Nu kan de snart leka kurragömma med sin stackars mor som kommer att få ett sjå med att hålla dem innanför tomtgränsen.

28 juli 2013 kl. 21:13

Just nu strax före skymning glider sex ängshökar runt och minglar ovanför bevattningsdammen. Hoppas Biggles tar det lite lugnare denna gången och är i rimligt fin form i morgon bitti! Baronessan kom hem och tog en titt över ruggen men drog sen tillbaka till kompisgänget. Det har varit tunnsått

med riktigt lugnande observationer sedan glädjebeskedet kunde basuneras ut i morse, men allt verkar OK. Bonden berättade idag att han vid andra-skörden såg två ljusa huvuden nyfiket titta upp när traktorn passerade – ville väl kolla om det var en John Deere eller Case IH - traktorer är alltid en lockelse för barn. I skrivandets stund återkommer hon hem från festen med jämna mellanrum och checkar läget. Jag väljer att utgå ifrån att hon är nöjd med vad hon ser. Personligen skulle jag vilja ha lite mer konkreta bevis på att allt är ok inför morgondagens oväder.

29 juli 2013 kl. 08:36

07:10 kom hon långt om länge och drog några varv över ruggen. Och det var ju bättre än om hon inte kommit alls, men jag törstar efter handfastare bevis på att det är liv i lusernen – liv i luckan, som man sa förr.

08:00 inte en enda ny kontakt med vare sig Biggles, Baronessan eller Knatte och Fnatte.

08:14 Biggles glider in från norr och besiktigar kort ruggen, till synes utan matsäck.

08:15 Baronessan dito från söder. Kontaktar Biggles i norr (utanför mitt synfält)

08:16 Biggles drar söderut

08:17 Baronessan landar nära redet med byte!

08:17:30 Fnatte ”flyger” ut ur lusernen och sätter sig fullt synlig från flygledartornet.

08:18 Baronessan lyfter från redet och uppmanar troligen Fnatte att återgå till skyddsläge. Han lyder – anmärkningsvärt nog – på ostadiga vingar.

08:20–08:25 Baronessan attackerar något i lusernkanten – troligen en hare som bara skakar på huvudet.

08:26–08:30 Baronessan tar igen sig på åkern och

08:31 får äntligen ut haren efter ännu en attack

08:33 gör ett kontrollvarv och flyger sen söderut.

Puh! Därmed kan man försöka göra något av allt det andra som måste bli gjort denna förtrollande måndag.

29 juli 2013 kl. 15:38

09:21 Biggles glider in, levererar. Baronessan matar Knatte som därefter visar sig för första gången när han tränar sina vingar – dock utan att kunna flyga som brorsan/syrran. Men begåvad med en likadan urcharmig, vit stjärtrot!

13:50 Fram tills nu har de varit utan uppsikt – från min sida, alltså. Just nu flög en häger rakt över ruggen – utan att incidentberedskapen aktiverades – förutom den del av denna som jag står för, förstås. Inget oroande hände dock.

15:21 Biggles luftlandsätter stort byte till kockan som beger sig till någon typ av tillredningskök söder om byn.

15:31 en unge serveras några meter från redet varefter Baronessan inspekterar ruggen från flera olika vinklar och drar sen söderut.

30 juli 2013 kl. 08:20

07:38 överlämnar Biggles ett rekorderligt byte till sin fru, som möjligen ansåg sig behöva äta själv, eller kanske vidarebefordrade delar av försändelsen i regndunklet medan jag hade ett öga på iPhonens nyhetssidor. Några minuter senare var hon uppe och bevakade överflygningen av en brunhökshane som nu – under uppsikt och från attackposition – tilläts flyga betydligt närmare än när ungarna var små. Allt förefaller m a o vara under god kontroll hos familjen Ängshök även om Biggles såg lite blöt ut.

30 jul 2013 kl. 09:37

Vi kommer inom kort att gå ut med ett pressmeddelande kring försöken att rädda ängshökar. Syftet är att uppmärksamma öländska markägare på den hotade ängshökens problem och möjligheterna att ersätta avställd areal. Självklart hoppas jag också locka fler potentiella sponsorer till en ”riskkapitalfond” för akuta beslut som kan behöva fattas innan beslut från Länsstyrelsen kan säkerställas. Lillebror Hammarström från Västmanland har för detta ändamål ställt två nytagna, superba bilder på B&B till förfogande och ingår därmed fr o m nu i maillistan för potentiella sponsorer. Välkommen till denna Ängshökens kärnkrets! Bilderna får ni för påseende senare idag. De är så bra att ni kan se de båda tröttkörda föräldrarnas beslutsamma och ädla drag. Så småningom hoppas jag givetvis kunna skicka bilder även på Knatte o Fnatte.

PS Baronessan sitter stoiskt på vakt i ösregnet 50 m norr ruggen men går nu upp och avstyr en felaktig och otillåten inflygningsvinkel av brunhökshonan till dennas fält vid Gammalsbymalm.

30 juli 2013 kl. 13:56

Inte en enda god observation har gjorts under dagen. Snarare tvärt om. Biggles har kommit med mat och lämnat över den – så långt allt väl. Men sen flyger Baronessan planlöst och länge runt med den utan att dunka ner den i ”korgen”. Och sen har hon plötsligt inte längre något i klorna! Dessutom har hon viljelöst låtit sig hunsas av en aggressiv, rastande tofsvipa! Och inte nog med det! Hon la sig platt på marken för en kaxig 1k lärkfalksyngling! Biggles, å andra sidan, har ibland hållit sig hemma och jagat över fältet – lite lojt – som för syns skull. Debriefingterapi! Usch! Nu är jag djupt oroad! Återkommer vid minsta ny info.

30 juli 2013 kl. 14:05

Hann knappt sända förra kondoleansmeddelandet förrän hela scenen förbyttes till det optimalt bästa!

Biggles kom, överräckte och jagade bort en brunhök som var spekulant på bytet. Baronessan flög direkt till boet, matade först Knatte och sen Fnatte fyra meter längre bort! Fnatte flög sen några varv (!) på tre (!) meters höjd och jag hann få en bild. Sänder denna så fort jag kommer in till datorn! Att de ska behöva ha ett så raffinerat thrillerbeteende mot sina välgörare! Bild kommer inom kort.

30 juli 2013 kl. 21:14

Ursäkta sen rapport, men kan inte undanhålla er att Fnatte just nu övar start och landning i mörker. Och snart kommer Hammarströms bilder på B&B.

31 juli 2013 kl. 07:34

07:01 taxar Flight 0731 KnatteAirlines ut från lusernhangaren till bana 1. Utan att få klartecken vare sig från Baronessan eller flygledartornet, genomförs därefter två startförsök mot vind, vilka dock tvingades avbrytas till följd av att någon typ av problem med vingarna indikerades på instrumentpanelen. Även motoreffekten föreföll ha svårt att komma upp i tillräcklig nivå. Knatte vaggade därefter tillbaka in till hangaren för fortsatt utvecklingsarbete och begäran om bränslepåfyllning. Biggles och Fnatte har hittills inte syns till, denna sista morgon i juli 2013, men efter gårdagens traumatiska timmar ska det väsentligt mer till för att skapa oro.

31 juli 2013 kl. 19:48

Idag har de fått klara sig själva. Och det verkar ha gått bra. Det har vräkt ned regn hela dagen, men nu lyser solen och nyss placerades ett större köttstycke i A-hangaren – levererat av Biggles och framdukat av Baronessan. Därefter förflyttade sig Fnatte luftledes till hangar C medan Knatte stannade kvar i A-hangaren och varvade upp motorerna under några sekunder. Sen flyger Fnatte ut till bana 3, landar men flyttar snabbt över till bana 1, där han sedan dess suttit i solen i tio minuter och begrundat hur stor världen verkar vara utanför. Det han inte blivit informerad om än är att södra Tschad väntar...

1 aug 2013 kl. 07:03

Fnatte flyger allt längre sträckor och tar emellanåt igen sig långt från ruggen. Knatte har genomfört sin första långdistansflygning (2 meter) och sitter nu tillsammans med Fnatte en meter från hangar B på bana 2 och byter erfarenheter och gör en utvärdering. Baronessan övervakar det hela, stundom från luften, emellanåt från en närliggande depå. Hon verkar helt tillfreds med vad hon ser. Biggles är den ende som hittills idag saknas i ensemblen – nu, när vi går in i sista akten.

1 aug 2013 kl. 09:07

Beredskap RÖD! Tur att såväl luft- som markförsvaret är på tårna! Det sista riktigt allvarliga hotet seglade ut över lusernåkern just som K eller F promenerat ut ca 100 m från ruggen. En DUVHÖK!!! Baronessan attackerade besinningslöst men utgången var så osäker att jag tvingades köra ut med den vita, mobila stridsledningscentralen till en plats 150 m från skyddsobjektet. Baronessan löste uppdraget på egen hand, men F eller K promenerar fortfarande omkring helt öppet – troligen på jakt efter daggmask.

Och just nu kom Biggles hem med något långsvansat samtidigt som en av ungarna sträckte på halsen inne i ruggen. Alla samlade och nu får vi chans att se vem hon matar först. Det blev den som sitter i ruggen, troligen minstingen. Lediga! Vi återgår i bevakningsläge Gult.

1 aug 2013 kl. 21:19

Att man som 60+ ska behöva genomleva ännu en orolig tonårsperiod! Ska det vara så här nu i två veckor? Fnatte flyger icke ont anande hit och dit över det stora fältet och kanske t o m över kanalen – eller ännu värre – över vägen där von Richthofen lurar, förklädd till ett tidningsbud varje morgon. Och Knatte som bara verkar sova sig igenom de yngre tonåren. Har varit osynlig sen kl.tio. Och rätt som det är – kanske redan i september – kan man ge sig tusan på att de får för sig att åka utomlands. ”ALLA andra får...”. Har man hört det förut? Och Afrika!!! En annan kom aldrig längre än till Köpenhamn med turbåten från Landskrona. Ja, ja. De måste få pröva sina vingar. Så har det alltid varit. Men det är så mycket farligare nu för tiden när alla malteser har bytt upp sig från kul- till automathagelgevär.

2 aug 2013 kl. 08:22

Mycket låg aktivitet genererar som vanligt en gnagande oro. Stora ungen (troligtvis) har krupit omkring i timmar på fältet och plockat i sig mask. Syns inte just nu. Baronessan har bara visat sig en gång (som alltid när den spänstiga, cerisklädda damen passerade på banvallen som hon alltid gör mellan 06.30 och 07.00). Och precis när jag präntat ned dessa orosmeningar, kom Biggles med en sork som han levererade direkt till en unge längst i söder. Detta var nog den äldre. Och nu syns samtidigt den maskätande lille parveln fladdra till med vingarna. Därmed känns allt bra igen och det verkar även Baronessan tycka efter en kontrollrunda över de utspridda ungarna.

2 aug 2013 kl. 14:33

Biggles verkar ha hittat en nyöppnad affär. Han flyger in förnödenheter stup i ett, vilka direktdistribueras ut till bana 1 resp 3. Hu! En lågsniffande brunhök – måste tillkalla Baronessan eller börja springa. Där kommer hon, fyra sekunder efter flygledarens larm – inget lyckas smita in under radarn och hennes väl valda posteringar omöjliggör radarskugga. Läget gott!

2 aug 2013 kl. 18:59

Brunhöken slog plötsligt till mot Knatte. Eller i bästa fall mot hans nylevererade sork. Baronessan fick handgripligen bort pedofilhöken och Knatte levde i det läget fortfarande. Därefter var jag tvungen att ta emot gäster och vad som hände då är okänt. Problemet är nu att Knatte inte syns till senaste timmen och att Baronessan verkar oroligt sökande på den plats dramat utspelade sig. Just nu kom i alla fall Fnatte hem – fullständigt obehindrat flygande på hög höjd och med alla roder i fullständig ordning. Han drog vidare norrut och ser ut som om han har 1000 flygtimmar bakom sig. Men det verkar just nu kört för Knatte.

2 aug 2013 kl. 19:35

Han är uppe och flyger med Fnatte! Och han flyger bra!

Det här blir bara värre och värre! Och bättre och bättre!

3 aug 2013 kl. 07:05

Hade precis tänkt tanken att ”fr o m nu får man kanske inte följa familjen Ängshök mer”. Just då (06:41) flyger Baronessan in för några inspektionsrundor. Sen missade jag tydligen Biggles snabbvisit och 06:47 landar Knatte o Fnatte på bana 1 (NV) resp 3 (SV). 06:48 bestämmer sig Baronessan för att ge sorken till Fnatte varpå Knatte omedelbart flyger dit. Inget kiv kan konstateras och just nu 06:59 sitter mamman och ser nöjd ut på bana 2 (V) med bra uppsikt på barnens bordsskick. Barnen sitter alldeles intill varandra och man kan väl anta att frukostsnacket till största delen kretsar kring flygtekniska frågor och erfarenheter?

3 aug 2013 kl. 13:15

Lunchtid, men aktiviteten är låg. Endast Baronessan och en av ungarna har setts till senaste timmen. Biggles jobbar väl på annan ort (helt vanliga ängshökar kan ha jaktrevir på upp till två mil) och den andra ungen promenerar förhoppningsvis runt och letar mask i det lite extra tillväxta gräset på bana 1. Baronessan attackerade vildsint en ung fiskmås som gick ned där – oklart om det var ungen hon trodde sig behöva skydda eller om det är där de har sitt skafferi. Jag är alltså just nu inte orolig. Mmm.... inte särskilt orolig. Men det gnager trots allt mer och mer för varje kvart som ovissheten får härja, när jag tänker närmare på saken.

3 aug 2013 kl. 16:46

BÅDA ungarna på plats!

4 aug 2013 kl. 07:44

Baronessan har genomfört en 20 minuters flygövning med Knatte medan Fnatte satt i vägrenen och tittade på. Vägen verkar ha blivit ett favorittillhåll vilket innebär att jag fr o m nu måste ta mig dit vid 04.15 varje morgon när von Richthofen genomför sin dagliga dubbelattack. Det innebar dock också att jag kunde ta världens första bild på Knatte tidigt i morse, tyvärr i lite motljus. Publiceras inom någon timme på Fotobloggen. Allt väl m a o. Biggles är dock helt osynlig sen ett knappt dygn.

4 aug 2013 kl. 14:09

Det är lugnt för tillfället. Men inte oroande lugnt. Baronessan, på vars breda axlar ett tungt övervakningsansvar vilar, sitter mesta tiden i gräset med uppsikt på barnen 70 m bort. Hon jobbar en hel del med frisyren, troligen med tanke på den förestående Afrikasemestern som ju tar vid när barn”ledighets”perioden är över. Biggles syns inte till, men levererade nyss en läcker långsvans. Det är söndag och det brukar betyda ängshöksmingel med dans över bevattningsdammen runt 21-snåret. Undrar om K & F får följa med eller om det bara är för 3k ängshökar och äldre?

5 aug 2013 kl. 07:24

04:30 intog jag position för att neutralisera von Richthofens framfart (han flyger f ö – som väntat – en tysk Fokker VW, dock inte röd). 04:58 jagar Baronessan bort en ormvråk som kommit ur tillåten flygkorridor. 05:05 anfaller von Richthofen vildsint från Mellstabylund, men tvingas p g a en vit Volvo KRYPA förbi Knattes favoritplats invid vägrenen. 05:07 upprepas detta på väg ut från byn. Man kunde ana ett ”donnerwetter” inifrån cockpit. 07:03 serverar Biggles frukost och hela familjen ryms för första gången inom ett och samma kikarfält. Dessförinnan övade Baronessan nödlandningar med K&F. Just nu sitter Knatte och en ung tofsvipa och tittar respektfullt men nyfiket på varandra uppe på asfalten 200 m öster om byn. Om 22 timmar kommer von Richthofen att avväpnas på nytt. Ingenting får lämnas åt slumpen i ett sådant här projekt.

5 aug 2013 kl. 16:04

Nu är det lite darrigt igen! För en dryg timme sen ringde grannen om en ”stor rovfågel” som verkade slå något på ett fält precis sydväst om byn. Jag rusade ut och hann förnimma något som skulle kunna vara en glada. Såg inga tecken på byte i klorna, men grannen angav att han tyckt att rovfågeln haft ”långa ben”.... Baronessan var på vingarna, men verkade tillfreds sen hon sett att hotet avlägsnat sig från byn. Sen dess finns INGEN kontakt med familjen, trots att allt snickeri- och målningsarbete lagts ned till förmån för flygledarfåtöljen! Hittills har K&F inte setts vara så långt borta som till det aktuella fältet, men f f a Fnatte har dagligen utvidgat sin aktionsradie till områden utom kontroll från tornet. Otrevligt – men trots allt fortfarande bara obekräftade varningssignaler.

5 aug 2013 kl. 16:38

Råtta med lång svans levererad, men tyvärr kunde jag inte fastställa om det var en eller två gäster i matbespisningen.

5 aug 2013 kl. 21:10

Efter flera timmars gnagande oro, kom så Biggles med en sork till. Den vidarebefordrades omedelbart ur sikte söderut. Dessförinnan hördes flera luftgevärsskott!!! Sannolikheten att någon i byn skulle skjuta mot ängshökarna är noll, men Baronessans reaktioner var intressanta. Hon reagerade på skotten med blixtnabba kast och övergav direkt det som jag pessimistiskt tolkade som eftersök av förlorad unge.

Kanske har hon upplevt detta en eller flera gånger under hemresorna via Malta? Hon är en erfaren

ängshökskvinna och en skicklig mor! Körde därefter ner söderut som ett sista försök att få ro i kroppen och i toppen av Baronessans posteringsbuske vid kanalen satt en unge. Efter en stund landade ytterligare en mycket starkt kastanjebrun och mörk fågel på buskens baksida. Och om inte den nedåtgående solen föryngrade och färglade Baronessan till oigenkänlighet, så bör det ha varit unge nr 2. Hade sen oturen att pratsjuk bekant kom cyklande, vilket försvårade fastställandet av antalet fåglar. Men till 95% är både K och F vid liv. Möjligen börjar de fr o m nu distansera sig från lusernrudden mer och mer. Kanske övernattar de hädanefter lite säkrare uppe i en buske. Mor och ett barn sitter nu synliga i vaktbusken. Och det är nästan mörkt. Sovdags! Senast 04.45 måste von Richthofen neutraliseras.

6 aug 2013 kl. 08:30

Kan hon ha ett sjätte sinne? Kan hon ha känt på sig att flygledaren skulle snooza väckarn i tio minuter samtidigt som von Richthofen skulle inleda sitt anfall femton minuter före det klockslag som underrättelsetjänsten vaskat fram? Var det därför hon sent igår flyttade familjen 300 m söderut? Eller är vi inne i första separationsfasen? Sitter nu (05:24) och ser Baronessan sitta i sin bevakningsbuske. Åker inte härifrån förrän vi fått klarhet i familjens storlek. 05:36 en unge flyger upp och övar därefter ”start och landning i buske” i över tio minuter med sin mor som handledare. Utför också en fingerad attack mot förvånad ung fiskmås på marken. Men fortfarande bara en unge sedd....

07:00 kommer en unge och byter plats med Baronessan i bevakningsbusken. Ingen Biggles, ingen mat, ingen observation av två levande ungar! Mycket tyder nu på att ljuset och den innerliga önskan, spelade mig ett spratt i går kväll. Allt tyder nu på att gladan igår tillskansade sig en lyxig enrätters måltid till ett värde av 2000kr....

07:29 Baronessan upptäcker duvhök i gräset 300 m SO om busken. Attackerar och förföljer den aggressivt åt väster rakt över mig. Varnar någon minut och sätter sig sen på vakt i busken. Finns det någon unge kvar nu? Höken hade inget i klorna, men vi vet inte vad som hänt ute i gräset.

08:00 sitter Baronessan (och jag) och stirrar tomt rakt fram. Ingenting tyder på att bägge ungarna lever och efter duvhökens besök på åkern är det inte ens säkert att en gör det. Vi kan ha nått vägs ände – med ett stup ner i mörkret som enda belöning.

08:13 Baronessan lyfter och drar rakt söderut tills hon försvinner i diset över Eketorps borg. Där tog nog allt slut. Sahel nästa?

08:17 EN unge lever och flyger in från norr! 08:21 Baronessan återkom, tyvärr tomhänt. Är det matbrist som håller på att spoliera allt? Biggles är fortfarande helt ute ur bilden. Nu måste jag också ut ur bilen – ryggen gnäller och frukosten är fyra timmar försenad även för mig...

6 aug 2013 kl. 12:39

Två pålitliga skånska skådare kom in och berättade att Baronessan flyger omkring med TVÅ ungar!!! i det nya kvarteret 300 m s om byn. Puh!

6 aug 2013 kl. 21:28

Baronessan sitter mitt i åkern och håller ett öga på kanalväxtligheten, ett öga på ett lusernälskande rådjur och ett öga på en extremt nyfiken och vetgirig ung storspov som promenerar runt Baronessan på någon dryg meters avstånd. Hon ser dock av naturen rätt avvisande ut. Ett öga håller hon säkert även på den vita Volvon som till synes omotiverat står i fältkanten. Allt verkar således under kontroll,

även om jag inte fått se någon unge ikväll. Kontroll uppskattas, för i morgon blir det en presskonferens i Kvinsgröta och det vore ju bra om föremålen för intresset är på plats. Idag visade Baronessan upp sig för en listig journalist från Barometern, som kom en dag i förväg.

7 aug 2013 kl. 06:44

Familjen Ängshök är kvar i sin nya, lite större lägenhet söder om vägen, men jag har bara förunnats se ett av barnen plus Baronessan som satt på sin post 04:32 och 04:36 fick se hur en vit Volvo med en Fokker VW i häcken kröp förbi på vägen. 05:22 kom en skur och möjligen passade Biggles på att flyga in något gott medan vindrutan inte gick att se igenom. Tio minuter senare verkade nämligen en av ungarna landa tungt i gräset med någonting i klorna. Han eller hon jobbar med bytet och försöker ibland – förgäves – lyfta med det. Strax efter sex flög en ung sparvhök längs diket men Baronessan lät den passera med en försmädlig gäspning. Nu skulle jag bara så innerligt gärna vilja få gårdagens positiva besked om två levande ungar bekräftat med egna ögon. Och kl. 13 är det presskonferens vid gamla stationshuset. Just nu (06:19) ger sig ungen ut söderut och försvinner ner mot Eketorp. Det blev dock för mycket för Baronessan som drog iväg efter i ilfart. Det är väl ett naturligt steg i utvecklingen mot vuxenlivet? Vi kan väl anta att de vet vad de gör.....väl? 06:38 återkommer Baronessan till busken. Men var är den andra ungen??!!! Och vart tog långdistansrekordsättaren vägen? Puh. Ska bli skönt när de skickar ett julkort från Tscad....

7 aug 2013 kl. 15:11

Presskonferensen över (Barren igår, Östran idag – artikeln kom i Barren idag, sägs det). Ingen av familjemedlemmarna ville medverka på bild idag, och jag har just nu en känsla av att de känt sig nödgade att flytta till en ännu större lägenhet. Hon kan också ha tröttnat på att ha en duvhök hängandes i trappuppgången. Har man barn är det ju inte så kul. Ska nu avsluta det här med en tur söderut längs grusvägen mot Eketorp. Kanske får man se dem en sista gång. Fick i alla fall en skymt av Biggles precis när reportern skulle ta en bild från flygledarfåtöljen – så han lever och har hälsan.

7 aug 2013 kl. 19:45

Sitter nere vid Sebybadet i 24 gr värme och en svag, svag vind i ryggen. Solen lyser över hav och tärnor och förhoppningsvis över Baronessan, Knatte, Fnatte och Biggles som nu flyttat ned ytterligare 500 m till kanten av ett rapsfält. Nu är det upp till dem. Deras liv kan inte längre bevakas från flygledarfåtöljen som fr o m i kväll återgår till att bli en TV-stol (dock inte lika frekventerad). Det är en ynnest att på ålderns höst fått chansen att följa B&B:s vedermödor och framgångsstunder i nästan två månader. Sakta men säkert har de lärt mig tänka som dem och inbilla mig förstå saker som de sedan länge förstått. Att vara ängshök är ingen dans på rosor. Att slappna av en sekund i fel läge innebär katastrof och möjligen har vi vid åtminstone ett tillfälle räddat livet på tre tjejer och vid två tillfällen (av hundratals) medverkat till två flygga, bedårande liv. Ca 30 par häckade ifjol (all time low), hälften misslyckades (vilket jag numera anser är högst förståeligt) och max 1,2 ungar per par kom på vingarna. Kanske har vi därmed bidragit till en tioprocentig ökning (eller icke-minskning) i år.

Tack Baronessan, Biggles, Knatte och Fnatte, Olof Danielsson, Susanne på Länsstyrelsen och alla ni virtuella sponsorer! Kanske nyper vi era pengar nästa år i stället.... Kanske är det då inte B&B eller i Kvinsgröta det gäller, för där ska nu sås havre vilket borde betyda en säkrare häckning. (Och vi räknar förstås med att Biggles lyckas övertyga Baronessan om platsens förträfflighet även då och att två 2k-fåglar tittar förbi som hastigast).

8 aug 2013 kl. 20:30

Baronessan möter mig 500 m söder om Kvinsgröta, varnar för att jag är där (tråkigt men ändå roligt) och flyger faktiskt därefter till sin gamla favoritbuske och satt kvar där tills mörkret föll.

9 aug 2013 kl. 11:00

Baronessan är uppe på högflygningsövning med K eller F strax söder om Skogen 500 m söder om byn. Eleven tyckte nog att det var lite otäckt och landade på en stolpe i gränsen mot alvaret.

10 aug 2013 kl. 08:30

KNATTE och (!!!) FNATTE övar luftstrid tillsammans med Baronessan. Övningsobjektet, som Baronessan säkert valt ut med omsorg, är en ung brunhök från Gammalsby-malmfamiljen. Fnatte har en aning spetsigare vingar än "lille" Knatte, som just nu nyfiket betraktar mig (eller Volvon) snett nedåt från ca 50 m håll. Kunde inte avhålla er detta! Nu känns allt RIKTIGT bra!

18 aug 2013 kl. 12:08

Ähum. Ursäkta, men jag klarar inte att behålla följande för mig själv. För tio minuter sen upptäckte Baronessan en duvhök i ett träd på Kvinsgröta malm. Snabbt körde hon iväg Knatte o Fnatte söderut och uppehöll duvhöken tills den gav sig av åt väster. Och då kommer Biggles med en ödla i klorna, vilken transporteras vidare söderut. Hela familjen är m a o intakt, Baronessan är på tårna och Biggles strävar på i vardagslunken. Och K & F kan nu flyga på flera hundra meters höjd.

19 aug 2013 kl. 11:50

Biggles kommer in norrifrån på extremt hög höjd och gör en spektakulär dykning ned mot familjen med någonting mycket stort i klorna. Försöker han imponera på barnen (frun verkar föga imponerad) eller är det sätt att kontrollera att kusten är klar från oinbjudna spekulanter?

22 aug 2013 kl. 12:00 ca

rapporterades 2 1k-fåglar och en ad hona sträcka söderut över udden. Honan angavs hänga med ena benet, vilket är lite oroande, men dels behöver det ju inte ha varit Baronessan, dels kan observationen ha misstolkats – kanske hade hon med sig färdkost till Knatte och Fnatte! Större ärkemoder finns nog inte!

Gösta

Flygledare/Marktruppsansvarig

Ängshöken hade under 1980–90-talen toppnivåer på 45 häckande par ängshök på Öland. Därefter har antalet minskat och ligger sedan millenniumskiftet kring 30 häckande par. Sedan 2014 har i stort sett de ursprungliga ag- och tokmarkerna övergivits och ängshöken är för tillfället att betrakta som en åkermarkshäckare på Öland. Denna trend ses i stora delar av artens utbredningsområde i Europa. På Öland sker åkermarkshäckningen främst i vall, vilket innebär stora risker för misslyckad häckning dels p.g.a. tidig vallskörd och dels stor risk för predation. Målet för naturvårdsarbetet gällande ängshök är en självreproducerande ängshökspopulation i Sverige och därmed på Öland, vilket är artens huvudsakliga utbredningsområde i landet. För att nå målet krävs fortsatt restaurering av naturliga häckningsbiotoper och skyddsinsatser för åkermarkshäckare, under den tid det tar för ängshöken att hitta tillbaka till "naturliga" habitat.

Länsstyrelsen
Kalmar län

www.lansstyrelsen.se/kalmar